

Udfordringer i beskæftigelsesindsatsen for unge mennesker med en sindslidelse, belyst på baggrund af et recoveryorienteret perspektiv.

Tine Nielsen

Studienummer: 20061063

Aalborg Universitet 2011

Speciale, Kandidatuddannelsen i Socialt arbejde

Vejleder Søren Peter Olesen

Anslag: 229.031

Abstract

The recovery-oriented perspective has gained influence in Denmark, on how we perceive people with mental illnesses. It has also influenced the way social work in the field of social psychiatry and employment efforts is looked upon.

A significant element within the recovery-perspective is the notion that even people with severe mental illness can recover, either socially or fully from their illness.

Following this approach recovery-process is described as an individual process through which people recover from their symptoms of the illness and develop a new meaning and purpose of life.

Recovery however, involves more than just recovering from the illness itself. It is also a question of recovering from stigma gained from treatment in institutional settings, lack of opportunities with regards to self-determination, lack of opportunities regarding employment and shattered dreams.

In Denmark the recovery orientation has gained influence on social work in relation to employment activities, especially regarding young people. It has been argued that no young people should receive a social pension on account of their mental illness. Nonetheless studies indicate some challenges in supporting young people within the employment security system.

Based on the recovery orientation and the studies mentioned above my purpose with the present project is to study how young people experience social work in relation to the employment security system and what possible challenges they meet. In addition to this I wish to explore how social categories are negotiated in the face to face interaction between consumers and social workers in the employment security system. My focus on the consumers' experience and the face to face interaction is based on two main principles of the recovery-perspective; that the basis of social work efforts should be based on the experienced needs of the consumers and that we must give up categorizing people on the basis of their diagnosis. Furthermore it is my intention to relate the findings in my studies, to a recovery-oriented perspective on unemployment efforts.

My studies show that young people experience several challenges with regards to the social work within the unemployment security system. They experience a lack of opportunities to influence the kind of support they are receiving. This can cause either a lack of understanding their special needs following their illness, or an absence of satisfying activities. These young individuals have severe problems aside from their mental illness involving drug addictions and homelessness. This has an impact on their ability to work and it is therefore important to look at the whole perspective of the young people's lives, if the support regarding employment, should have any effect. Apart from this, economical problems caused by low social security income seem to cause severe stress and it influences the young people's recovery and ability to participate in employment activities.

My studies of the face to face interaction shows that even in institutional settings based on a recovery oriented practice, there are still asymmetries regarding power in the relation between social workers and consumers influencing the social categorisation of the consumer. This has an impact on the opportunities offered the consumers with regards to influencing the social support they get in the unemployment system.

Førord

Unge mennesker med en sindslidelse har et ønske om en tilværelse, der ligner din og min. De har svært ved at forholde sig til traditionelle tilbud indenfor socialpsykiatrien. Mange unge har et ønske om en uddannelse og et arbejde.

Recoveryorienteringen, der vinder frem indenfor det socialpsykiatriske felt, medvirker til at skabe håb om en fremtid uden svære symptomer på sindslidelse forankret i budskabet om, at selv mennesker med en svær sindslidelse kan komme sig. Budskabet påvirker også beskæftigelsespolitikken, hvor debatten om førtidspensioner til unge er rejst. Debatten lyder på, at unge mennesker ikke skal parkeres på en førtidspension. Et arbejde kan potentielt medvirke til at fremme individets recovery, hvorfor det sociale arbejde på beskæftigelsesområdet udgør en vigtig faktor, i forhold til den støtte individet ydes.

Min interesse for det sociale arbejde med unge mennesker med en sindslidelse samt debatten om tildeling af førtidspensioner til unge mennesker med en sindslidelse, som det positive budskab i recoveryorienteringen har rejst, har inspireret mig til at rette mit blik mod beskæftigelsesindsatsen i forhold til unge mennesker med en sindslidelse.

Med dette speciale afsluttes en lærerig uddannelse på Kandidatuddannelsen i Socialt arbejde. Specialet er afleveret november 2011.

Stor tak til min vejleder Søren Peter Olesen for kyndig og tålmodig vejledning.

Og stor tak til institutionen, der har åbnet dørene for mig midt i en travl sommerferieperiode.

Tak til ledelse, medarbejdere og brugere på institutionen, der delte deres erfaringer med mig.

22. november 2011

Tine Nielsen

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING	3
1.1 PROBLEMFELT	4
1.2. FORMÅL.....	8
1.3 PROBLEMFOMULERING	9
1.4 UNDERSPØRGSMÅL.....	9
1.5 BEGREBSAFKLARING	9
1.6 AFGRÆNSNING	11
1.7 LÆSEVEJLEDNING.....	11
2. MIT VIDENSKABSTEORETISKE UDGANGSPUNKT	12
2.1 FÆNOMENOLOGISK OG HERMENEUTISK FORSTÅELSE	12
2.2 INTERAKTIONISMEN.....	15
3. TEORETISK OG BEGREBSMÆSSIG FORFORSTÅELSE	16
3.1 RECOVERYPARADIGMET.....	17
3.1.1 Recoveryparadigmets grundantagelser	17
3.1.2 Hvad er recovery?.....	18
3.1.3 Faktorer af betydning for individets recoveryproces.....	19
3.1.4 Recoveryorienteringen som redskab.....	22
3.2 INTRODUKTION TIL ERVING GOFFMANS AFVIGERSOCIOLOGI.....	23
4. METODE	25
4.1 METODEVALG I KONSTRUKTIONEN AF DATA	26
4.1.1 Det kvalitative forskningsinterview.....	27
4.1.1.1 Interviewguide.....	27
4.1.1.2 Briefing	28
4.1.2 Samtaleobservation.....	28
4.1.3 Etiske overvejelser	29
4.1.4 Transkription af data	29
4.1.5 Respondenter og kriterier for udvælgelse	30
5. METODETILGANG I ANALYSEN	31
5.1. MENINGSKONDENSERING OG MENINGSFORTOLKNING	31
5.2. SAMTALEANALYSE (CA) – DEN INSTITUTIONELLE SAMTALE.....	32
6. UDVIKLINGEN INDENFOR SOCIAL- OG BESKÆFTIGELSESPOLITIKKEN	34
7. EMPIRI	36
7.2 INSTITUTIONEN DER UDGØR ARENAEN FOR MIN DATAKONSTRUKTION.	37
7.2.1. Beskrivelse af institutionen.	38
7.2.2 Institutionens målgruppe.....	39
7.2.3 Den recoveryorienterede tilgang på institutionen	40
8. DELANALYSE: HVORDAN OPLEVER UNGE MED EN SINDSLIDELSE DEN BESKÆFTIGELSESRETTEDE INDSATS OG HVILKE UDFORDRINGER SER DE?	41
8.1. BETYDNINGEN AF MENINGSFULD BESKÆFTIGELSE I INDSATSEN	42
8.2 INDDRAGELSE I TILRETTELÆGGELSEN AF INDSATSER	44
8.3. MANGLENDE TILTRO TIL DE UNGES KOMPETENCER OG OPLEVELSEN AF STEMPLING	45
8.4. ØKONOMISK PRES.	47
8.5 OPLEVELSEN AF MANGLENDE SKÅNEHENSYN I FORBINDELSE MED DELTAGELSE I BESKÆFTIGELSESRETTEDE TILBUD	48
8.6 INDIVIDUELLE FORHOLD VED DE UNGES LIVSSITUATION	49

8.7 HVAD OPLEVER DE UNGE SOM BETYDNINGSFULDT I INDSATSEN.....	51
8.8 HVORLEDES KAN DE UNGES OPLEVELSE AF BESKÆFTIGELSESINDSATSEN SAMT AF UDFORDRINGER DERI, RELATERES TIL ET RECOVERYORIENTERET PERSPEKTIV?.....	52
9. DELANALYSE 2: HVORDAN FORHANDLES KATEGORISERING AF DEN UNGE I SAMTALEN MELLEM SOCIALARBEJDEREN I BESKÆFTIGELSESINDSATSEN OG DEN UNGE MED EN SINDSLIDELSE?	59
9.1 CASE: 23-ÅRIG MAND.	60
9.1.1 Opsamling case 1.....	75
9.2 CASE 2: 32-ÅRIG MAND	76
9.2.1 Opsamling case 2.....	87
9.3 HVORDAN KAN DE EMPIRISKE FUND I DE TO CASES RELATERES TIL ET RECOVERYORIENTERET PERSPEKTIV?	88
10. KONKLUSION	92
LITTERATURLISTE.....	97
BILAG 1 – INTERVIEWGUIDE, BRUGERE.....	103
BILAG 2 – INTERVIEWGUIDE, MEDARBEJDERE	105
BILAG 3 – INTERVIEWGUIDE, SOUSCHEF	106
BILAG 4 - MENINGSKONDENSERING	108
BILAG 5 - REHABILITERINGSPLAN VED TILBUD EFTER LAB-LOVEN.....	115
BILAG 6 – CD’ROM	117

1. Indledning

Indenfor det seneste årti har man i Danmark i stigende omfang omtalt et nyt paradigme indenfor social- og behandlingspsykiatrien, nemlig recovery. Recovery er et begreb der oprinder fra USA, hvor det primært er vokset frem af brugerbevægelsen og for alvor har vundet indpas i social- og behandlingspsykiatrien gennem 1990-erne.

Recoveryparadigmet bygger på den centrale opfattelse, at mennesker med en sindslidelse kan komme sig fra deres sindslidelse, hvorfor den tidligere opfattelse af svære sindslidelser som kroniske anfægtes. Baggrunden for denne opfattelse er, at tidligere primært empiriske undersøgelser foretaget i USA viser, at mennesker med hvad man tidligere betegnede som en kronisk psykiatrisk lidelse, kommer sig helt eller delvist af deres sygdom (Anthony 1993, Topor 2003).

Samtidig har disse undersøgelser påvist, at mennesker med en sindslidelse kommer sig alle steder og til alle tider, uanset hvilken form for støtte de har modtaget behandlingmæssigt eller socialt. Derved problematiseres den hidtidige behandlingmæssige og sociale støtte, idet det tyder på, at mennesker der ikke har modtaget støtte, kommer sig alligevel. Man har derfor indenfor recoveryparadigmet rettet fokus på de erfaringer, som mennesket med en sindslidelse selv har, i forhold til at komme sig og derved orienteret sig mod individets egen oplevelse af behovet for støtte, som afgørende for individets recovery. Således er et centralt udgangspunkt indenfor recoveryparadigmet tillige en bevægelse væk fra den professionelles definition af individets behov for støtte i form af diagnosetænkningen til, at det er individet selv, der kan bedømme behovet for støtte (Jensen m.fl. 2004, Topor 2003, Anthony 1993).

Indenfor recoveryparadigmet beskrives recoveryprocessen som en individuel proces, der både foregår i individet selv men også påvirkes af individets interaktion med omgivelserne (Jensen m.fl. 2004). Det er således i individets samspil med omgivelserne, at det skaber og udvikler et selv. Derved kan interaktionen med omgivelserne virke fremmende for recoveryprocessen, idet individet kan opnå et positivt selvbillede, opleve håb for fremtiden og opleve livet som meningsfuldt. Interaktionen kan imidlertid også virke hæmmende, såfremt individet på grund af sindslidelsen udsættes for stigmatiserende og diskriminerende processer.

Recoveryprocessen opfattes som en ikke-liniær proces. Individet vil have perioder, hvor det kommer sig, men også perioder, hvor det slås tilbage processen (Jensen m.fl. 2004). Derved er der behov for en fleksibel og koordineret social indsats på tværs af faggrupper og sektorer. Ligesom vægtningen af individets proces som ikke-liniær fordrer, at det er individet, der må definere behovet for støtte.

1.1 Problemfelt

Måden hvorpå mennesker med en sindslidelse anskues indenfor recoveryparadigmet, herunder særligt budskabet om at mennesker med en sindslidelse kan komme sig, påvirker også den beskæftigelsespolitiske kontekst i Danmark. Arbejdsmarkedskommissionen argumenterer i sin rapport af 2009 for indførelsen af et 5-årigt udviklingsforløb der skal afprøves i relation til bedring af brugernes arbejdsevne, førend en førtidspension kan komme på tale. Det gøres blandt andet på baggrund af undersøgelser, der viser at særligt unge mennesker med en sindslidelse oplever en bedring af deres tilstand (http://www.amkom.dk/media/22119/velfaerd_kraever_arbejde_web.pdf). Dette skal blandt andet også ses på baggrund af senere års undersøgelser indenfor beskæftigelsesområdet, der viser en markant stigning i tildelingen af førtidspensioner, til mennesker med en sindslidelse, og dette særligt i relation til unge mennesker med en sindslidelse.

Udviklingen indenfor det socialpolitiske område er i stigende grad gået i retning af en opfattelse af beskæftigelse, som løsning på sociale problemer (Caswell 2005), ligesom modtagelse af offentlige forsørgelse knyttes til en modydelse, via klienters deltagelse i aktiveringsforanstaltninger (Carstens 1998, Caswell 2005). Samtidig med udviklingen af velfærdsstaten i retning af en større markedsorientering, er der gennem 1990-erne i stigende omfang anlagt et brugerperspektiv i indsatserne, hvor brugernes aktive medvirken og inddragelse i udformningen af de sociale indsatser vægtes (Caswell 2005, Bjerger og Selmer 2007).

Udviklingen i retning af arbejdsmarkedsintegration som løsning på sociale problemer betyder, at også mange brugere af socialpsykiatrien omfattes af den aktivlinje, der er gældende indenfor beskæftigelsesområdet. Derfor skal de, medmindre de er tilkendt en førtidspension, deltage i jobcentrets opfølgning samt medvirke ved beskæftigelsesfremmende foranstaltninger. Således har beskæftigelsesindsatsen stor indflydelse på den indsats, der ydes

indenfor det socialpsykiatriske felt, hvor recoveryparadigmet i bredt omfang har vundet frem det seneste årti, ligesom indsætter indenfor socialpsykiatrien påvirker beskæftigelsesindsatsen.

Det at have et arbejde beskrives i recoveryparadigmet som en væsentlig faktor for individets recovery. Det er der flere årsager til; blandt andet giver et arbejde en struktur i hverdagen, det giver individet mulighed for, at indgå i sociale relationer med andre og giver individet en plads i samfundet som medborger i kraft af det bidrag, som det yder på arbejdspladsen (Topor 2003). Således kan beskæftigelse medvirke til en afstigmatisering af mennesker med en sindslidelse og medvirke til at tilføre hverdagen en mening.

Beskæftigelse synes altså at udgøre et væsentligt potentiale i relation til individets recovery. Vigtigt er det dog, at beskæftigelsen opleves som meningsfuld af brugeren, hvorfor brugerens aktive inddragelse i tilrettelæggelse af en eventuel beskæftigelsesrettet indsats synes afgørende.

Unge mennesker med en sindslidelse vægter muligheden for en uddannelse og et ordinært arbejde højt. De finder ikke de traditionelle tilbud indenfor socialpsykiatrien tiltrækkende og ønsker tilbud, der er nærmere det ordinære arbejdsmarked, end tilfældet er med eksempelvis beskyttet beskæftigelse. Mange unge har en frygt for stigmatisering samt for at havne i en marginal position uden på sigt at have mulighed for at deltage i det omgivende samfund. Derfor er det vigtigt, at de unge kan se perspektiverne i forhold til integration på arbejdsmarkedet, for at initiativer kan opleves som meningsfulde (Nikolajsen, 2004). De unge beskrives ofte som en ny målgruppe indenfor det socialpsykiatriske område. De stiller andre krav til den sociale indsats, der ydes og ønsker et liv så tæt på normalsamfundet som muligt og med inddragelse af indsætter, der foregår i normalsamfundet og ikke på lukkede institutioner, som det ofte er tilfældet.

Trods udviklingen i retning af større brugerinvolvering i tilrettelæggelsen af den sociale indsats viser analyser indenfor beskæftigelsesområdet, at mennesker med en sindslidelse ikke i samme omfang som andre borgere, får afprøvet deres arbejdsevne (Ankestyrelsen 2007). En nyligt foretaget evaluering af arbejdsevne metoden, det redskab, der indenfor beskæftigelsesområdet benyttes til vurdering af borgers arbejdsevne, påviser, at borgers ressourcer i de færreste tilfælde beskrives og vurderes (DISCUS 2010). Evalueringen påviser endvidere, at der i et fåtal af sagerne, er angivet målsætninger for borgernes udvikling, og at

der i mindre grad har været etableret samspil med borgerne omkring udformningen af ressourceprofilen som et led i arbejdsevnetoden. Baggrunden herfor er blandt andet ifølge evalueringen, at afgørelser ofte er truffet på forhånd, hvorfor dialogen ikke giver mening. Endvidere angives det, at lange ventetider på behandling for mennesker med en sindslidelse udgør et problem, som flere kommuner ikke opfatter, at der er meget, der kan gøres ved (DISCUS 2010).

Beskæftigelsesområdet har gennem de senere år været udsat for omfattende lovgivnings- og metodemæssige forandringer. Der er i stigende omfang indført standardiserede metoder, der skal medvirke til en ensretning og målbarhed i forhold til indsatserne i det sociale arbejde (Eskelinen m.fl. 2008). Indenfor recoveryparadigmet ses individets proces frem mod at komme sig, som tidligere beskrevet, som en ikke-liniær proces, hvor individet i forskellige situationer og tidspunkter kan have behov for forskellige former for støtte. Dette fordrer en fleksibel social indsats, der tager udgangspunkt i individets oplevelse af behovet for støtte. De standardiserede metoder, der er fremherskende indenfor beskæftigelsesindsatsen, synes at bygge på en forståelse af sociale problemstillinger som årsags-virkningsforhold og således på en liniær opfattelse af behovet for sociale indsatser. Herved er der en fare for, at standardiserede metoder medfører brugen af institutionelle kategorier som forståelsesramme for brugeres ofte komplekse problematikker på bekostning af inddragelse af brugernes egne erfaringer og viden om deres behov. Flere forskere, heriblandt Margaretha Järvinen, i Det magtfulde møde mellem system og klient, har påpeget denne problemstilling (Järvinen m.fl. 2002).

Stigningen i tildelingen af førtidspensioner til unge og de føromtalt undersøgelser på beskæftigelsesområdet, der peger på, at brugere ikke i tilstrækkelig grad inddrages i udformningen af de sociale- og beskæftigelsesrettede indsatser på beskæftigelsesområdet, synes både i lyset af udviklingen i retning af brugerinvolvering og i særdeleshed med udgangspunkt i recoveryparadigmet, at udgøre et paradoks. Ligeledes tyder stigningen i tildelingen af førtidspensioner til unge mennesker med en sindslidelse, trods det at mange unge ønsker både uddannelse og arbejde på, at beskæftigelsesområdet står overfor nogle udfordringer i relation til udformningen af indsatser, der tilgodeser de behov for støtte, unge mennesker med en sindslidelse har, i relation til at opnå fodfæste på arbejdsmarkedet eller uddannelsesområdet.

Både egne erfaringer som socialfaglig konsulent indenfor det socialpsykiatriske område, samt undersøgelser på området (se eksempelvis Eskelinen og Olesen 2010) tyder på, at den sociale indsats ofte opleves som fragmenteret, og at der mangler koordination af indsatser. Erfaringer fra mit eget arbejde viser, at beskæftigelsesområdet opleves som koblet af indsatsen i socialpsykiatrien. Dette bevirker, at beskæftigelsesindsatsen, blandt andet grundet kravet om deltagelse i beskæftigelsesrettede indsatser, ved manglende koordination kan hæmme de indsatser, der iværksættes indenfor det socialpsykiatriske område.

Recoveryparadigmet samt de ovenfor beskrevne undersøgelser på beskæftigelsesområdet har inspireret mig til i dette speciale at rette fokus på udfordringerne i indsatsen på beskæftigelsesområdet, belyst på baggrund af unge mennesker med en sindslidelses oplevelse af indsatsen. Således anlægger jeg et aktørperspektiv i specialet, hvor ønsket er at belyse udfordringerne på baggrund af brugernes perspektiv på indsatsen.

Med recoveryparadigmets vægtning af brugernes egen erfaring og oplevelse af behov for støtte som afgørende for individets recovery, samt interaktionen med omgivelserne som enten fremmende eller hæmmende for recoveryprocessen, synes både den fænomenologiske og interaktionistiske forståelse at være centrale.

Recoveryparadigmet og det recoveryorienterede perspektiv inddrages som en overordnet forståelsesramme for specialet. Derfor vil jeg, når jeg undersøger de udfordringer, der er på beskæftigelsesområdet i relation til unge med en sindslidelse, tage udgangspunkt i to af recoveryparadigmets kerneopfattelser: 1) brugernes egne oplevelser af behovet for indsatser som afgørende for tilrettelæggelsen af støtte og 2) bevægelsen væk fra diagnosetænkningen.

Jeg retter altså mit fokus på brugernes, unge mennesker med en sindslidelses, egne oplevelser af beskæftigelsesindsatsen samt dennes udfordringer deri. Jeg skriver mig derved ind i en fænomenologisk forståelse, indenfor hvilken sociale fænomener må forstås ud fra aktørernes egne oplevelser af fænomener og på baggrund af en indlevelse i aktørernes livsverden (Kvale 2004).

Centralt indenfor recoverytænkningen er, at kategoriseringen og reduktionen af individet som sindslidende og bærer af en diagnose på afgørende vis hæmmer individets recovery, og tillige

fastholder individet i en klientiseret rolle. Den mening, som den beskæftigelsesrettede indsats gives i interaktionen mellem den unge og socialarbejderen, påvirker måden hvorpå den unge kategoriseres. Når jeg med dette speciale ønsker at rette fokus på udfordringerne på beskæftigelsesområdet i relation til recoveryparadigmet, finder jeg det derfor relevant, også at afdække, hvordan kategoriseringen af brugeren konstrueres i interaktionen mellem brugeren og socialarbejderen, og hvilken betydning dette har for den mening, beskæftigelsesindsatsen gives i interaktionen. Når jeg retter mit blik på mødet mellem socialarbejderen og den unge med en sindslidelse, bevæger jeg mig ind i en interaktionistisk forståelsesramme, hvor mit fokus er på den mening, der forhandles og konstrueres i mødet på baggrund af de handlinger, der udføres i interaktionen. Derved ser jeg på, hvordan fænomener gives mening i samspillet og interaktionen mellem mennesker, eller mennesker og fænomener (Järvinen og Mik-Meyer 2005). Mit fokus er på interaktionen i den daglige hverdagspraksis i en institutionel kontekst, samt hvorledes kategorisering konstrueres og forhandles i samtalen. Herved inspireres jeg af den etnometodologiske tradition indenfor det interaktionistiske perspektiv.

Recoveryparadigmet og det recoveryorienterede perspektiv inddrages, som beskrevet ovenfor, som en overordnet forståelsesramme i relation til at belyse og fortolke de empiriske fund i specialet. Herved inspireres jeg altså også af en mere hermeneutisk optik.

Jeg vil redegøre nærmere for mine metateoretiske overvejelser, samt hvorledes de indgår i forhold til hinanden i belysningen af min problemstilling i kapitel 3.

1.2. Formål

Specialets formål og min ambition er, via en empirisk analyse at belyse de unges oplevelse af beskæftigelsesindsatsen og dens udfordringer samt den mening, som beskæftigelsesindsatsen gives i interaktionen mellem socialarbejder og bruger på baggrund af den kategorisering af brugeren, der forhandles i interaktionen. Ambitionen er derved, at bidrage med viden, om de unges egne oplevelser af indsatserne, der kan medvirke til refleksion og udvikling af det sociale arbejde på beskæftigelsesområdet i forhold til unge mennesker med en sindslidelse.

1.3 Problemformulering

På baggrund af ovenstående lyder min problemformulering:

- Hvordan oplever unge med en sindslidelse beskæftigelsesindsatsen og udfordringerne deri?
- Hvordan forhandles kategorisering af den unge i samtalen mellem socialarbejderen i beskæftigelsesindsatsen og den unge med en sindslidelse?
- Hvorledes kan de empiriske fund i delanalyserne forstås på baggrund af en recoveryorienteret forståelsesramme?

1.4 Underspørgsmål

For at besvare min problemformulering er følgende underspørgsmål relevante:

- Hvordan beskriver unge mennesker med en sindslidelse den beskæftigelsesrettede indsats?
- Hvilke udfordringer oplever de?
- Hvad sker der i samtalen mellem socialarbejder og den unge med en sindslidelse?
- Hvordan er den unges positionering i interaktionen udtryk for en bestemt kategorisering?
- Hvad er centrale fokuspunkter i en recoveryorienteret tilgang i sociale indsatser?
- Hvordan kan de empiriske fund relateres til den recoveryorienterede tilgang?

1.5 Begrebsafklaring

I specialet benyttes centrale begreber, som jeg finder relevant at konkretisere nærmere.

Position

Position er et begreb, der minder om Goffmans rollebegreb. En rolle er en bestemt social identitet som individet påtager sig på baggrund af forventningen om, hvad der er normen

indenfor en bestemt gruppe eller foran et bestemt publikum. F.eks rollen som mor i familien, rollen som lønmodtager/kollega på arbejdet osv. Hvor rollebegrebet kan opfattes som en maske individet tager på, udenpå en faktisk social identitet, skal position opfattes mere dynamisk og foranderligt. Positioner er til forhandling i interaktionen, og kan derved udfordres af andre aktører i interaktionen. Position skal forstås som en række ressourcer en aktør trækker på i en bestemt interaktion, hvormed det konstruerer et selv i den aktuelle kontekst (Järvinen og Mik-Meyer 2005:103).

Kontekst

Konteksten forstås i denne sammenhæng, som de strukturelle og institutionelle forhold, der rammesætter en interaktion. Det skal dog ikke forstås sådan, at konteksten er determinerende i forhold til aktørernes handlemuligheder. Konteksten bliver foranderlig i kraft af, hvordan aktørerne i interaktionen orienterer sig imod rammerne og derved skaber aktørerne i en interaktion tillige konteksten.

Recoveryopparadigme/recoveryperspektiv

Recoveryopparadigme og recoveryperspektiv opfattes synonymt i specialet, som den tænkning og den måde hvorpå det, at have en sindslidelse anskues og forstås.

Recoveryorientering

Recoveryorienteringen forstås som foreskrifter og rammer en social indsats på baggrund af et recoveryperspektiv bør indeholde.

Socialrådgiver/socialarbejder

Socialrådgiver benyttes om medarbejdere der er uddannet fra sociale højskoler. Socialarbejder betegner øvrige medarbejdere i den sociale indsats på beskæftigelsesområdet.

Bruger

Begrebet bruger benyttes om de borgere der modtager sociale ydelser i den sociale- og beskæftigelsesrettede indsats. Jeg har valgt bruger frem for borger eller klient, idet jeg finder den betegnelse mere neutral.

1.6 Afgrænsning

Mit fokus i specialet er mikrosociologisk. Derved er mit blik på aktørernes oplevelse af indsatser, samt på den interaktion der forekommer i ansigt-ansigt relationen mellem bruger og socialarbejder i indsatsen. Derved afgrænser jeg mig i forhold til mere strukturelle forhold, der har indflydelse på den problemstilling jeg ønsker at belyse. Jeg fokuserer på brugerperspektivet på indsatsen. Der kan være andre relevante perspektiver på problemstillingen. Eksempelvist vil medarbejdernes opfattelse af indsatsen uden tvivl give relevante perspektiver. Det er dog ikke hensigten med dette speciale.

På baggrund af det empiriske materiales begrænsede omfang, er det ikke muligt at udlede noget repræsentativt deraf. Specialet kan bidrage med et indblik i problemstillingerne og danne baggrund for refleksion over den faglige praksis. Min hensigt er ikke at evaluere institutionen, hvori data er konstrueret og heller ikke det sociale arbejde, der udføres i de to samtaler, der udgør cases for min anden delanalyse. Mit formål i anden delanalyse er, at se på hvad der sker i samtalen og ikke hvorfor det sker. Vigtigt at nævne er tillige, at case-uddragene tager udgangspunkt i en udredningssamtale med hver af de to brugere og er således et billede af den konkrete interaktion i samtalen.

1.7 Læsevejledning

I kapitel et beskriver jeg baggrunden for min problemstilling, problemfeltet samt formålet med specialet, herunder hvad jeg håber det kan bidrage med.

I kapitel to vil jeg beskrive mit videnskabsteoretiske udgangspunkt, hvori jeg trækker på flere videnskabsteoretiske forståelser indenfor kvalitativ forskning.

I kapitel tre vil jeg introducere min teoretiske og begrebsmæssige forforståelse i specialet, der udgøres af recoveryparadigmets anskuelser på sindslidelse og vil ligeledes introducere Erving Goffmans afvigelsesociologi, som jeg bruger som begrebsmæssig forklaringsramme for de empiriske fund i mine to delanalyser.

Kapitel fire og fem udgør specialets metodiske afsnit, hvor jeg vil gøre nærmere rede for metodetilgangen i datakonstruktion og analyse.

I kapitel seks følger en kort beskrivelse af udviklingen indenfor det social- og beskæftigelsespolitiske område, der udgør en overordnet kontekst for beskæftigelsesindsatsen over for unge mennesker med en sindslidelse.

I kapitel 7 introduceres min empiri, samt institutionen der har udgjort arenaen for min datakonstruktion.

Herefter vil jeg i kapitel otte og ni på baggrund af to delanalyser, belyse de to problemstillinger, skitseret ovenfor. Efter begge analyser fortolkes de empiriske fund på baggrund af den recoveryorienterede forforståelse.

I kapitel 10 samler jeg op i en konklusion.

2. Mit videnskabsteoretiske udgangspunkt

Mit videnskabsteoretiske grundlag tager udgangspunkt i den fænomenologiske og interaktionistiske tradition, ligesom jeg med inddragelsen af recoveryparadigmet i fortolkningen af de empiriske fund, tillige inspireres af en hermeneutisk tradition. Således trækker jeg på flere videnskabsteoretiske forståelser indenfor den kvalitative forskning. Jeg vil i det følgende give en nærmere indføring i de videnskabsteoretiske traditioner, der danner grundlaget for min undersøgelse af udfordringer i indsatsen for unge sindslidende på beskæftigelsesområdet og i hvorledes de inddrages relation til de specifikke problemstillinger, jeg sætter fokus på.

2.1 Fænomenologisk og hermeneutisk forståelse

Med mit ønske om at beskrive de udfordringer, som unge mennesker med en sindslidelse oplever i den beskæftigelsesrettede indsats, er mit fokus på aktørernes oplevelse. Derved

retter jeg blikket mod de unges hverdagslivsverden (Schutz 2005). Indenfor er den fænomenologiske tradition det opfattelsen, at fænomener kan beskrives og forstås på baggrund den enkeltes egen oplevelse (Jørgensen 2008).

Alfreds Schutz arbejde har indenfor det sociologiske felt været centralt i relation til den fænomenologiske retning. Ifølge Schutz er hverdagslivserfaringer det væsentlige i analyser af socialt liv. Centrum er menneskets livsverden og sunde fornuft (Jørgensen 2008). Schutz var af den opfattelse, at de handlinger, som mennesker udfører i hverdagslivet, indeholder vigtige oplysninger om, hvordan det sociale liv skabes (Jørgensen 2008: 228). Et væsentligt begreb hos Schutz er intersubjektivitet. Med intersubjektivitet menes, at der er noget, som er fælles og generelt for alle (Jørgensen 2008). Verden er intersubjektiv, fordi vi som mennesker er forbundet gennem gensidig påvirkning og interaktion, og idet vi på baggrund af en fælles referenceramme, forstår og bliver forstået af andre (Schutz 2005). Ifølge Schutz er den viden vi har om verden, socialiseret og videregivet gennem vore forfædre og via andres og egne erfaringer. Derved har vi på forhånd en viden om verden og fænomener i verden, hvilket udgør vores forforståelse og betyder, at vi kan tage nogle ting for givet og kan forvente, at andre ved tilstrækkeligt til at vi kan gøre os forståelige overfor hinanden (Schutz 2005). Derved handler individet i hverdagslivet forbevidst på baggrund af den intersubjektive viden vi tager for givet. Schutz benytter *common-sense* begrebet, for den viden vi tager for givet (Jørgensen 2008). Vores *common-sense* viden har dog nogle begrænsninger. Kun en vis del af verden, er tilgængelig for begge parter i en interaktion eller i ansigt-ansigt relationen. Et fænomen kan således være udenfor en aktørs rækkevidde i interaktionen, og endvidere bevirker vores forskellige situationer (biografiske forhold), at fænomener kan betyde noget forskelligt for os. Her hjælper vores *common-sense* viden os til at overkomme disse forskelligheder, idet vi forventer at vi, hvis vi havde samme udgangspunkt, ville have samme opfattelse af et fænomen (Schutz 2005). Det betyder dog også at vi benytter vores forstillingsevne til at konstruere meninger og betydninger om den andens adfærd, motiv og holdning i interaktionen. Jo tættere kendskab vi har til en person, des tættere vil vores kategorisering af den anden og dennes særlige egenskaber være på virkeligheden (Schutz 2005). Hvis vi skal begribe en situation ud fra måden hvorpå en anden oplever den, må sætte vores *common-sense* viden i parentes, hvilket indenfor en fænomenologisk betegnes som fænomenologisk reduktion (Kvale 2004).

Når jeg ønsker at belyse, hvordan unge med en sindslidelse oplever beskæftigelsesindsatsen og udfordringer deri, zoomer jeg ind på den mening, som de unge tillægger indsatsen hvorved mit udgangspunkt er fænomenologisk.

Det er dog ikke min opfattelse, at jeg via fænomenologisk reduktion kan opnå en sand viden om de unges oplevelse. Den viden jeg opnår, udsættes for fortolkning både på baggrund af min egen forforståelse, og på baggrund af de begrebsmæssige elementer jeg inddrager i analysen. Hermed skriver jeg mig også ind i en hermeneutisk tradition, ifølge hvilken et fænomens sande natur er uopnåelig. Mening om et fænomen opstår i en hermeneutisk optik først, når det udsættes for fortolkning på baggrund af den kontekst det optræder i. Dele må forstås ud fra helheden og helheden ud fra delene. På denne baggrund må jeg altså være bevidst om og gøre rede for den forforståelse, på baggrund af hvilken, jeg søger at tolke de empiriske data (Jørgensen 2008).

Jeg stiller mig således kritisk overfor den optik, at forforståelser i form af common-sense betragtninger, samt teoretiske perspektiver kan tilsidesættes i analysen af empirien.

Den fænomenologiske traditions forestilling om, at aktørers livsverden kan belyses eller afdækkes via fænomenologisk reduktion, kan ifølge Margaretha Järvinen og Nanna Mik-Meyer anfægtes på baggrund af en interaktionistisk forståelse (Järvinen og Mik-Meyer 2005). Som følge af et interaktionistisk perspektiv må mening opfattes som noget, der til stadighed konstrueres i samspillet mellem aktører i interaktionen. Derfor argumenterer de for, at man i en interaktionistisk forståelse må *undersøge den meningsproduktion gennem hvilken den sociale verden bliver skabt* (Järvinen og Mik-Meyer 2005:16). Blikket rettes mod de handlinger, hvormed den sociale virkelighed konstrueres og er således en bevægelse væk fra en forståelse af brugernes livsverden, som kernen til sand viden. I stedet må brugernes fortællinger, i det Järvinen og Mik-Meyer betegner som en konstruktivistisk interaktionisme, ses som performative og som konstruktioner, der formes også i interviewet med forskeren (Järvinen og Mik-Meyer 2005). Denne konstruktivistiske interaktionisme præger den optik jeg ligger i specialet. Jeg vil dog i analysen af de unge brugeres oplevelse af beskæftigelsesindsatsen og dens udfordringer, have blikket rettet mod indholdsdelen i analysen og ikke på handlinger i interviewet, som konstruerende for den mening der fremkommer.

Jeg vil i det følgende nærmere beskrive den interaktionistiske optik, der er udgangspunktet for anden del af min problemformulering, hvor omdrejningspunktet er forhandling af kategorisering af den unge bruger i interaktionen.

2.2 Interaktionismen

Det interaktionistiske perspektiv har sine rødder i George Herbert Meads teori om menneskets socialisering som en vekselvirkning mellem symbolsk og ikke symbolsk interaktion (Jørgensen 2008). Ifølge Mead skabes individets bevidsthed og selv via den sociale interaktion. Derfor må individers meninger, handlinger og selvopfattelse analyseres med inddragelse af konteksten i form af andre aktører og fænomener (Järvinen og Mik-Meyer 2005: 11). Begrebet rolleovertagelse benyttes som beskrivelse af, at socialisering er en gensidig og vekselvirkende proces, hvor individet fra barndommen gradvist bliver i stand til at mestre forskellige roller og dermed kan betragte sig selv og sin rolle udefra. Selvet bliver til i en proces gennem hele livet i interaktionen med omverdenen. (Jørgensen 2008: 232). Adfærd og rolle tillæres og overtages gradvist både bevidst, via tolkning af symboler (det symbolske niveau) og ubevidst, via direkte reaktioner på andres handlinger (det ikke-symbolske niveau).

Det helt centrale i interaktionismen er, at socialt liv opstår i mødet mellem mennesker og i mødet mellem mennesker og institutioner. Det er i dette møde at meninger forhandles og resulterer i handlinger. Derfor opfattes handlinger ikke kun at være betingede af et frit handlende individ, men som konstruktioner på baggrund vedvarende forhandlinger (Jørgensen 2008). Derfor er forståelsen at meninger og normer er noget der løbende bliver til i interaktionen (Jørgensen 2008). Det etnometodologiske perspektiv indskrives ofte i en interaktionistisk forståelse. Det har sine rødder i Harold Garfinkels studier. Garfinkel var optaget af, hvorledes individer opnår en fælles forståelse af deres omstændigheder og er i stand til at agere på baggrund af denne fælles forståelse (Herritage og Clayman 2010). Ifølge Garfinkel er det ikke muligt at skabe mening i handlinger, medmindre der er en fælles forståelse (Herritage og Clayman 2010). Garfinkel har fokus på de handlinger der konstruerer virkeligheden og på hvordan aktørerne i interaktionen påvirker de sociale strukturer (Järvinen og Mik-Meyer 2005). Det centrale i det etnometodologiske perspektiv er aktørernes common-sense viden, sådan som den kan iagttages og beskrives. Herved er fokus på den

hverdagspraksis, hvori handlinger udføres af aktørerne i interaktionen. Fokus i etnometodologien er på den konkrete situation, hvori aktører handler i forhold til hinandens forståelse af situationen, på baggrund af deres common-sense viden. Derfor er etnometodologien fokus på det førbevidste niveau og derved på individets direkte reaktion på andres handlinger (Jørgensen 2008).

I anden del af min problemstilling der lyder; Hvordan forhandles kategorisering af den unge i samtalen mellem socialarbejderen i beskæftigelsesindsatsen og den unge med en sindslidelse? retter jeg netop fokus på de (tale)handling i samtalen, hvormed kategorisering af den unge konstrueres og derved på den institutionelle hverdagspraksis indenfor hvilken aktørerne handler i forhold til hinanden. Mit blik er altså her rettet mod hvordan aktørerne handler og tillægger normer og samfundsmæssige strukturer betydning og hvormed sociale kategorier hermed skabes (Järvinen og Mik-Meyer 2005).

Som det fremgår, inddrager jeg altså forskellige videnskabsteoretiske forståelser indenfor den kvalitative forskning. Jeg er bevist om, at der indenfor traditionerne er forskellige opfattelser af hvad vi kan opnå viden om. Jeg mener dog ikke, at de udgør hinandens modsætninger men at de tjener til, at belyse min problemstilling udfra forskellige betragtninger.

Min metodetilgang i specialet er abduktiv i den forstand, at de empiriske fund relateres til en mere teoretisk forståelsesramme i form af det recoveryorienterede perspektiv. Ligeledes inddrages centrale teoretiske aspekter fra Erving Goffmans afvigingsociologi, der kan medvirke til at begrebsliggøre fund i de empiriske data.

Jeg vil i det følgende, gøre nærmere rede for den begrebsmæssige og teoretiske forforståelse, der udgør fortolkningsrammen for min empiri.

3. Teoretisk og begrebsmæssig forforståelse

Recoveryparadigmet indgår altså som en overordnet forståelsesramme i forhold til de udfordringer, der belyses via den empiriske undersøgelse. Med andre ord så relateres de empiriske fund til en recoveryorienteret forståelse. Jeg finder det derfor relevant i det

følgende at give en nærmere redegørelse, for de betragtninger der er centrale i en recoveryorienteret tilgang til socialt arbejde.

3.1 Recoveryparadigmet

Som jeg beskrev indledningsvist, stammer den aktuelle viden om recovery dels fra erfaringsbaserede fortællinger, som bevægelser af psykiatribrugere har leveret primært i USA, hvor det for alvor voksede frem i 1990-erne, dels har forskningsbidrag i form af opfølgingsundersøgelser indenfor psykiatrien og psykologien, samt professionelle i form af rehabiliterings- og behandlingsmetoder bidraget til udviklingen (Topor 2003, Anthony 1993).

3.1.1 Recoveryparadigmets grundantagelser

En herskende opfattelse indenfor recoveryparadigmet er, at netop diagnosetænkningen som meningsgivende i forhold til menneskets situation og opfattelsen af nogle sindslidelser som kroniske, er afgørende faktorer, der hæmmer individet proces frem mod at komme sig fra sindslidelsen (Topor 2003, Jensen m.fl. 2004). Derved er recoveryparadigmet et opgør med forestillingen om mennesket som bærer af en kronisk psykiatrisk diagnose.

En grundantagelse er endvidere at individet ikke alene skal komme sig fra selve sindslidelsen, men i ligeså høj grad fra de personlige og sociale følgevirkninger det, at blive reduceret til en diagnose har for individet. Her vægtes særligt individets manglende mulighed for at deltage på lige fod med andre i normale sammenhænge, og de institutionsskader som indlæggelse og anden behandling og støtte utilsigtet er påført individet (Jensen m.fl 2004).

William Anthony, direktør for Center for Psychiatric Rehabilitation, Boston University, en af pionererne indenfor recoveryparadigmet beskriver recoveryprocessen således:

“Recovery from mental illness involves much more than recovery from the illness itself. People with mental illness may have to recover from the stigma they have incorporated into their very being, from the iatrogenic effect of treatment settings, from lack of recent opportunities for self-determination, from the negative side effects of unemployment and from crushed dreams. Recovery is often a complex, timeconsuming proces” (Anthony 1993:527).

Opfattelsen er således, at mennesket med en sindslidelse diskrimineres på baggrund af den psykiatriske diagnose, det påføres af samfundets institutioner. Det betyder, at det afskæres fra de muligheder, som samfundets øvrige borgere har og derved ikke kan indgå i samfundet på lige fod med andre.

Indenfor recoveryparadigmet argumenteres der for en nytænkning i forhold til det traditionelle behandlings-og støttesystem. Særligt i forhold til relationen mellem system/institution og klient, hvor udformningen af indsatser tager udgangspunkt i klientens egen aktive indsats og selvbestemmelse og hvor klientens erfaringsbaserede oplevelser og behov for støtte vægtes på lige fod med de professionelle (Jensen m.fl. 2004). Der argumenteres for en ændring i definitionsmagten og en anerkendelse af mennesket ret til at definere sig selv (Jensen m.fl. 2004:235).

3.1.2 Hvad er recovery?

I Danmark blev begrebet første gang introduceret af Videncenter for Socialpsykiatri i 2000. Gennem det seneste årti har det vundet stadigt større terræn indenfor den kommunale praksis på det socialpsykiatriske område, hvor stadigt flere kommuner indfører recoverytænkningen i visioner og strategier for socialpsykiatrien¹. Gennem de seneste år, er det endvidere indført også i nationalpolitiske dagsordener².

I litteraturen gengives flere definitioner af recovery. En ofte gengivet definition er formuleret af William Anthony, der definerer recovery som:

“(...) en dybt personlig og unik proces som forandrer personens holdninger, værdier, følelser, mål og/eller roller. Det er en måde at leve et tilfredsstillende, håbefuldt og bidragende liv selv med de begrænsninger som er forårsaget af sygdommen. Recovery indebærer udviklingen af ny mening og formål med ens liv mens man vokser udover den psykiske sygdoms katastrofale følger”

¹ Se b.la. Århus kommunes masterplan “Styrket recoveryorientering i den psykosociale rehabilitering” (www.recoveryDK.dk) og Københavns kommunes “Plan for Københavns kommunes socialpsykiatri 2009 – 2012”. Også mange mindre kommuner har indført recoveryorientering i visioner, strategier og målsætninger.

² Blandt andet indføres recoverybegrebet i Regeringens handlingsprogram “Det Fælles ansvar” fra 2002 (Socialministeriet 2001).

(citeret i Jensen m.fl. 2004: 23).

Centralt for recoveryorienteringen er at recovery er individets egen individuelle proces frem mod at komme sig, på baggrund af de mål som individet selv opstiller som afgørende for recoveryprocessen. Det fastslås endvidere, at processen ikke kan betragtes som en lineær udviklingsproces (Jensen m.fl. 2004). Individets egen aktive indsats, er afgørende for processen frem mod at komme sig og på den baggrund, individets oplevelse af at genvinde magten i eget liv. Herved sker der i recoveryparadigmet, en bevægelse væk fra kronicitets- og diagnosetanken og fokus rettes mod individets egen oplevelse af støttebehov som afgørende i forhold til gennemlevelse af recoveryprocessen. Hermed sættes individet i centrum for sociale- og behandlingsmæssige indsatser.

Recovery er ikke en metodisk tilgang og giver altså som sådan ikke redskaber til recoveryprocessen. Det er en individuel udviklingsproces, hvorfor der også er forskel på hvad mennesker der har gennemlevet en recoveryproces vægter, som afgørende for at de er kommet sig.

Trods det at individets recovery må ses som en individuel proces, har man i tidligere undersøgelser peget på nogle væsentlige faktorer, som henholdsvis fremmer og hæmmer individets recovery. På baggrund deraf argumenteres for nogle grundlæggende principper i den recoveryorienterede indsats, og således socialt arbejde i et recoveryorienteret perspektiv. Jeg vil derfor kort ridse de faktorer der beskrives op, og dernæst komme nærmere ind på hvad en recoveryorienteret indsats i socialt arbejde ifølge litteraturen indebærer.

3.1.3 Faktorer af betydning for individets recoveryproces

Behovet for støtte og derved også de faktorer der har betydning for om individet kommer videre i sin proces er forskellige. Jeg vil derfor i første omgang kort præsentere de faser der i recoverylitteraturen beskrives i relation til individets recoveryproces, som anført tidligere må betragtes som en ikke-lineær proces.

Den svenske psykolog Alain Topor beskriver processen og den første fase, som sammenbruddet, hvor individet oplever et stigende pres, idet måden, hvorpå individet håndterer sit liv, passer stadig dårligere til den situation, som pågældende befinder sig i.

Presset bevirker ifølge Topor, at individet tvinges ind i mere og mere fastlåste håndteringsmåder medførende øget stress og til sidst sammenbrud. Det beskrives som en selvforstærkende spiralbevægelse, som det handler om at bryde for at komme videre efter sammenbruddet (Topor 2003).

Vendepunktet er det der i recoverylitteraturen beskrives som det tidspunkt, hvor individet påbegynder en bedringsproces fra den psykiske lidelse og markerer således en forandring i individets måde at opfatte sig selv på i forhold til livet og sindslidelsen. Forandringen handler ofte om, at individet generobrer magten over sit eget liv, tager sine egne beslutninger og oplever, at der er steder, hvor det kan fungere med de symptomer på sindslidelsen, som det eventuelt fortsat måtte have (Jensen m.fl. 2004). I denne periode tilkæmper individet sig en ny rolle og er ikke længere primært patient/klient, men et aktivt handlende individ. Vendepunktet behøver ikke at være én enkelt begivenhed, men må måske snarere opfattes en serie af små begyndelser og meget små skridt (Patricia Degan i Jensen m.fl. 2004:46).

I recoverylitteraturen beskrives på baggrund af empiriske undersøgelser af tidligere og nuværende brugeres oplevelser, faktorer der opfattes som fremmede for individets recovery. En af de faktorer der fremhæves, er det at have et håb for fremtiden og derved håb for en bedring af sindslidelsen. At individet oplever livet som meningsfuldt er endvidere en væsentlig faktor. Om meningen dannes på baggrund af et arbejde, sociale relationer, religiøsitet eller noget helt andet er ikke afgørende. Det at have et arbejde fremhæves dog i recoveryperspektivet, som nævnt indledningsvist, at have en vigtig betydning for individets recovery. Et arbejde kan medvirke til at give individet en struktur i hverdagen, og kan give et indhold i livet såfremt arbejdet opleves som meningsfuldt. Væsentligt er, at individet via et arbejde, får muligheden for at indgå i en anden rolle end den som sindslidende, og på baggrund af arbejdet opnår en funktion i samfundet, der tillægges en væsentlig betydning. Endelig er arbejdspladsen et sted hvor individet har mulighed for at indgå i relationer med andre mennesker, og derved opbygge et netværk udenfor eksempelvis socialpsykiatrien (Topor 2003). En væsentlig faktor er endvidere individets egen indsats. Det som individet selv formår, de beslutninger som individet træffer og særlige strategier i forhold til at mestre forskellige situationer trods symptomer på sindslidelsen. Med andre ord, at individet gives valgmuligheder og personligt ansvar. Relationer til andre mennesker, der har indgydt håb og givet individet en følelse af anerkendelse og bekræftelse, samt relationer, hvor der opleves en

gensidighed, fremhæves som positive i forhold til recoveryprocessen. Særligt i forbindelse med den professionelle rolle beskrives autencitet i relationen, som specielt vigtig. Endelig har materielle forhold, som det at have en ordentlig bolig og et sikkert forsørgelsesgrundlag, en betydning i forhold til recoveryprocessen (Rapport over Videnscenter for Socialpsykiatri recovery-forprojekt, marts - juli 2002). Faktorerne kan ikke stå alene men står i et vekselvirkende forhold til hinanden og er alle vigtige i forhold til individets recovery. Ligeledes er timingen væsentlig. Dette stiller krav til en fleksibel og koordineret indsats i relation til de forskellige afdelinger og sektorer som individet er i berøring med både indenfor kommunen og i behandlingsmæssigt regi.

Ligesom der er faktorer der beskrives som fremmede for recovery, er der også faktorer der på afgørende vis hæmmer individets recoveryproces. Stigmatisering og diskrimination er væsentlige faktorer i forhold dertil.

John Strauss og William Carpenter beskriver:

"Stempling ("labeling") er en vigtig variabel som har indflydelse på forløbet og måske også på udbruddet af skizofreni... Hvem kan tvivle på den frygtelige indflydelse det må have på en skrøbelig person at opleve at hele det sociale miljø (bevidst eller ubevidst) opfatter ham som undermenneskelig, uhelbredelig, umotiveret, eller inkompetent i forhold til at opfylde almindelige forventninger...? Kan vi betvivle at lidelsens forløb forværres når menneskers sociale roller ændres af social stigmatisering og når beskæftigelsesmulighederne indskrænkes?"

(John Strauss og William Carpenter, citeret i Warner 1994 i Rapport over Videnscenter for Socialpsykiatri recovery-forprojekt, marts - juli 2002)

Ydre pres er endvidere en faktor, der kan have en negativ indflydelse på individets recovery. Det at få ro til at komme sig, uden at blive presset i forhold til at skulle deltage i forskellige former for afklaringsforløb, afprøvninger osv. fremhæves af undersøgelser, der indtil nu er lavet omkring recovery i en dansk kontekst (Jensen 2002 b).

Der er ikke i den recoveryorienterede tilgang udviklet en egentlig metode i arbejdet med at støtte individets recoveryproces. Således kan forskellige metoder være medvirkende faktorer i individets proces frem mod at komme sig og den ikke-liniære proces vil sandsynligvis betyde

at der er behov for forskellige metoder på forskellige tidspunkter i individets proces (Anthony 1993).

Der argumenteres dog, på baggrund af ovenfor beskrevne grundantagelser i recoveryperspektivet, for nogle centrale principper, i relation til en recoveryorienteret indsats. Jeg vil i det følgende nærmere beskrive disse.

3.1.4 Recoveryorienteringen som redskab

I en dansk kontekst har rehabiliteringstanken vundet frem, som en pædagogisk og faglig tilgang i det recoveryorienterede arbejde. Der er ikke en entydig definition på rehabilitering, men i Hvidbog om Rehabilitering defineres rehabiliteringsbegrebet som:

”En målrettet og tidsbestemt samarbejdsproces mellem en borger, pårørende og fagfolk. Formålet er, at borgeren som har eller er i risiko for at få betydelige begrænsninger i sin fysiske, psykiske og/eller sociale funktionsevne, opnår et selvstændigt og meningsfuldt liv. Rehabilitering baseres på borgerens hele livssituation og beslutninger består af en koordineret, sammenhængende og vidensbaseret indsats”(MarselisborgCentret 2004).

Da der som tidligere beskrevet er forskellige metoder i arbejdet med at understøtte individets recoveryproces, vil jeg i det følgende tage udgangspunkt i de overordnede principper for et recoveryorienteret arbejde.

De grundlæggende principper i en recoveryorienteret indsats er; personorientering, personinvolvering, selvbestemmelse og potentiale for udvikling (Jensen m.fl. 2004: 236). Med princippet personorientering er det formålet at fastslå, at mennesket i den sociale indsats skal mødes som et helt menneske med en særlig livshistorie, med håb og drømme og med problemstillinger, der er særegne for dette menneske. Herved pointeres opgøret med diagnosetænkningen. Mennesket skal mødes som et helt menneske, og ikke reduceres til en diagnose.

Princippet om personinvolvering indebærer, at menneskets erfaringsbaserede viden skal vægtes på lige fod med den viden de professionelle i indsatsen besidder. Derfor skal

menneskets ønsker, og viden inddrages i tilrettelæggelse, igangsættelse og evaluering af den sociale indsats.

I recoveryorienteringen fremhæves endvidere at mennesket skal kende alle sine valgmuligheder, for derved at kunne træffe valg omkring sit liv på et oplyst grundlag.

Princippet om selvbestemmelse indebærer at mennesket ikke skal affinde sig med indsatser de visiteres til, som de ikke ønsker, på baggrund af en konsekvens der betyder at de alternativt ikke modtager nogen støtte overhovedet.

Det sidste princip der fremhæves i den recoveryorienterede indsats er menneskets potentiale for udvikling. Det indebærer en tro på at alle mennesker potentielt kan komme sig og har et potentiale for udvikling. Konsekvensen af denne tro er også at ingen må kategoriseres som et håbløst tilfælde. Princippet indebærer tillige, et opgør med de utilsigtede virkninger, som lave forventninger, undertrykkende og begrænsende forestillinger kan have på mennesket (Jensen m.fl. 2004).

3.2 Introduktion til Erving Goffmans afvigelsesociologi

Recoveryparadigmet der som beskrevet udgør den overordnede forståelsesramme for specialet, trækker klare paralleller til Erving Goffmans teori om afvigelse. Jeg finder det derfor relevant, at inddrage centrale begreber fra Goffmans afvigelsesociologi idet den tilbyder en forklaringsmodel for de processer, der er betydende i relation til at borgere med en sindslidelse, fastholdes i en stigmatiseret eller klientiseret rolle. Jeg mener derfor at den udgør en fortolkningsramme i relation til, at begrebsliggøre de empiriske fund i mine to analyser. Jeg vil i det følgende kort redegøre for centrale aspekter i hans afvigelsesociologi.

Erving Goffman er en central figur indenfor det interaktionistiske perspektiv. Han var blandt andet optaget af, hvorledes afvigelse konstrueres via sociale processer i interaktionen.

Ifølge Goffman opfatter og forstår vi verden gennem kategorier. Derfor vil vi når vi møder et fænomen, forsøge at placere det i en bestemt kategori på baggrund af vores tidligere erfaring omkring lignende fænomener. I interaktionen mellem mennesker kategoriserer vi hinanden i relation til medlemskab af bestemte sociale kategorier. En social kategori kan således være mand/kvinde, ung/gammel osv. Når vi placerer mennesker, som tilhørende en bestemt social

kategori, har vi samtidig bestemte forventninger til, hvilke egenskaber mennesket indenfor kategorien besidder og omformer disse forventninger til normer for en bestemt handling (Goffman 1963/2009). Hvis et menneske ikke lever op til de egenskaber, eller besidder andre og mindre ønskværdige egenskaber, end de der forventes, på baggrund af den kategori vi har indplaceret ham i, kan dette medføre en nedvurdering og miskreditering. En sådan stempning er hvad Goffman betegner som stigma (Goffman 1963/2009).

Den moralske karriere, er et begreb, med hvilket Goffman beskriver hvordan mennesker via bestemte socialiseringsprocesser kategoriseres som afvigende og bærere af et stigma og hvorledes mennesket socialiseres ind i og udvikler en bestemt selvopfattelse, som afviger og dermed moralsk mindreværdig (Goffman 1963/2009). I socialiseringsprocessen udskilles mennesket som tilhørende en kategori med en bestemt personlighed eller adfærd, hvortil der tilknyttes bestemte stereotype forestillinger om menneskets egenskaber. Herved udelades særegne træk ved det unikke menneske (Goffman 1963/2009). Gennem kategoriseringen fratages mennesket endvidere dets mulighed for at fremstå som et almindeligt menneske, med de samme krav om at blive behandlet med respekt som andre (Järvinen m.fl. 2002:20). Goffman har blandt andet været optaget af hvorledes menneskers identitet via ydmygelsesprocesser, nedbrydes under indlæggelse, på hvad han betegner som totale institutioner. Totale institutioner er f.eks psykiatriske hospitaler og fængsler, hvor der er en barriere mod socialt samspil eller integration med omverdenen og mod det at kunne gå når man vil (Goffman 1967:12). Nedbrydelsen af mennesket sker, idet det afskæres fra omverdenen og socialiseres ind i en opfattelse, som tilhørende en bestemt social kategori, på baggrund af hvilken de professionelle på institutionerne har magten til at definere hvad der er bedst (Järvinen m.fl. 2002). I socialiseringsprocessen vil mennesket benytte forskellige tilpasningsformer. Det kan reagere med tilbagetrækning, indtage en uforsonlig holdning til institutionen og de professionelle eller tilsyneladende tilpasse sig situationen, for derved at undgå problemer og udnytte systemet. Endelig kan individet reagere ved at overtage den definition det er påført, hvilket Goffman betegner som kolonisering (Goffman 1967 og Järvinen m.fl. 2002).

Denne nedbrydelse af identiteten betyder ifølge Goffman, at mennesket efter udskrivelse har vanskeligt ved at begå sig i den normale hverdag og at opbygge en ny identitet (Goffman 1967).

Ifølge Goffman udvikler det menneske der bærer et stigma, måder at håndtere stigmaet. Der er forskel på menneskets håndtering af stigmaet, alt efter om stigmaet synligt og kendt for omgivelserne eller om det lader sig skjule. Mennesket hvis stigma er kendt, betegner Goffman som den miskrediterede. Mennesker hvis stigma ikke er synligt for andre, betegner Goffman som potentielt miskrediterede. Et menneske der er potentielt miskrediteret, kan vælge, at forsøge, at skjule stigmaet for andre, via det Goffman betegner som informationskontrol. At passere er når det lykkes, at skjule stigmaet (Goffman 1963/2009).

Som beskrevet indledningsvist, vil de centrale begreber i Goffmans afvigelsesociologi, blive inddraget i forhold til fortolkningen af de empiriske fund i mine to delanalyser.

Jeg har ovenfor redegjort for de centrale betragtninger der ligger til grund for recoveryparadigmet, samt det recoveryorienterede arbejde og tillige introduceret Goffmans afvigelsesociologiske perspektiv. Efter således at have redegjort for den teoretiske forforståelse, vil jeg i det følgende redegøre nærmere, for de metodiske valg, som den metateoretiske indgangsvinkel i specialet fordrer i konstruktionen og analysen af de data.

4. Metode

Både min problemformulering og mit videnskabsteoretiske fundament sætter en ramme for den metodiske tilgang i specialet. Mit metateoretiske udgangspunkt betyder, at jeg anlægger et kvalitativt aktør-perspektiv i specialet. Fokus er på aktørernes livsverden og den betydning som de tillægger fænomener, samt den betydning der opstår i interaktionen mellem aktører. Derved bevæger jeg mig på et mikrosociologisk niveau, hvor det er brugernes perspektiv, der er omdrejningspunktet.

Som beskrevet meningsfortolkes de empiriske fund i forhold til en recoveryorienteret begrebsramme, ligesom de beskrevne teoretiske elementer fra Goffmans afvigelsesociologi inddrages. Herved relateres de empiriske fund til mere strukturelt betingede kontekster og jeg vil derfor karakterisere min analytiske tilgang som abduktiv, idet jeg både anvender induktive og deduktive elementer.

4.1 Metodevalg i konstruktionen af data

Min problemformulering er formuleret som to selvstændige delanalyser, der skal bidrage til at belyse udfordringer i den beskæftigelsesrettede indsats i relation til recoveryparadigmet ud fra forskellige vinkler. Første del af problemformuleringen lyder; hvordan oplever unge med en sindslidelse udfordringer i den beskæftigelsesrettede indsats? Det er således de unges livsverden, der er omdrejningspunktet samt den betydning, de tillægger indsatsen og dens udfordringer. Mit ønske er således at undersøge, hvad de unge orienterer sig imod og hvilken mening, de tillægger beskæftigelsesindsatsen og udfordringer deri. Det kvalitative forskningsinterview synes således at være en velegnet metode.

Den sidste del af problemformuleringen har fokus på den kategorisering der konstrueres i samtalen mellem den unge og socialarbejderen. Her retter jeg blikket mod måden hvorpå forhandlinger i interaktionen medfører konstruktionen af brugeren som tilhørende en bestemt kategori i den institutionelle kontekst. Den institutionelle kontekst er her beskæftigelsesindsatsen, nærmere betegnet en ekstern leverandør på beskæftigelsesområdet i en større kommune. Når jeg retter blikket mod hvorledes handlinger (her talehandlinger) i samtalen er medvirkende til, at positionere den unge i en bestemt kategori, er mit fokus på det før-bevidste eller det ikke-symbolske niveau. En måde hvorpå jeg kan opnå viden om den objektiverede virkelighed er via samtaleobservation (Järvinen og Mik-Meyer 2005).

Jeg er opmærksom på at der indenfor de videnskabsteoretiske udgangspunkter jeg har valgt, er en forskellig opfattelse af hvad man som forsker kan opnå viden om. Hvor det livshistoriske perspektiv gør sig gældende i relation til den tilgang jeg har valgt i den første delanalyse, og dermed også opfattelsen af, at der kan opnås en mere eller mindre sand beskrivelse af brugernes oplevelse af beskæftigelsesindsatsen og dens udfordringer, så er det indenfor det interaktionistiske og etnometodologiske perspektiv opfattelsen, at mening konstrueres i interaktionen. Måden hvorpå jeg konstruerer interviewguiden, konteksten hvori samtalen med den unge finder sted, måden hvorpå spørgsmål og svar formes i interviewet og de positioneringer den unge og jeg indtager i interviewet, har indflydelse på den mening der konstrueres. Derved må brugernes fortællinger opfattes som performative og brugerne kan have en interesse i at fremstille et bestemt billede af en situation. Et relevant fokus i analysen i en interaktionistisk forståelse er derfor måden hvorpå data konstrueres i det sociale møde som

interviewet udgør. Min inddragelse af interaktionismen har således en konsekvens i relation til opfattelsen af, hvad jeg som forsker kan opnå viden om. På denne baggrund, må jeg i en interaktionistisk forståelse, udover at have fokus på det empiriske indhold, tillige fokusere på interviewets form, kontekst og funktion (Järvinen og Mik-Meyer 2005:17 ff). Opfattelsen af data som en konstruktion er den forståelsesramme hvori jeg udfører min analyse. Jeg vil dog i analysen have fokus på det empiriske indhold og ikke gå dybere ind i en analyse af måden hvorpå data konstrueres i interviewsituationen med den unge, i relation til første del af min problemformulering, da dette vil udgøre en analyse for sig.

Jeg mener, at brugernes fortællinger, kan bidrage med givtig viden omkring deres oplevelser af beskæftigelsesindsatsen. Med dette in mente vil jeg gå videre til at redegøre nærmere for min metodetilgang i konstruktionen af data på baggrund af mine to delanalyser.

4.1.1 Det kvalitative forskningsinterview

Ifølge Steiner Kvale tager det kvalitative interview form af en samtale mellem to parter, hvor formålet for interviewer er, at forstå den interviewedes livsverden og de centrale temaer der indgår deri (Kvale 2004). Det er interviewerens opgave at forstå meningen med det den interviewede siger og både at belyse faktuelle forhold og den mening den interviewede, tillægger fænomener i sin livsverden. Derfor er det vigtigt, både at lytte til det der siges i interviewet og til det der siges mellem linjerne (Kvale 2004: 43).

4.1.1.1 Interviewguide

Temaet for mit kvalitative interview er beskæftigelsesindsatsen samt de udfordringer, som unge mennesker med en sindslidelse oplever deri, relateret til en recoveryorienteret forforståelse. Interviewet er semistruktureret på baggrund af en relativt åben interviewguide. Interviewguiden består af nogle overordnede temaer samt underspørgsmål, der er tænkt som inspiration under interviewsituationen. I interviewsituationen er jeg åben overfor nye fænomener, der viser sig i interviewsituationen, hvilket betyder mine spørgsmål kan ændre sig undervejs i interviewet og fra interview til interview (Kvale 2004).

Indledningsvist har jeg i interviewsituationen stillet spørgsmål såsom; kan du prøve at beskrive de erfaringer du har i forhold til arbejdsmarkedet og det at deltage i beskæftigelsesrettede aktiviteter? Og opfølgende spørgsmål; Hvordan har du oplevet de aktiviteter som du har deltaget i? Hvad har været godt/dårligt? Hvilken form for støtte har du fået? Spørgsmålene er blevet fulgt op at sonderende, fortolkende og specificerede spørgsmål, hvor den unge eksempelvis anmodes om at fortælle noget mere om et specifikt emne (interviewguiden er vedlagt bilag 1).

4.1.1.2 Briefing

Interviewpersonerne er forinden samtalen blevet briefet omkring formålet med interviewet, hvilke emner jeg vil berøre under interviewet og tidsrammen for interviewet. Formålet er at skabe en kontekst, indenfor hvilken interviewet finder sted. Interviewpersoner har i forbindelse med udvælgelse på forhånd fået tilsendt en interviewguide med de overordnede temaer for interviewet og er således på forhånd orienterede om emnet.

4.1.2 Samtaleobservation

Når jeg ønsker, at belyse kategoriseringen af unge med en sindslidelse konstrueres via talehandlinger i interaktionen, finder jeg, at observation af samtalen mellem brugeren og socialarbejderen, er en relevant metode. Observationen er en måde hvorpå jeg kan belyse hvorledes den objektiverede virkelighed konstrueres (Järvinen og Mik-Meyer 2005).

Min observation koncentrerer sig om samtalen og de talehandlinger i samtalen, hvormed socialarbejderen og den unge med en sindslidelse, konstruerer mening om begivenheder i den unges liv og konstruerer institutionelle kategorier, der udgør basis for den videre sociale indsats.

Således er mine observationer foretaget, via optagelse af samtaler på en beskæftigelsesinstitution, hvor de unges arbejdsevne afprøves og afklares i relation til arbejdsmarkedet. Jeg var til stede under samtalerne og observationer omkring de fysiske rammer vil derfor til dels indgå i datamaterialet, hvor det er relevant, som supplement til de sproglige talehandlinger.

4.1.3 Ethiske overvejelser

Deltagere i både interviews og samtaleobservationer er orienteret om, at deltagelse er frivillig, at de i interviewsituation og samtaleobservation kan sige fra i forhold til spørgsmål og min tilstedeværelse. Endvidere er de anonymiseret i specialet. De er derudover orienteret om, at interview og samtaleobservation optages samt hvad optagelsen skal bruges til (Kvale 2004). De har alle givet deres samtykke hertil. Disse informationer er en del af nogle etiske overvejelser i forbindelse med både interviewsituationen og samtaleobservationen, hvor et væsentligt udgangspunkt er det informerede samtykke i forhold til deltagelse. Hvad angår samtaleobservationerne er deltagerne kontaktet inden samtalen af socialrådgiveren, således de ikke skulle opleve et pres i forhold til deltagelse på grund af min tilstedeværelse.

Af hensyn til informanterne er institutionen hvor empirien er konstrueret, ligeledes anonymiseret i specialet.

4.1.4 Transkription af data

Relevant for både interviews og samtaleobservationer er, at jeg har foretaget en række valg i forhold til måden, hvorpå data er transkriberet. Transkriptionen af data tager udgangspunkt i det jeg ønsker at belyse på baggrund af de to dele i min problemformulering. Således er der en forskel i måden hvorpå data er transkriberet. Både interviews og samtaleobservationer er registreret via bandede optagelser (Kvale 2004).

Jeg har valgt ikke at transkribere data i sin fulde længde. De bandede optagelser er lyttet igennem flere gange og udvalgte uddrag af relevans for mine analyser, er efterfølgende transkriberet.

De bandede interviews og samtaleobservationer er vedlagt bilag otte i form af en CD.

Metodevalget i den første delanalyse, hvilken jeg gør rede for i det efterfølgende afsnit, er meningskondensering og meningsfortolkning. På denne baggrund finder jeg det anvendeligt at transkribere de dele af interviewene ordret, hvori der indgår relevant information, mens de dele hvori der ikke indgår information af relevans for min problemformulering, sammenfattes i en mere kondenseret form. Pauser angives ikke med milisekunder, men angives som korte eller lange pauser med angivelse af tegnet (.) for korte pauser under 2 millisekunder og (..) for

længere pauser. Ligeledes inddrages følelsesmæssige udbrud eller tilsvarende ikke i transkriptionerne.

Hvad angår transkriptionerne af samtaleobservationer, finder jeg det væsentligt at inddrage mere specifikke detaljer. Derfor vil jeg i transkriptionen have fokus på:

Taleoverlap angivet < >

Pauser med angivelse af millisekunder (.) under 2 millisekunder og (0.3) for længere pauser.

Følelsesudbrud ()

Høj tale XX

Uforståelig tale (uf)

4.1.5 Respondenter og kriterier for udvælgelse

I udvælgelsen af brugere til både interviews og samtaleobservationer er det vægtet, at der er tale om unge med en sindslidelse eller psykisk sårbarhed, under 35 år. I udvælgelseskriterierne er målgruppen udvidet til også at omfatte unge med en psykisk sårbarhed. Begrundelsen herfor er, at der ikke synes at være en klar skillelinje mellem hvad der betragtes som sindslidelse og psykisk sårbarhed, samt at symptomer kan veksle i intensitet. Endvidere er det, der indenfor socialpsykiatrien betragtes som en ny målgruppe, i høj grad unge mennesker med en ADHD diagnose og andre symptomer såsom angst. Der er ikke lagt vægt på om der er tale om mand eller kvinde. Således er alle brugerne i undersøgelsen unge mænd. Dette kan have en indflydelse på de data der er opnået, idet reaktionsmønstre og deraf følgende støttebehov kan være forskellige. Et udvælgelseskriterium der tillige er vægtet er, at brugeren er uafklaret forsørgelsesmæssigt. Det viste sig dog at være et vanskeligt kriterium at opfylde. Derfor er en af brugerne der interviewes førtidspensionist, hvilket også gør sig gældende for begge brugere der deltager i samtaleobservationerne.

Interviews og samtaleobservationer, foregår på en institution, der fungerer som ekstern leverandør på beskæftigelsesområdet. Kontakten til brugerne er opstået, med hjælp fra en socialrådgiver og en socialarbejder på institutionen. Således har jeg ikke haft indflydelse på hvem de har udvalgt på baggrund af kriterierne ovenfor. Det kan ikke udelukkes, at dette kan have indflydelse på de data der er opnået, da der kan have været særlige hensigter i relation til valget af brugere. Ligeledes kan brugerne have følt sig pressede til at deltage i

interview/samtaleobservationer. Dette udgør naturligvis en vægtig etisk problemstilling. Alle brugere er dog nøje orienteret om, at det er frivilligt, at deltage i både interviews og observationer, ligesom de på forhånd er blevet briefet om formål, baggrund, og indhold i interviewene (se de etiske overvejelser ovenfor). Tidsmæssige forhold samt det at interviewene er foretaget over en sommerferieperiode, har sat nogle rammer for mulighederne i relation til udvælgelse af repræsentanter i undersøgelsen.

Jeg har nu redegjort for den metodiske tilgang i konstruktionen af mine data. Jeg vil derfor i det følgende afsnit nærmere redegøre for de metodevalg jeg har i analysen af data.

5. Metodetilgang i analysen

Ligesom metodevalget i datakonstruktionen er afhængig af mit metateoretiske ståsted, så sætter det også en ramme for metodetilgangen i analysen. Jeg vil i det følgende redegøre for mit metodevalg i tilgangen til mine to delanalyser.

5.1. Meningskondensering og meningsfortolkning

En relevant tilgang analysen af data i relation til min første del af problemformuleringen er meningskondensering. Meningskondensering vil sige, at man i data søger efter naturlige betydningsenheder og tematiserer disse i forhold til hovedtemaer i dataen (Kvale 2004:194). Den metodiske tilgang i den fænomenologiske meningskondensering følger, i følge professor i fænomenologisk psykologi Amedeo Giorgi, fire trin. Det første trin i analysen er at læse det transkriberede materiale, for at få en fornemmelse for helheden af interviewmaterialet, hvilket danner grundlaget for det næste trin i analysen, hvori betydningsenheder i materialet udskilles, på baggrund af det fænomen der undersøges. Her må man inddele teksten i mindre dele for derved at gøre materialet håndterligt (Giorgi 1985). Udskillelsen af betydningsenheder beskrives således, som de beskrives af interviewpersonen, i det sprog som interviewpersonen bruger og udsættes ikke for yderligere fortolkning (Giorgi 1985 og Kvale 2004). I det tredje trin i analysen tematiseres de betydningsenheder der er udskilt, på baggrund af det fænomen der undersøges. Således stilles spørgsmål til de betydningsenheder,

der er fundet i materialet. Til slut knyttes temaerne sammen til ét deskriptivt udsagn, der beskriver det essentielle i de unges oplevelse af udfordringer på beskæftigelsesindsatsen (Giorgi 1985: 19 og Kvale 2004: 192). I analysen er de descriptive udsagn tematiseret og forsøgt gengivet så tæt på deres oprindelige udsagn som muligt. Der har dog både i interviewsituationen, i transkriptionen og den efterfølgende tematisering og formidling af brugernes udsagn fundet en fortolkning sted. I en dybere fortolkning af de data der er konstrueret i interviewene benyttes meningsfortolkning, hvis udgangspunkt er en hermeneutisk forståelse (Kvale 2004). Her vil jeg på baggrund af den recoveryorienterede forforståelse der som beskrevet er et overordnet perspektiv i specialet, meningsfortolke empirien på baggrund af den teoretiske forforståelse i specialet.

Jeg har ovenfor redegjort for mine metodiske valg i relation bearbejdning i min første delanalyse. Førrend jeg indleder en nærmere beskrivelse af det empiriske genstandsfelt, vil jeg først og fremmest gøre rede for metodevalget i relation til min anden delanalyse.

5.2. Samtaleanalyse (CA) – den institutionelle samtale

Genstanden for min anden delanalyse er, hvorledes kategorisering af den unge forhandles og konstrueres i samtalen mellem socialarbejder og den unge bruger. Da mit fokus er på samtalen som hverdagspraksis i institutionen, samt hvordan aktørerne i samtalen via deres talehandlinger forhandler kategorisering af den unge, finder jeg at konversationsanalysen er et brugbart redskab i analysen. Samtalerne mellem de unge og socialrådgiveren, der udgør min empiri i relation til min anden delanalyse, finder sted i en institutionel kontekst, bestående af en beskæftigelsesrettet indsats på en institution i en større kommune. Indenfor etnometodologien har konversationsanalytikere belyst, hvordan samtaler der forekommer i institutionelle rammer, har særlige træk. Samtalerne involverer ofte aktører (professionelle), der er orienterede mod et bestemt institutionelt mål, i dette tilfælde socialrådgiveren der på baggrund samtalen f.eks. skal vurdere den relevante indsats i institutionen indenfor beskæftigelsesområdet. Det at samtalen er orienteret mod et bestemt institutionelt mål, har indflydelse på hvad der er tilladelige bidrag i samtalen, ligesom rammer, procedurer, og måden hvorpå samtalen er struktureret i spørgsmål- og svar sekvenser (turtagninssystemet), influerer på interaktionen i samtalen (Herritage og Clayman 2010). Jeg finder at samtaleanalysen, her den institutionelle samtaleanalyse, er et metodisk redskab hvormed jeg kan belyse, hvordan forhandling og kategorisering forekommer i samtalen.

Kategoriseringer forekommer i samtaler, hvor socialarbejdere og brugere via beskrivelser og fortællinger om brugerens situation, konstruerer institutionelle kategorier. Indenfor samtaleanalysen defineres kategorier som klassifikationer eller sociale typer, som aktører i en interaktion benytter til at karakterisere personer (Olesen 2005 : 24). I konstruktionen kan brugerne eller socialarbejderen udfordre versioner af bestemte kategorier, hvorved disse kan rekonstrueres. Når fokus rettes mod at belyse konstruktionen af brugerens medlemskab i en social kategori, er det relevant at se på, beskrivelser af begivenheder, karakterer og handlinger som brugeren og socialarbejderen formulerer i interaktionen (Hall, Slembrouck og Sarangi 2006). Begivenhederne beskrives af aktører i interaktionen, for at identificere og kategorisere dem og derved gøre dem forståelige. Derfor er de relevante fokuspunkter i en analyse af, interaktionelle processer der medfører en social kategorisering (Hall, Slembrouck og Sarangi 2006). Karakterer og måden hvorpå brugeren positionerer sig i forhold dertil, samt responser og evalueringer fra øvrige aktører i interaktionen, siger noget om, hvordan brugeren kategoriseres i konteksten. Når blikket rettes mod begivenheder, karakterer og handlinger i samtalen, er et relevant udgangspunkt for analysen, den narrative tilgang. I de samtaler jeg har observeret, indgår elementer af fortællinger der konstrueres i samtalen, og som kan belyse brugerens opfattelse af sig selv i en bredere kontekst og tillige hvordan de institutionelle rammer påvirker denne. I analysen af samtaleobservationerne er jeg således inspireret af den institutionelle narrative metode (Antoft og Lund Thomsen 2005).

Den institutionelle narrative metode tager udgangspunkt i, at institutioner præger individets selvforståelse og at dette kan identificeres i individets fortællinger. Individets fortælling og selvopfattelse, må derved forstås i spændingsfeltet mellem individets egen formulering af fortælling, samt de spor den institutionelle kontekst sætter deri (Antoft og Lund Thomsen 2005). I min analyse vil jeg dog ikke konsekvent benytte den institutionelle narrative metode. Uddragene af samtalerne skal således ikke forstås som fortællinger i traditionel narrativ forstand, men som uddrag og beretninger fra brugernes erfaringer, der konstrueres i samtalen med de øvrige aktører. Den inspirerer mig til, i analysen at se efter spor af den institutionelle fortælling i samtalen mellem brugeren og socialrådgiveren, hvorved også bredere institutionelle kontekster kan indgå.

Jeg ønsker at belyse uddrag af samtaler mellem socialarbejderen og brugeren, hvori elementer af brugerens fortælling kan indgå, og på at belyse disse i relation til forhandlingen af kategorisering af brugeren.

Som belyst er en grundantagelse indenfor recoveryparadigmet, at kategorisering af mennesker med en sindslidelse, er medvirkende til, at fastholde dem i en klientiseret rolle. Indenfor beskæftigelsesindsatsen kategoriseres brugerne i relation til at vurdere, hvilken indsats der er relevant i forhold til deres situation. I den institutionelle samtale kan socialrådgiveren enten fastholde den sociale kategorisering af den unge som eksempelvis sindslidende eller løsne de strukturelle bindinger hvorved der skabes mulighed for rekategorisering af den unge (Goffman 1982). Derfor er det relevant med mit fokus på det recoveryorienterede perspektiv, at se på hvorledes denne kategorisering forhandles i samtalen mellem bruger og socialarbejder. I det min overordnede forståelsesramme i specialet er det recoveryorienterede perspektiv, samt beskæftigelsesindsatsen udgør det empiriske genstandsfelt, vil mit fokus i analysen være, at se på hvordan kategoriseringen af brugeren som sindlidende/psykisk sårbar fastholdes eller løsnes i interaktionen.

Den sociale indsats indenfor beskæftigelsesområdet over for unge mennesker med en sindslidelse konstrueres ikke alene i konteksten og interaktionen mellem den unge og socialarbejderen. Indsatsen reguleres af socialpolitiske strømninger, love og regler indenfor social- og beskæftigelsesområdet. Jeg finder det derfor relevant, kort at redegøre for den udvikling der har gjort sig gældende indenfor social- og beskæftigelsespolitikken og udgør en overordnet kontekst i forhold til den sociale indsats på beskæftigelsesområdet.

6. Udviklingen indenfor social- og beskæftigelsespolitikken

Som beskrevet tidligere kan udviklingen på det social- og beskæftigelsespolitiske område, overordnet karakteriseres som en udvikling i retning af en større markedsorientering. Den øgede markedsorientering ses blandt andet med aktivlinjen indenfor det beskæftigelsesrettede område, der voksede frem i 1990-erne via arbejdsmarkedsreformerne. Sammenlægningen af bistandsloven med loven om aktiv kommunal aktivering, til Lov om aktiv socialpolitik, har betydet indførelse af aktiveringspligten og et budskab om, at offentlig forsørgelse er knyttet til en modydelse i form af deltagelse i beskæftigelsesfremmende foranstaltninger (Carstens 1998, Torfing 2003). I lov om aktiv socialpolitik blev selvforsørgelsesprincippet stadsfæstet. Endvidere var tanken, at alle skulle have mulighed for at udvikle deres kompetencer via

opkvalificering gennem aktivering. Denne tanke var også gældende for de svageste borgere i samfundet, der skulle støttes i forhold til at komme ud af deres sociale isolation og, hvis livskvalitet og selvværd skulle forbedres via aktiveringsforanstaltninger (Torfing 2003). Hermed blev aktiveringsforpligtelsen gjort gældende for alle borgere, også de der havde problemer udover ledighed. Aktiveringsforanstaltninger og dermed integration på arbejdsmarkedet blev svaret på løsningen af sociale problemer (Torfing 2003).

I 2001 flyttes beskæftigelsesindsatsen, der tidligere har hørt under Socialministeriets resort, til Beskæftigelsesministeriet. Med indførelsen af Flere i arbejde reformen og Arbejdsevne metoden i 2003 indførtes en skærpelse af regler omkring opfølgning af ledige, både kontanthjælp- og dagpengemodtagere for hvem indsatsen blev samlet i et enstrengt system. Samtidig blev indført regler om sanktionering ved manglende deltagelse i opfølgning og beskæftigelsesfremmende foranstaltninger, ligesom der blev indført regler omkring loft over kontanthjælpen. Herudover indførtes særlige regler i relation til unge, ifølge hvilke unge kontanthjælpsmodtagere skal have

tilbud om uddannelse til en sats på SU-niveau.
(http://www.bm.dk/Aktuelt/Publikationer/Arkiv/2002/09/~media/BEM/Files/Dokumenter/Publikationer/2002/Regeringen%20-%20flere_i_arbejde.ashx).

Med arbejdsevne metodens indførelse indførtes tillige standardiserede redskaber og metoder, i form af dialogguiden og ressourceprofilen, der skal benyttes i det den beskæftigelsesrettede indsats, i relation til beskrivelse og vurdering af borgernes arbejdsevne og behovet for social indsats. Dialogguiden benyttes i de opfølgende kontaktforløbssamtaler med borgere, der modtager sociale ydelser. Endvidere inddrages modtagere af forsørgelsesydelser i matchkategorier fra et til tre, alt efter hvor tæt de er i relation til arbejde³.

Senest er der indenfor beskæftigelsesområdet i 2009 indført særlige regler for unge under 30 år. Fokus er på, at unge uden en uddannelse får en uddannelse og at den beskæftigelsesrettede indsats sker tidligt i forløbet. Jobcentret skal således vurdere, hvorvidt den unge uden en kompetencegivende uddannelse, umiddelbart kan tage en uddannelse på almindelige vilkår. Hvis dette ikke er tilfældet, skal aktiveringsforløbet bibringe den unge de forudsætninger, der skal til for at tage en uddannelse på almindelige vilkår. For de unge for hvem jobcentret ikke

³ Matchkategori 1 er jobklar og vedrører borgere der er parate til at tage et ordinært arbejde og derved er ude af systemet indenfor tre måneder. Matchkategori 2 er indsatsklar og vedrører borgere der kan deltage i den beskæftigelsesrettede indsats ned aktive tilbud. Matchkategori 3 er de borgere der har så alvorlige problemer, at de af jobcentret vurderes at være midlertidigt passive (Notat Arbejdsmarkedsstyrelsen, Ny matchmodel – hvorfor og hvordan, 2009)

skønner, at det er muligt at støtte i relation til uddannelse, skal indsatsen målrettes ordinær beskæftigelse, og den unge støttes via særligt tilrettelagte uddannelsesforløb eller virksomhedspraktik (<http://www.ams.dk/Viden/Indsatser/Kontakt-og-aktivering/Saerlige-regler-for-unge.aspx>).

Den øgede markedsorientering og dermed de nyliberale strømme, der aktuelt influerer på det social- og beskæftigelsespolitiske område, kan muligvis forklare, hvorfor recoveryorienteringen har vundet så stort terræn indenfor det socialpsykiatriske felt og tillige influerer på det beskæftigelsespolitiske område. Såfremt man anlægger en tolkning af recoveryorienteringen, hvor fokus er på individets egen indsats og ansvar for at komme sig. Dette problematiseres blandt andet af Pernille Jensen i Videnscenter for Socialpsykiatris recoveryforprojekt (Jensen 2002 b).

Det social- og beskæftigelsespolitiske felt, udgør en bagtæppe for hvad der sker i det sociale arbejdes hverdagspraksis. Efter denne korte beskrivelse af udviklingen indenfor feltet, vil jeg dykke mere ned i det empiriske genstandsfelt.

7. Empiri

De data mine analyser tager udgangspunkt i er konstrueret i en institution indenfor det socialpsykiatriske område i en større kommune, hvor man udover ydelser i relation til Servicelovens bestemmelser, ligeledes tilbyder afklarede og beskæftigelsesfremmende foranstaltninger i henhold til beskæftigelsesloven.

Indledningsvist er der foretaget interviews med en socialarbejder og en socialrådgiver, der begge varetager den indledende udredning af brugerne ved visitation, samt interview med institutionens souschef. Formålet med interviewene var, at få en et indblik i rammerne for indsatsen. Endvidere blev interviewpersonerne adspurgt om, hvorvidt de så udfordringer i den beskæftigelsesrettede indsats i relation de unge brugere med en sindslidelse, på baggrund af det recoveryorienterede fokus i indsatsen – og i så fald hvilke. Baggrunden herfor var at sikre problemstillingen relevans.

Data fra de indledende interviews er bearbejdet via ad hoc metoden (Kvale 2004). Informationerne inddrages som baggrundsviden for den efterfølgende analyse. Interviewguides er vedlagt bilag 2 og 3.

Min primære empiri består af interviews med fire unge under 35 år med en sindslidelse, der aktuelt er i et afklarende og beskæftigelsesfremmende forløb på institutionen og samtaleobservationer af to samtaler mellem en socialrådgiver og to unge brugere, ligeledes under 35 år.

Endvidere indgår data i form af institutionens rehabiliteringsplan, der er vedlagt i bilag 5.

Formålet med mit speciale er som beskrevet indledningsvist ikke at vurdere og evaluere det arbejde, der udføres på institutionen. Institutionen udgør den kontekst hvori data er konstrueret. Dette betyder, at der i interviewene med de unge refereres til forhold på institutionen, ligesom institutionen med det recoveryorienterede fokus og en historie indenfor socialpsykiatrien, udgør en særlig kontekst i relation til samtaleobservationerne. Dette betyder både, at institutionen har nogle andre redskaber i det sociale arbejde end det eksempelvis ville gøre sig gældende på et Jobcenter, ligesom måden hvorpå det sociale arbejde ansues, kan være påvirket af institutionens beliggenhed i socialpsykiatrien, hvor de lovgivningsmæssige rammer, er andre, end dem indenfor beskæftigelsesindsatsen. Jeg finder det væsentligt kort at beskrive den institution for at give en fornemmelse af den kontekst hvori data er konstrueret.

7.2 Institutionen der udgør arenaen for min datakonstruktion.

I udvælgelsen af institutionen som arena for min datakonstruktion, blev det vægtet at institutionen i en rapport fra 2010, hvori en omorganisering af institutionen blev belyst beskrev, at et centralt fokus i stedets tilbud og aktiviteter var at fremme individets recovery (rapporten er vedlagt bilag 6).

Kontakten til institutionen kom i stand i for-sommeren 2011. Den indledende kontakt var telefonisk med souschefen på stedet. Efterfølgende korrespondance foregik pr. mail hvor jeg introducerede projektets problemstillinger og mine metodiske overvejelser, samt overordnede forståelsesramme i form af recoveryparadigmet. Den følgende kontakt foregik via en socialrådgiver, der er en del af institutionens udredningsteam. Det team der foretager den

indledende udredning af brugere, der er visiteret til institutionen. På baggrund af denne indledende udredning vurderes og iværksættes indsatser. Det er endvidere socialrådgiveren, der har assisteret i relation til rekruttering brugere til deltagelse både i de kvalitative interview og i samtaleobservationerne, på baggrund af de udvælgelseskriterier beskrevet tidligere.

I den indledende fase foretog jeg som tidligere beskrevet, endvidere interviews med souschefen, socialrådgiveren samt en socialarbejder, der ligeledes er en del af institutionens udredningsteam.

Jeg vil i det følgende kort beskrive institutionen på baggrund af de informationer, de indledende interviews bidrog med, samt den beskrivelse, der fremgår af rapporten fra 2010 som beskriver institutionens organisationsændring.

7.2.1. Beskrivelse af institutionen.

Institutionen er et tilbud indenfor socialpsykiatrien, der udover at tilbyde beskyttet beskæftigelse samt aktivitets- og samværstilbud i henhold til Servicelovens bestemmelser, tillige udbyder afklarings- og beskæftigelsesfremmende forløb til borgere med en sindslidelse, henvist fra Jobcentret i henhold til bestemmelserne i Lov om aktiv beskæftigelsesindsats.

Institutionen er beliggende i en større kommune, hvor der indenfor det socialpsykiatriske område gennem de seneste år har været en udvikling i retning af et recoveryorienteret fokus i indsatsen overfor mennesker med en sindslidelse.

På baggrund af en stigning i tilgangen af unge mennesker med en sindslidelse, der gav udtryk for et ønske om beskæftigelse på det ordinære arbejdsmarked, etablerede institutionen et værkstedstilbud for unge i alderen 18-30 år. Institutionens tilbud omfattede indtil 2006 tilbud i form af beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud målrettet brugere indenfor socialpsykiatrien. I 2006 blev der på institutionen oprettet et tilbud med det formål af understøtte brugernes muligheder for en tilknytning til arbejdsmarkedet.

På baggrund af den generelle udvikling i kommunens socialpsykiatri i retning recovery- og rehabiliteringstanken⁴, fandt man det aktuelt, at også institutionens tilbud afspejlede denne tankegang. Derfor igangsatte institutionen i 2009 en større omorganisering af institutionens tilbud, hvor fokus blandt andet var på implementering af den recoveryorienterede tilgang i indsatsen.

Institutionen er beliggende på tre lokkationer. Der er væresteds- og aktivitetstilbud og beskyttet beskæftigelse på et montageværksted, der tillige benyttes som afklaringsforanstaltning for brugere, der ikke skønnes parate til at komme i et individuelt forløb på en virksomhed. Endvidere er der tilbud om støttet beskæftigelse i tre større virksomheder samt individuelt tilpassede beskæftigelses- og afklaringsforløb, der foregår i virksomheder på det ordinære arbejdsmarked.

7.2.2 Institutionens målgruppe

Institutionens målgruppe er borgere med en sindslidelse eller psykisk sårbarhed i alderen 18-65 år. Forsørgelsesgrundlaget for målgruppen er kontanthjælp, sygedagpenge og førtidspension. Det er ifølge souschefen oplevelsen, at der har været en stor stigning i antallet af unge mennesker med en sindslidelse, der visiteres til institutionen og i tilgangen af brugere, hvis forsørgelsesgrundlag og beskæftigelse er uafklaret. Mange af de unge, der er henvist fra Jobcentret, er ikke udredte i forhold til deres behov for støtte. Nogle er uafklarede i relation til behandling og mange har rod i økonomien. Derfor må man på institutionen, bruge den første tid på at udrede og koordinere i relation til støtte øvrige steder i kommunen, førend man kan tage fat om den beskæftigelsesrettede indsats.

Et særligt træk ved målgruppen af unge mennesker, man møder på institutionen, er, at de ifølge souschefen vil have et liv ligesom alle andre. Dette beskrives som værende et positivt udgangspunkt i den recoveryorienterede tilgang i indsatsen, der også har betydning i relation til implementeringen af de recoveryorienterede tilgang i relation til brugerne.

⁴ Som beskrevet i kapitel 3, har rehabiliteringstanken vundet indpas i relation til det sociale arbejde indenfor socialpsykiatrien, hvor udgangspunktet er en recoveryorientet tilgang. Rehabilitering beskrives som den professionelle metode i arbejdet med individets recovery, hvor formålet er, via forbedring af individets kompetencer og forandring af de omgivelser individet indgår i, at støtte individet i størst mulig selvstændighed (Jensen et al 2004: 209). (Se i øvrigt definitionen fra Hvidbog om rehabilitering, kap. 3)

7.2.3 Den recoveryorienterede tilgang på institutionen

På institutionen arbejdes ud fra en systemisk⁵ og anerkendende tilgang til brugerne. Medarbejderne har således for de flestes vedkommende været på efteruddannelse i systemisk tænkning.

I udredningssamtalerne med brugernes benyttes et dialogredskab, rehabiliteringsplanen (se bilag 5), der er udviklet af institutionen med inspiration fra ressourceprofilen. Ifølge souschefen har man forsøgt, at vægte institutionens recoveryorienterede værdier i rehabiliteringsplanen. Rehabiliteringsplanen har fokus på brugerens ressourcer og udfordringer i relation til at indgå på arbejdsmarkedet. I rehabiliteringsplanen indgår samme elementer som i ressourceprofilen. Derudover anmodes brugeren om at beskrive udviklingsmål i relation til forløbet på institutionen, samt opdele disse i mål og delmål. Brugeren skal endvidere skalere udviklingsmålene i forhold til dennes oplevelse af betydningen af at arbejde med udviklingsmålene.

En udfordring i relation til institutionens recoveryperspektiv i den beskæftigelsesrettede indsats er, at nogle af særligt de unge brugere er uafklarede i forhold til, hvad de vil og er blevet placeret på institutionen uden nødvendigvis at have en forestilling om, at de skal videre. En af socialarbejderne fra udredningsteamet beskriver, at det ikke er alle brugerne, der synes om at skulle afklares på institutionen. Hun beskriver, at brugerne gang på gang har været i arbejdsprøvningsforløb og derfor er opgivende omkring det. Så er opgaven via dialog at møde disse brugere i deres frustration og skabe tillid, der gør, at brugerne måske oplever, at institutionen er anderledes, end andre steder de har været.

Ifølge souschefen udfordres det recoveryorienterede perspektiv særligt i forhold til de brugere, hvis forsørgelsesgrundlag er uafklaret. Begrundelsen er, at brugerne bliver vistret til institutionen i korterevarende forløb, indenfor hvilke brugerne skal afklares. Ifølge souschefen er *det jo et ret håbløst projekt men (...) Det er jo virkeligheden* (citater fra interview med souschefen).

⁵ Den systemiske tilgang er en helhedsorienteret tilgang, hvor det er opfattelsen at mennesket har forskellige roller, alt efter hvilket system det indgår i. De systemer som mennesket indgår i, er bestemmende for de handlinger der udføres og påvirkes af input og output i systemet. (Hutchinson og Oltedal 2006).

I institutionens tilgang til brugerne fokuseres på de ressourcer, de besidder. Som en af socialarbejderne udtrykker det, er mange af brugerne vant til, at der fokuseres på det, der ikke virker ved brugerne og mange gange er det erfaringer, brugerne har helt tilbage fra skolegangen. Relationsarbejdet og dialogen er centralt i arbejdet med brugerne på institutionen, hvor det at kunne være autentisk i relationen, samt at indgå partnerskab med brugeren ses som centrale værdier.

Efter denne korte præsentation af institutionen, vil jeg bevæge mig videre til min første delanalyse, hvor jeg vil belyse første del af min problemformulering: *Hvordan oplever unge med en sindslidelse beskæftigelsesindsatsen og udfordringerne deri?*

8. Delanalyse: Hvordan oplever unge med en sindslidelse den beskæftigelsesrettede indsats og hvilke udfordringer ser de?

Informanterne i de kvalitative interviews beskrives kort indledningsvist:

A: Ung mand på 25 år. Fik som 21-årig tilkendt førtidspension på baggrund af diagnosen skizofreni. Har på interviewtidspunktet været i institutionen i omtrent en måned. Er visiteret til stedet med henblik på afklaring i forhold til skånejob.

B: 20-årig mand. Forsørgelsesgrundlaget er kontanthjælp. Har på interviewtidspunktet været på institutionen i fire måneder. Er visiteret til stedet med henblik på afklaring af hans arbejdsevne. Ønsker at tage 9. klasse og derefter uddanne sig til tømrer.

C: 24-årig mand. Forsørgelsesgrundlaget er kontanthjælp. Han kan ikke huske hvor længe han har været på institutionen. Er visiteret med henblik på afklaring af arbejdsevnen. Ønsker at starte uddannelse som landmand.

D: 25-årig mand. Forsørgelsesgrundlaget er kontanthjælp. Har været på institutionen i en længere periode, men kan ikke huske hvor længe. Er visiteret med henblik på afklaring af hans arbejdsevne.

Jeg vil i det følgende gøre rede for de temaer der er konstrueret på baggrund af de udvalgte betydningsenheder. De udvalgte betydningsenheder samt tematisering er beskrevet i skematisk form og vedlagt som bilag 4.

8.1. Betydningen af meningsfuld beskæftigelse i indsatsen

Det at beskæftigelsesindsatsen opleves som meningsfuld, beskrives af de unge brugere som afgørende. At indsatsen er meningsfuld, betyder ifølge de unge brugere, at indsatserne er nogle, som de kan relatere til og kan se formålet med. Hvad der opleves som meningsfuldt er individuelt. Nogle af de unge brugere vægter indholdet som afgørende, nogle andre nævner betydningen af løn som en kvalitet i indsatsen. Det skal indholdsmæssigt være noget, de kan forholde sig til, og det skal ligge indenfor deres interesser, ligesom det er vigtigt, at de kan se et fremtidsperspektiv i indsatsen.

Dette kommer både til udtryk ved, at brugerne fremhæver det at få en uddannelse som vigtig for dem og det, at indsatsen er tæt på virkeligheden i form af et arbejde i en virksomhed og ikke på en institution. At få løn for det arbejde man udfører, har endvidere betydning i forhold til om beskæftigelsesindsatsen opleves som meningsfuld. En af de unge brugere fortæller eksempelvis, at han på et tidspunkt var visiteret til et værested for at komme stille og roligt i gang. Mens han var tilknyttet stedet, fik han at vide, at han kun måtte få seks ugers ferie om året. Det var den unge brugers opfattelse, at hvis han skulle arbejde og kun måtte have seks ugers ferie, så skulle han have penge for arbejdet. Dette betød, at brugeren opgav at møde på værestedet.

Flere af de unge brugere beskriver, at de har oplevet at være visiteret til beskæftigelsesindsatser, som de ikke har oplevet som meningsfulde.

En af de unge brugere beskriver f.eks. at det aktuelt er hans oplevelse, at han istedet for det nuværende afklaringsforløb, han deltager i på institutionen, skulle have været tilbudt støtte til at gå i gang med en 9. Klasse. Hans ønske er på sigt, at uddanne sig til tømrer, men dette kræver at han har en 9. Klasses afgangseksamen fra folkeskolen. Den unge bruger oplever det som en væsentlig bremseklovs for ham, at han ikke har en uddannelse. Han beskriver i interviewet, at han flere gange på eget initiativ har været rundt ved forskellige virksomheder i byen, for at søge arbejde, ligesom han har skrevet flere ansøgninger. Alt sammen uden held. Han fremhæver den manglende uddannelse som en væsentlig årsag til hans manglende held i forhold til at opnå beskæftigelse. Han beskriver eksempelvis, at skal han have et arbejde i en

dagligvarebutik, så kræver det, at han har en uddannelse som kasseassistent (interview med B).

Den unge bruger tillægger altså det at få en uddannelse som afgørende for, at beskæftigelsesindsatsen opleves som meningsfuld for ham. Derfor er det hans oplevelse, at det nuværende afklaringsforløb på institutionen, er formålsløst. Han ligger tillige til grund herfor, at det arbejde, der udføres på institutionen, ifølge ham, ikke kan opfattes som et rigtigt arbejde. Han beskriver, at et arbejde for ham, er et arbejde det giver mening at møde op til. Et man har det godt med at skulle møde på om morgenen. Han beskriver, at det er hans oplevelse, at den aktuelle institution er et sted, man visiteres til med henblik på afklaring i relation til førtidspension. Endvidere oplever han ikke, at han lærer tilstrækkeligt af at deltage i de aktiviteter, der er på institutionen (interview med B).

Han siger blandt andet:

(...) Man lærer ikke særligt meget af at rende rundt og rode i en gårdhave og rode i planter. Altså jeg ved ikke hvad man lærer af det (citater interview med B).

Det at tilbudet opleves som meningsfuldt, har endvidere betydning i forhold til, om det er muligt, at fastholde de unge brugere i indsatsen. En af de unge brugere fortæller, at han har haft forskellige aktiviteter via Jobcentret, som han ikke har kunne forholde sig til. Han beskriver, at han i forbindelse med, at han have mistet et arbejde, flere gange er blevet visiteret til det samme beskæftigelsestilbud på trods af, at han havde givet udtryk for, at det ikke var noget for ham. Ligeledes beskriver han, at han i forbindelse med et beskæftigelsestilbud har oplevet, at tidspunktet for, at han skulle starte i et praktikforløb, blev udskudt flere gange, fordi der ikke var fundet en praktikplads til ham. Det betød, at han begyndte, at lade være med at passe tilbuddet og og til sidst blev væk. Han fortæller endvidere, at det på den baggrund begyndte at gå ned ad bakke for ham og at han genoptog et alkoholmisbrug (interview med C). Han fortæller endvidere om et andet beskæftigelsestilbud, han tidligere har været visiteret til, hvor arbejdet bestod i at rense stranden. Den unge bruger beskriver, at det blev for meget for ham at deltage i projektet, da det var det samme, de lavede hver dag. Han oplevede ikke, at han kom videre (interview med C).

Han siger om projektet:

(...) *det er det samme og det samme og det samme og du kommer ikke videre* (Citat fra interview med C).

Nogle af de interviewede unge, giver endvidere udtryk for, at der er mange ting man skal igennem, førend en indsats kan iværksættes. En af de unge fortæller at det er hans oplevelse, at man skal igennem mange indledende samtaler med både Jobcentret og sidenhen den aktuelle institutionen, før en indsats kan sættes i værk. Det er hans opfattelse, at der er for meget bureaukrati. At der går for megen tid med samtaler uden der handles (interview med A).

8.2 Inddragelse i tilrettelæggelsen af indsatser

Flere af de unge brugere beskriver i interviewene, at de har eller har haft oplevelsen af at blive kastet rundt i systemet uden at have indflydelse på de tilbud der bliver tilrettelagt. Som det fremgår ovenfor, er oplevelsen hos nogle af de interviewede, at de bliver sendt ud i tilbud, de ikke finder meningsfulde. At de ikke oplever at blive hørt, og at dette kan betyde at de udebliver fra tilbuddet. Dette kan have den betydning, at det også i relation til andre aspekter af deres liv begynder at gå skævt.

En af de unge brugere fortæller eksempelvis, at han i forbindelse med et sagsbehandlerskifte på Jobcentret, pludseligt blev visiteret til et bestemt projekt, trods det at han tidligere havde givet udtryk for, at det ikke var noget for ham. Den unge bruger beskriver, at han er stærkt ordblind og projektet handlede om at skrive ansøgninger. Dette opfattede han, som at skulle sidde på en skolebænk. Den unge fortæller, at han blev så gal over at skulle starte i projektet, at han var *lige ved at flyve i flæsken* på socialrådgiveren. Han var i projektet i 14 dage, og så begyndte han at sygemelde sig og blive hjemme i sengen, fordi han ikke kunne overskue det. Han beskriver, at han oplevede, at han ikke kunne hænge sammen. Kort tid efter blev han visiteret til institutionen hvor interviewet finder sted (interview med D).

Det er forskel på, i hvilket omfang de unge oplever at blive inddraget i indsatserne.

En af de unge brugere beskriver, at hans oplevelse er, at det er kommunen, der har styret ham og besluttet, at der er bestemte aktiviteter, han ikke vil kunne klare, at deltage i, trods et

udpræget ønske herom fra den unge. Hans oplevelse er, at kommunens manglende tiltro til hans formåen er en stor belastning for ham og han beskriver, at han føler sig kørt psykisk ned (interview med B).

Den manglende inddragelse betyder endvidere, at nogle af brugerne beskriver at have et anstrengt forhold til kommunen. En bruger fortæller, at han på et tidspunkt tænkte, at han aldrig kom ud at arbejde igen, fordi han blev kørt så meget rundt i systemet (interview med D).

8.3. Manglende tiltro til de unges kompetencer og oplevelsen af stemping

Flere af de unge brugere giver i interviewene udtryk for en oplevelse af manglende tiltro til, at de kan klare uddannelse og arbejde. Flere af dem fortæller således, at de oplever at skulle bevise, at de er parate til at komme videre.

En af de unge brugere fortæller eksempelvis, at hans drøm om at blive tømrer ligger langt ude i fremtiden, idet hans oplevelse er, at han først skal bevise, at han kan magte det. Den unge bruger oplever sig selv parat til at gå i gang med den indledende 9. klasse eller en læreplads men ifølge den unge, mener *systemet* ikke, at han er klar nok. Han beskriver at det er meget vigtigt for ham at kommunen giver ham muligheden for at vise, at han kan klare en skolegang (interview med B).

Den unge beskriver i interviewet, at han oplever, at han fastholdes i systemet og udtrykker:

Jeg følte bare, at (kommunens navn) kun ville have mig herud (på institutionen hvor interviewet foretages red.) for, at arbejde for småpenge. De ville ikke have mig ud at starte et normalt liv. De vil gerne have mig knoklet så meget ned, at jeg søger førtidspension (Citat fra interview med B).

En af den andre unge beskriver i interviewet, at han efter at have været i et afklarende forløb på institutionen hvor interviewene finder sted, gerne ville i gang med et praktikforløb. Hans

ønske er at uddanne sig til landmand, hvorfor han på eget initiativ opsøgte en landmand for at høre om han kunne komme i et praktikforløb der. Hans kontaktperson og en anden medarbejder på institutionen mente dog endnu ikke, at han var parat til et praktikforløb. Den unge fortæller, at han fik dem overbevist om, at det var han, ved at yde en større indsats på, på institutionens værksted (interview med C). Det er således nogle af de unges oplevelse, at de skal gøre en ekstra indsats for at bevise, at de er parate til, at påbegynde de indsatser, de selv finder relevante.

Manglende tiltro til de unges kompetencer kan i sidste ende betyde, at de tilkendes en førtidspension, uden der har været afprøvet indsatser, der kan medvirke til, at bedre deres situation. En af de unge fortæller, at han kun var til én samtale på jobcentret i forbindelse med, at han fik tilkendt førtidspension. Han beskriver, at de på kommunen med det samme så, at han ikke havde noget at bidrage med på arbejdsmarkedet, fordi han på det tidspunkt var så langt nede. Han var ikke i arbejdsprøvning, men var til en samtale, hvor ressourceprofilen blev udfærdiget.

De adspurgte brugere beskriver endvidere, at de oplever det som stemplende at modtage kontanthjælp. En af de unge brugere fortæller blandt andet, at det er svært at komme ud og få et normalt arbejde, når man har fået et stempel på papiret som kontanthjælpsmodtager (interview med B). En anden af de interviewede unge beskriver, at han oplever at der bliver set ned på én, fordi man modtager kontanthjælp. Han siger:

Jamen også fordi man bliver ikke andet end bare set på som en bistandsklient. Du gider jo ikke at arbejde, du gider jo ingenting. Sådan har jeg set på det lige siden jeg kom på kontanthjælp. Sådan har de sagt til en (Citat fra interview med C).

Samme unge har endvidere også oplevelsen af, at blive påduttet en diagnose. Han fortæller, at han på et tidspunkt var til nogle udredende samtaler ved en psykolog, som blandt andet omhandlede den unges angst for at køre i elevator. Den unge oplevede dog ikke selv dette som problematisk, men fortæller, at han i stedet for at tage en elevator bare tager trappen. Ifølge den unge mente psykologen dog, at han skulle arbejde med denne problemstilling og pressede ham i forhold til at overskride denne angst. Presset medførte at han fik det dårligt.

Udredningsforløbet endte med at brugeren fik konstateret borderline, hvilket han nu arbejder på at få slettet fra sin journal (interview med C).

En enkelt af de unge fremhæver endvidere, en oplevelse af ubegrundet at blive opfattet som hjerneskadet. Han oplever, at kommunen tror, at han er hjerneskadet og at dette påvirker deres vurdering af hans kompetencer. Han mener selv, at kommunens opfattelse skyldes, at der i hans familie er sindslidelse. Han fortæller, at han på den baggrund bliver betragtet som en med de samme problemer (interview med B).

8.4. Økonomisk pres.

De interviewede unge beskriver, at økonomisk pres kan medvirke til et ønske om at få en førtidspension. Forklaringen er, at den økonomiske situation blandt andet forårsaget af en lav kontanthjælpsydelse, samt det forhold at flere af de unge har uoverskuelig gæld i form af lån og ubetalte regninger, kan medføre, at de ønsker, at få en førtidspension, for derved at få ro og stabilitet i forhold til deres materielle situation.

En af de unge brugere fortæller i interviewet, at han i et år fik 4000,00 kr. i kontanthjælp og på samme tid havde boligudgifter for 3000,00 kr. Dette betød, at han ikke havde penge til mad eller øvrige ting. Han oplevede dette som et stort pres. I forbindelse med en samtale, med sin rådgiver på det psykiatriske hospital, hvor han på daværende tidspunkt gik i ambulans behandling, gennemgik han sammen med rådgiveren sin økonomi. Dette resulterede i, at rådgiveren på hans vegne ansøgte om et særligt tillæg til kontanthjælpen. Ifølge den unge betød dette dog blot, at der kom flere udgifter. Han beskriver, at den pressede økonomi var årsagen til, at han til sidst så sig nødsaget til at søge førtidspension (interview med A).

En anden af de unge fortæller i interviewet, at han på et tidspunkt boede i en lejlighed for sig selv, hvor det hele gik skævt med økonomien. Han beskriver, at han havde 100,00 kr. at leve for, når alt var betalt. Ikke alene på grund af kontanthjælpen men også fordi, han ikke kunne overskue at se på de regninger, der kom, hvorfor de blev puttet i en skuffe. Den unge bruger giver i interviewet udtryk for, at man ikke kan leve af den kontanthjælp, man som ung får udbetalt (interview med D).

Dårlig økonomi og manglende økonomisk støtte kan, udover at medføre stress i relation til de unges generelle livssituation, også udgøre en barriere for, at de unge kommer i gang med en uddannelse og inkluderes på arbejdsmarkedet. En af de unge fortæller, at han oplever at have kæmpet med at komme i gang med en uddannelse som landmand. Han er nu optaget på uddannelsen men mangler penge til en studietur, samt køb af bøger til studiet. Den unge fortæller, at han ifølge kommunen må spare op til studiet. Han beskriver, at han har en uge til uddannelsen starter og derved ikke midler til at spare op (interview med C). Han siger i den forbindelse:

Du kommer jo ingen steder, det gør du ikke. De skal jo ikke sige at alle under 25 dem vil de have i gang med en uddannelse. Fint nok. De glemmer bare at sige at pengekasen er lukket (...)(Citat fra interview med C).

Han henviser her til de særlige regler for unge, der blev indført i lovgivningen i 2009, ifølge hvilke kommunen skal have et særligt fokus på, at unge under 25 år, uden en kompetencegivende uddannelse, påbegynder en sådan. Reglerne er nærmere beskrevet i et tidligere kapitel.

Den unge bruger beskriver i interviewet, at den manglende økonomiske støtte opleves som en mur, der bliver sat op for ham. Han siger, at hvis han ikke får sin uddannelse, så vil han enten have et arbejde eller også vil han søge førtidspension, fordi han ikke orker, at kæmpe mere, for at komme i gang med noget (interview med C).

8.5 Oplevelsen af manglende skånehensyn i forbindelse med deltagelse i beskæftigelsesrettede tilbud

Nogle af de interviewede unge giver udtryk for, at de har oplevet et stort pres i forbindelse med deltagelse i nogle tilbud i beskæftigelsesindsatsen. Det er nogles oplevelse, at der ikke har været taget hensyn til det skånebehov, de har haft i relation til deres øvrige livssituation.

En af de unge beskriver, at han oplevede, at blive presset i forhold til at møde i et beskæftigelsestilbud på trods af, at han i en periode havde det dårligt og grundet angst ikke kunne gå ud. Han fortæller, at han blev ringet op af beskæftigelsestilbuddet hver dag for at

høre, om han kom den dag. Han oplevede dette som et pres, hvilket ifølge den unge bruger fortsatte, indtil han var parat til at genoptage forløbet. Dette var meget grænseoverskridende for ham (interview med A). Han siger:

Det er alt for meget pres for en person der er psykisk syg (Citat fra interview med A).

En anden af de unge fortæller at han på et tidspunkt oplevede et stort pres, både i kraft af en uoverskuelig gæld og fordi han skulle deltage i beskæftigelsesindsatser på et tidspunkt, hvor han så langt nede i kulkældereren, at han overvejede at tage sit eget liv. Han fortæller, at det botilbud hvor han boede, tilbød ham at hjælpe ham med, at søge førtidspension, for at få muligheden for at få en periode med ro. Han ønskede dog ikke at tage imod tilbuddet, da han ikke oplevede, at være klar til førtidspension (interview med C).

En af de andre unge fortæller, at han har været i praktikforløb på flere virksomheder, hvor han oplevede, at han blev sat til at arbejde fuld tid uden mulighed for pauser. Han følte, at han arbejdede døgnet rundt og det betød ifølge den unge bruger, at han kun formåede, at ligge under dynen når han havde fri. Han kunne ikke være social, og det hele gik ifølge brugeren skævt for ham (interview med D). Han siger:

(...) der blev du bare sparket rundt og sagt, du har to minutter til at lave det her og du har en time, til at lave det (...) det gik jeg fuldstændigt ned på og kunne ikke hænge sammen når jeg havde fri (Citat fra interview med D).

8.6 Individuelle forhold ved de unges livssituation

De unge brugere har for fleres vedkommende haft kontakt med systemet fra en tidlig alder. To af de unge fortæller således, at de på grund af adfærdsproblemer, kom på henholdsvis en institution for adfærdsvanskelige unge samt på efterskole. En anden af de unge fortæller, at han grundet forhold i hans familie, blandt andet farens sindslidelse, blev fjernet fra hjemmet.

En af de unge beskriver således, at han i en alder af 14 år fik kontakt med det offentlige system og blev visiteret til en institution, hvor han skulle lære at styre sit temperament og sin

adfærd. Da han var 18 år gammel, kom han tilbage til sin nuværende kommune, hvor han flyttede i egen lejlighed (interview med D). Han fortæller ligeledes, at han gennem flere år har haft en misbrug af forskellige euforiserende stoffer, som han nu, hvor han oplever at der er kommet mere styr på hans liv, har lagt på hylden. Han har tillige fået diagnosticeret ADHD, for hvilket han er i medicinsk behandling. Det oplever han, hjælper ham, særligt i forhold til at tøjle sit temperament (interview med D). Han fremhæver endeligt, at han er ordblind i en sådan grad, at han ikke kan læse selv mindre ord og sætninger.

En anden af de unge fortæller på samme vis, om adfærdsproblemer i forhold til at kontrollere sit temperament, som han selv forklarer, er en følge af et misbrug fra en tidlig alder. Endvidere har han fået konstateret damp og bordeline, hvilket for ham betyder, at han oplever modgang både i forhold til sin familie, og i forhold til beskæftigelse. Han fortæller, at han oplever at kæmpe med de individuelle barrierer i form af et tidligere misbrug og adfærdsproblemer (interview med C).

Han siger:

Jeg har haft noget bøvl med mig selv og sådan noget (...) og det har gjort at jeg har været i meget modgang både med jobcentret og mig selv og andre, min familie og sådan noget (...) Så det er det jeg kæmper for, det er for at få det hele til at køre bare rigtigt godt igen. Og det gør det også nu. Så er man så bare lige blevet ramt af den mur igen (henviser til at han ikke kan få økonomisk støtte til studiestart på landbrugsuddannelse) (Citat fra interview med C).

En anden af de unge interviewede fortæller, at han har haft væsentlige symptomer på hans sindslidelse, som han dog ikke oplever at have fået tilstrækkelig støtte til at tackle. Hans oplevelse er, at han fik værktøjer i relation til at tackle symptomer i forbindelse med hans sindslidelse, men at han ikke fik hjælp til, hvordan han kunne bruge dem. Han fortæller, at han oplevede at blive sendt rundt i behandlingssystemet, når han havde brug for hjælp (interview med A).

Han siger:

(...) da jeg fik det dårligt og ikke kunne få fat i min sygeplejerske, så sagde de bare, du kan bare ringe til din sygeplejerske i stedet for at ringe til os (den psykiatriske skadestue). Så de er ikke særligt gode til at tage hånd om dem der har det dårligt, eller får det dårligt i løbet af deres tilknytning derude (citater fra interview med A).

De unge fremhæver altså, at en væsentlig faktor i relation til, at kunne medvirke i de beskæftigelsesindsatser, der iværksættes er, at der tages hånd om de individuelle forhold, der er i relation til deres livssituation. Derfor synes det altså afgørende, at de indsatser de unge modtager støtte fra, samarbejder og koordinerer tiltagene med hinanden, og at denne koordinerende funktion ikke påhviler den unge bruger.

8.7 Hvad oplever de unge som betydningsfuldt i indsatsen

De unge interviewede brugere fremhæver det som betydningsfuldt, at der bliver taget hensyn til individuelle forhold og skånehensyn. Dette er afgørende for, om beskæftigelsesindsatsen lykkes. De interviewede beskriver, at netop det, at man på institutionen, hvor interviewene bliver foretaget, tager hensyn til deres behov for støtte, betyder, at de har en god oplevelse af indsatsen. En af de unge beskriver, at det, at der er nogen, der vil gøre noget for dig, også betyder, at man har lyst til at gøre noget igen. Han fortæller, at han ikke har oplevet, at det har været tilfældet andre steder, hvor han har været i beskæftigelsesrettet indsats (fra interview med C). Endvidere fortæller han, at han oplever, at der er tid til, at snakke og at medarbejderne er opmærksomme på de særlige støttebehov han har. Han siger, at det problem at han kommer til, at sætte for mange ting i gang betyder, at han på et tidspunkt ikke kan overskue situationen, glemmer hvad han har sat i gang og havner i problemer. Her er det vigtigt for ham, at han har fået støtte til at bremse op, før tingene hober sig op for ham (interview med C).

En anden af de unge fremhæver på samme vis vigtigheden af, at der bliver taget individuelle hensyn til hvad de unge formår. Han beskriver, at det at man vurderer hvad han kan, og at han oplever at få lov til at være den, han er, betyder, at han får en oplevelse af succes med beskæftigelsesindsatsen. I modsætning til oplevelse af, ikke at kunne klare de opgaver, han bliver sat til. Han fremhæver endvidere vigtigheden af, at der er tid til at tage en pause ind imellem, og at aktiviteterne foregår i et tempo, han kan følge med til (interview med D).

Samtidig er det vigtigt, at der også på andre områder, gøres en indsats. En af de unge fortæller således, at da der først kom styr på hans økonomi, fik han lyst til, at komme i gang med, at arbejde (interview med C).

De unge fremhæver endvidere, at støtte i relation til at tackle øvrige problemstillinger, såsom udredning af behov for støtte i forbindelse med psykisk sårbarhed, misbrug og bolig er afgørende for, at indsatser i retning af arbejdsmarkedet kan lykkes.

Samtidig fremhæves det også af brugerne, at det at få støtte på det rigtige tidspunkt, økonomisk støtte til, at starte på uddannelse, støtte til at komme i gang med de ønskede aktiviteter, det at blive lyttet til, i forhold til det behov, brugerne selv oplever som vigtigt, at blive troet på i forhold til de kompetencer brugerne selv oplever de har og at få lov til at afprøve og selv drage erfaringer, hvad angår deltagelse i bestemte aktiviteter, er væsentligt i beskæftigelsesindsatsen.

Ovenfor har jeg redegjort for de unges oplevelse af beskæftigelsesindsatsen, samt af udfordringer deri, på baggrund af de kvalitative interview. I det følgende vil jeg se nærmere på de unges beskrivelser af deres oplevelser på baggrund af grundantagelser indenfor recoveryparadigmet samt det recoveryorienterede perspektiv, der udgør den overordnede forforståelse i specialet.

8.8 Hvorledes kan de unges oplevelse af beskæftigelsesindsatsen samt af udfordringer deri, relateres til et recoveryorienteret perspektiv?

Det at have en meningsfuld beskæftigelse kan i et recoveryorienteret perspektiv have en positiv indflydelse på individets proces frem mod at komme sig. Individets egen aktive indsats og dermed oplevelsen af at genvinde magten over eget liv, er et afgørende punkt for individets recovery. B's oplevelse af, ikke at blive hørt hvad angår hans ønske om at tage en 9. klasse, giver ham en oplevelse af manglende handlemuligheder i forhold til hans situation. Han giver udtryk for, at det er kommunen, der bestemmer, hvad der skal ske i hans liv. Denne oplevelse af magtesløshed kan betyde, at han fastholdes i en klientiseret rolle uden mulighed for aktivt, at påvirke egen livssituation. Goffman beskriver hvordan det at bære et

stigma, i B's tilfælde en følge af hans sindslidelse, kan medføre diskriminering med et statustab tilføje, hvormed han ikke vurderes at have de samme rettigheder som andre/normale mennesker (Goffman 1963/2009). B's oplevelse af den manglende inddragelse kan være et udtryk herfor. For B er det endvidere afgørende, at han kan se fremtidsperspektivet i forhold til den beskæftigelsesindsats, der er iværksat. B's oplevelse af behov for støtte er at få hjælp til at starte i 9. Klasse og efterfølgende komme i lære som tømrer. Han har derfor vanskeligt ved at se meningen med det tilbud, han aktuelt er visiteret til på institutionen. Endvidere er det B's oplevelse, at han bremses i forhold til at blive inkluderet på arbejdsmarkedet, på grund af den manglende uddannelse og kommunens manglende vilje til at støtte ham i disse ambitioner. Hvorved han fastholdes i de institutionelle rammer. B udtrykker ligeledes afstand til institutionen, som han oplever, er et sted for pensionister. Han finder det desuden svært at møde på institutionen, idet han ikke oplever det som en normal arbejdsplads. B's oplevelse kan ses som et udtryk for, at han er bange for at havne i en stigmatiseret rolle i kraft af hans deltagelse i indsatsen på institutionen, der ifølge ham er et sted, hvor man afklares i relation til førtidspension. B's fremstilling af sig selv og hans oplevelse af institutionen, kan tillige ses som en måde, hvorpå B i interviewsituationen forsøger at tilbageholde og afgive bestemte informationer om sig selv for derved ikke at afsløre stigmaet i interviewsituationen. Således kan B's selv fremstilling ses som performativ – som en udøvelse af informationskontrol. I følge Goffman vil den potentielt miskrediterede, hvor de øvrige deltagere i interaktionen endnu ikke er bekendt med stigmaet, via informationskontrol forsøge at tilbageholde informationer, der kan afsløre stigmaet (Goffman 1963/2009).

En manglende oplevelse af beskæftigelsesindsatsen som meningsfuld kan betyde, at de unge ikke fastholdes i beskæftigelsesindsatsen. C fortæller blandt andet, at det, at blive sendt ud i det samme tilbud flere gange til trods, for at han havde givet udtryk for, at han ikke ønskede at deltage i tilbuddet, og det at iværksættelsen af det ønskede praktikforløb blev udskudt flere gange, betød at han blev væk fra tilbuddet. Hvorefter det begyndte at gå ned af bakke for ham og han genoptog sit misbrug. Goffman beskriver, hvorledes individet, når dets stigma er blevet kendt, vil benytte sig af forskellige tilpasningsformer. C's reaktion på ovenfor beskrevne forløb kan være et udtryk for det Goffman betegner som regression, hvor individet trækker sig tilbage fra interaktionen (Goffman 1967). Herved vil individet ifølge Goffman også socialiseres ind i den gængse opfattelse af sig selv som bærer af et stigma (Goffman 1963/2009).

Det synes således afgørende for, at beskæftigelsesindsatsen skal lykkes, at de unge oplever indsatsen som meningsfuld. Og at tilbuddet tillige iværksættes på et tidspunkt, hvor brugeren selv oplever at være parat. Manglende meningsfuldhed i tilbuddet og manglende iværksættelse af tilbud, når den unge er parat, synes at have en negative virkning på den unges recoveryproces og kan således betyde, at en ellers positiv udvikling hindres. Som en af de unge selv udtrykker det, så er der for meget snakken og for lidt gøren. Dette tolkes som et udtryk for, at det er vigtigt, at handle, når den unge oplever sig parat til en indsats.

Det pointeres altså af de unge, at for at beskæftigelsesindsatsen skal have en positiv indflydelse på den unges recovery, er det vigtigt, at indsatserne er udformet på baggrund af de unges egen oplevelse af behovet for støtte, og at de iværksættes umiddelbart efter, at de unge oplever at være parate. En meningsfuld indsats er på baggrund af de unges fortællinger, at der er et fremtidsperspektiv enten i form af uddannelse eller inklusion på arbejdsmarkedet. Endvidere fremhæves lønnen som vigtig i den forbindelse.

De interviewede unge giver udtryk for en oplevelse af at blive kastet rundt i systemet og ikke blive inddraget i tilrettelæggelsen af indsatser. Skiftende rådgivere i beskæftigelsesindsatsen bidrager endvidere negativt til denne oplevelse. Manglende inddragelse i tilrettelæggelsen af støtten medfører stor frustration hos de unge, og oplevelsen af at blive kastet rundt, kan betyde, at de unge mister tiltroen til, at de på sigt vil blive inkluderet på arbejdsmarkedet. Goffman beskriver, hvordan det, at være bærer af et stigma, her de unges psykiske sårbar/sindslidelse, kan medvirke til, at de diskrimineres og ekskluderes i forhold til en række udfoldelsesmuligheder. Den manglende inddragelse kan i denne optik opfattes som en sådan diskrimination, hvor de unges viden og erfaring ikke vægtes som relevant, grundet det Goffman betegner, som statutabet som følge af stigmaet de bærer (Goffman 1963/2009).

Manglende inddragelse betyder tillige en risiko for, at de unge visiteres til indsatser, hvor der ikke tages tilstrækkeligt hensyn til deres eget oplevede behov for støtte. Hermed inddrages den unges erfaringsbaserede viden i forhold til behovet for støtte ikke, hvilket ifølge en recoveryorienteret indsats er en væsentlig faktor, for en positiv udvikling i individets recoveryproces. De unges fortællinger tyder endvidere på et manglende kendskab til valgmuligheder i beskæftigelsesindsatsen, hvormed princippet i relation til individets selvbestemmelse indenfor et recoveryorienteret perspektiv ikke kan opretholdes. Særligt B

giver udtryk for en oplevelse af manglende valgmuligheder, samt af at måtte affinde sig med indsatsen på institutionen, fremfor hans eget ønske om uddannelse.

Flere af de unge giver udtryk for, at de skal bevise, at de er parate til, at påbegynde de aktiviteter, de selv finder meningsfulde. Således er det nogle af de unges oplevelse, at de via deltagelse i aktiviteter på institutionen, først skal bevise, at de eksempelvis kan møde til tiden, at de kan indgå i sociale fællesskaber osv. Dette kan være et udtryk for lave forventninger til de unges kompetencer på baggrund af den psykiske sårbarhed/sindslidelse. Således kan de altså fastholdes i en institutionel indsats, grundet medarbejderes ønske om at skåne dem for eventuelle nederlag. Goffman beskriver, hvordan mennesket, i det han betegner som totale institutioner, udsættes for forskellige ydmygelsesprocesser, hvormed mennesket tillæres at tilhøre en bestemt kategori, og professionerne i institutionerne har definitionsretten i forhold til, hvad der er bedst for mennesket (Järvinen 2002:20). Set i en recoveryorienteret optik, hvor selvbestemmelse og inddragelse af de unges erfaringsbaserede viden vægtes, er det vigtigt, at de unge får mulighed for at drage deres egne erfaringer, og at der er en tiltro til deres formåen og egen opfattelse af kompetencer. Det modsatte kan fastholde dem i en rolle som psykisk sårbar/sindslidende, uden mulighed for at drage egne erfaringer om, hvad de kan magte. Hermed kan de unges potentiale for udvikling overses.

A beskriver i forhold til tilkendelsen af førtidspension, at sagsbehandleren på baggrund af samtalen og hans skizofreni diagnose kunne se, at han ikke ville kunne bidrage til arbejdsmarkedet. Et central fokus i recoveryperspektivet er, at ingen må kategoriseres som et håbløst tilfælde, men at alle har potentialer for udvikling. Tilkendelsen af førtidspension, uden at A forinden har været haft mulighed for at afprøve sin arbejdsevne, kan altså ses som et udtryk for, at han på baggrund af diagnosen skizofreni og de symptomer han på tidspunktet for tilkendelsen havde derpå, blev kategoriseret som uden potentiale for på sigt at kunne bidrage på eksempelvis arbejdsmarkedet. Ifølge Goffman er der tre former for stigma, hvor den ene er det stigma, der påføres individet i socialiseringen med omverdenen på baggrund af en forhåndenværende viden, om eksempelvis en indlæggelse på en psykiatrisk afdeling (Goffman 1963/2009). I kategoriseringen af mennesket som bærer af et stigma nedvurderes menneskets egenskaber på baggrund af en stereotyp opfattelse af den kategori, som mennesket tilhører. Der er altså en fare for, at de faktorer, der påvirker individets livssituation

udover sindslidelsen, ikke inddrages i vurderingen af individets situation, hvorfor væsentlige potentialer for udvikling kan overses.

Samtidig er det i samme åndedrag væsentligt, at have for øje, at den aktuelle lovgivning betyder, at de unge må leve for meget lave kontanthjælpsydelse⁶. Det til trods at de en periode fritages fra at deltage i beskæftigelsesfremmende foranstaltninger. Flere af de unge interviewede giver udtryk for overvejelser omkring førtidspension på grund af et økonomisk pres som følge af en lav kontanthjælpsydelse. I forhold til at give den unge ro til at komme sig i en periode, synes der altså for sagsbehandleren, at være manglende handlemuligheder i lyset af den aktuelle lovgivning.

Udover det, der indenfor et recoveryorienteret perspektiv kunne forstås som en kategorisering af A på baggrund af hans diagnose, kan tilkendelsen af førtidspension også være et udtryk for, at sagsbehandleren simpelthen mangler tilbud, placeret i rummet mellem den unges deltagelse i beskæftigelsesfremmende foranstaltninger og modtage lav kontanthjælpsydelse og på den anden side tilkendegivelse af førtidspension.

Nogle af de unge har oplevet et pres i forhold til at deltage i foranstaltninger trods perioder med væsentlige symptomer på sindslidelsen eller perioder, hvor de har oplevet et behov for støtte/skånehensyn. Indenfor det recoveryorienterede perspektiv opfattes individets recovery som en ikke-liniær process. Derfor vil der være perioder, hvor de unge har et større behov for støtte og andre, hvor de skal støttes i deres eget ønske om udvikling. Det fordrer fleksible beskæftigelsesrettede indsatser, hvor der kan være perioder, hvor de unge muligvis ikke magter at deltage. På samme vis må der være indsatser, der træder i kraft, når de unge igen oplever at være parate. Lovgivning og tillige organisatoriske forhold sætter rammer for de indsatser, de unge visiteres til. Ofte er indsatserne tidsbestemte⁷, hvilket udgør en udfordring i relation til tilrettelæggelsen af fleksible indsatser, der tager udgangspunkt i et recoveryorienteret perspektiv, hvor opfattelsen af processen som ikke-liniær er central. Dette kan betyde at de unge, i stedet for et opleve en helhed i indsatsen hvor de støttes i forhold til de behov de har i forskellige faser af deres recoveryproces, oplever indsatsen som fragmenteret og usammenhængende. De unges oplevelse af at være kasterbold i systemet, kunne tyde på en sådan manglende helhed i indsatsen. Endvidere synes det at være væsentligt

⁶ Satsen for en ung kontanthjælpsmodtager er i 2011 på 6472,00 brutto som udeboende og 10.044 for over 25-årige uden forsørgerpligt (<https://www.borger.dk/Emner/arbejde-dagpenge-orlov/dagpenge-og-kontanthjaelp/Sider/kontanthjaelp.aspx>)

⁷ Lov om aktiv beskæftigelsesindsats indeholder beskrivelser af varigheden på tilbud for personkredsen (<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=136419#K8>).

at de indsatser der iværksættes i det beskæftigelsesrettede indsats, følges op i andre instanser af indsatsen. Den unge bruger der skal i gang med en uddannelse, oplever det som en barriere i relation til at påbegynde uddannelsen, at han ikke støttes økonomisk bved hans studiestart. Denne manglende støtte kan betyde, at han potentielt springer fra uddannelsen, hvormed den positive udvikling han aktuelt synes at være i, sættes på spil. Det synes derfor afgørende, at der samarbejdes og støttes op i forhold til indsatser iværksat i de forskellige led af den beskæftigelsesrettede indsats.

Vigtigt at nævne er tillige, at krav om udvikling potentielt kan have den modsatte effekt på individets recoveryproces. Krav om udvikling i forhold til deltagelse i beskæftigelsesindsatsen kan medføre stress og dermed forværre de unges livssituation.

Nogle af de unge kæmper udover deres sindslidelse og psykiske sårbarhed også med problemstillinger i forhold til misbrug, manglende bolig og ordblindhed, der kan udgøre barrierer for dem, i relation til at deltage i beskæftigelsesindsatser. Relevant i forhold til et recoveryorienteret perspektiv er, at hele individets livssituation må inddrages og, at også strukturelle barrierer, der ikke kan begrundes i sindslidelsen, må inddrages som opmærksomhedspunkter i indsatsen.

Disse kan overses såfremt individet reduceres til at være bærer af sindslidelsen. Ifølge A tilkendes han en førtidspension på baggrund af diagnosen skizofreni. Det er dog A's oplevelse, at hans økonomiske situation også i væsentlig grad er en årsag til hans ønske om førtidspension. Det er muligt at A's førtidspension kunne være undgået, såfremt han fik økonomisk støtte og en periode med ro til at komme sig. Krav om deltagelse i beskæftigelsesrettede og opfølgende indsatser og strukturelle faktorer som dårlig økonomi, synes altså også for de unge at udgøre væsentlige barrierer.

De unge brugere fortæller, at de oplever, at blive stemplet som ugidelige fordi de modtager kontanthjælp. Ifølge Goffman konstrueres sociale kategorier i interaktionen mellem mennesker på baggrund af hvilke, individer tillægges særlige egenskaber. Den stempling som de unge beskriver, kan altså ifølge Goffman forstås som en proces på baggrund af hvilken de unge tillægges en egenskab som ugidelig som følge af, at være kontanthjælpsmodtager. Det at være kontanthjælpsmodtager opfattes som en afvigelse, og de unge tillægges en bestemt egenskab som ugidelige og derved som moralsk mindreværdige (Järvinen m.fl. 2002/ Goffman 1963/2009). Opfattelsen af de unge som bærere af et stigma på grund af, deres status

som kontanthjælpsmodtagere, kan betyde, at de udfordringer de unge har i relation til at blive integrerede på arbejdsmarkedet, overses eller negligeres. Ifølge Goffman bygger stigmatiseringen ikke på et indgående kendskab til de unges individuelle egenskaber, men på ofte stereotype forestillinger om en bestemt kategori. I kraft af stigmaet som ugidelig på baggrund af at de modtager kontanthjælp, kan det potentiale, de unge indeholder undlades opmærksomhed (Goffman 1963/2009).

To af de unge beskriver tillige, at de har oplevet at blive kategoriseret på baggrund af deres psykiske sårbarhed. Begge har haft kontakt til det sociale system gennem længere tid grundet problemstillinger i deres barndom og teenageår. Således har de tidligt i deres liv været socialiseret ind i en rolle, som tilhørende en bestemt kategori; psykisk sårbar/sindslidende. Ifølge Goffman socialiseres mennesket via nogle særlige processer, ind i en selvopfattelse som bærer af et stigma. Kendetegnende for mennesker, der der fra starten af har tilpasset sig et bestemt miljø, er at de i perioder vil udnytte det stigma de bærer, og i andre vil afvise det. B's fastholdelse af at være normal og uden psykiske problemstillinger, og afvisning af at tilhøre institutionens målgruppe, kan i lyset af Goffman, forstås som denne ambivalens han betegner som tilslutningscykluser (Goffman 1963/2009). Samtidig med at B fremhæver, at han ikke tilhører institutionens målgruppe, ønsker han, at få en relevant støtte i forhold til hans situation og ser ikke egne handlemuligheder i relation dertil.

De unge oplever, at det at blive lyttet til, at blive inddraget og det at der er tid til at snakke med dem, er forhold der betyder meget i indsatsen. To af de unge fremhæver, at på institutionen, hvor interviewene er foretaget, er det deres oplevelse, at de bliver forstået. En af de unge siger, at det at man kan mærke at medarbejderne vil gøre noget for én, betyder at man får lyst til at give noget igen. I et recoveryorienteret perspektiv fremhæves det, at autencitet i relationer er vigtige i forhold til at fremme individets recovery. Den unge bruger oplever, at medarbejdere på institutionen gør en ekstra indsats i forhold til hvad han ellers er vant til i indsatsen. De tager sig tid til en snak, når han har brug for det, og de hjælper ham med, at klare forskellige problemer. Dette har betydning i forhold til, at han opnår en positiv selvopfattelse, som værende værdifuld. Han oplever ikke med Goffmans betegnelse at være miskrediteret på baggrund af hans sindslidelse.

9. Delanalyse 2: Hvordan forhandles kategorisering af den unge i samtalen mellem socialarbejderen i beskæftigelsesindsatsen og den unge med en sindslidelse?

Anden del af min problemformulering lyder: *Hvordan forhandles kategorisering af den unge i samtalen mellem socialarbejderen i beskæftigelsesindsatsen og den unge med en sindslidelse?* Jeg retter altså her blikket mod samtalen som hverdagspraksis i den institutionelle kontekst.

Empirien består som tidligere beskrevet, af to samtaleobservationer mellem en socialrådgiver og to unge mænd under 35 år med en sindslidelse/psykisk sårbarhed, som finder sted på institutionen, der er beskrevet ovenfor.

Samtalerne er udredningssamtaler, der afvikles umiddelbart efter, at brugeren er visiteret til institutionen. Samtalernes formål er at afgøre, hvilket af institutionens tilbud, der er relevant at iværksætte for pågældende. Til dette benyttes den før omtalte rehabiliteringsplan, som redskab i samtalen (bilag 5).

Generelt for samtalerne er, at de indeholder det, der som beskrevet tidligere, er særligt for samtaler i en institutionel kontekst; at det er den professionelle, her socialrådgiveren, der primært stiller spørgsmål og de unge brugere, der svarer. Endvidere er der for samtalerne et institutionelt mål, nemlig at udfærdige rehabiliteringsplanen på baggrund af hvilken, der skal opstilles udviklingsmål for den unge i relation til opholdet på institutionen. Ligesom der skal tages stilling til hvilken beskæftigelsesrettet indsats, der er relevant at iværksætte. I det følgende vil jeg på baggrund af den tidligere beskrevne tilgang i analysen, hvor jeg benytter samtaleanalysen som redskab og tillige inddrager elementer af den institutionelle narrative metode, belyse uddrag af samtalerne mellem brugerne og socialrådgiveren i indsatsen, hvori social kategorisering forhandles i samtalen. Analysen er opdelt i de to cases, jeg kort introducerede ovenfor. Samtalernes varighed er 1 ½ - 2 timer, hvorfor en komplet analyse af de to samtaler er for omfattende for nærværende speciale. I analysen præsenteres derfor samtaleuddrag, hvori der foregår kategoriseringsarbejde og hvor positioneringer forhandles, der tjener til, at belyse delanalysens problemstilling.

9.1 Case: 23-årig mand.

Den første case er en samtale mellem socialrådgiveren i institutionens udredningsteam og en 23-årig mand, der modtager førtidspension på baggrund af en sindslidelse. Under samtalen oplyses det, at han udover sindslidelsen ligeledes har haft et stofmisbrug. Han er visiteret til institutionen på baggrund af et ønske om at komme i gang med et arbejde, muligvis et skånejob. I samtalen deltager udover socialrådgiveren, også den unges mor.

Samtalen foregår på socialrådgiverens kontor. Det ligger ved siden af et montageværksted, der primært fungerer som beskyttet beskæftigelse. Deltagerne i samtalen sidder rundt om et bord. Jeg sidder tilbagetrukket i lokalet bag ved den unge. Socialrådgiveren laver noter på en blok under samtalen.

Formålet med samtalen er, som beskrevet indledningsvist, at udfærdige en rehabiliteringsplan, der skal danne baggrund for den beskæftigelsesindsats, der iværksættes på institutionen og tillige beskrive de udviklingsmål, som den unge skal arbejde med under forløbet på institutionen. Det er den unges ønske at komme direkte ud i et individuelt eksternt praktikforløb på en virksomhed, hvilket fremhæves flere gange af den unge under samtalen. Socialrådgiverens opfattelse er dog, at den unge bør starte i et internt forløb på institutionen, hvor hans arbejdsevne nærmere kan afklares, og hvor man kan lære ham bedre at kende for derved sikre, at han undgår nederlag, når han efterfølgende skal i en virksomhedspraktik. Således er der altså i udgangspunktet en forskellig opfattelse af den situation, brugeren befinder sig i. Det er da også denne problemstilling, der i en stor del af samtalen forhandles mellem socialrådgiveren og brugeren.

Overordnet set er samtalen opdelt i tre faser. Den indledende fase, hvor formålet med forløbet på institutionen drøftes, samt hvor brugerens ønske om at deltage i forløbet afklares. Den indledende fase varer ca. 10 minutter. Den midterste del af samtalen tager udgangspunkt i en drøftelse af de eventuelle aktiviteter, som brugeren kunne deltage i på institutionen. Ca. 20 minutter inde i samtalen introduceres rehabiliteringsplanen. Sidste del af samtalen tager udgangspunkt i en informationsindsamling til brug for rehabiliteringsplanen, hvor også brugernes personlige udviklingsmål for forløbet drøftes.

Under samtalen beskrives flere brudstykker af fortællinger, hvori brugerens institutionelle historie kommer til udtryk.

Samtalen starter med, at den unge introducerer sin mor og forklarer, at hun er med for at sikre, at han ikke glemmer information i samtalen. Socialrådgiveren giver udtryk for, at det er en god idé og spørger, med henvisning til en indledende samtale den unge har været til på institutionen, om han og hans mor har talt om den sidste samtale. Brugeren giver udtryk for bekymring over at skulle starte på indstitutionen i uddraget af samtalen.

B: Bruger, S: Socialrådgiver, M: Mor

Uddrag 1

- 00.44 B: Det er min kontaktperson. Hun kommer en gang i ugen, åå hun snakkede lidt om det, og hun
00.49 sagde, at jeg sku i hvert fald ik takke nej. Men jeg har været lidt bange for at være her, siden jeg
00.53 så det <sidst>
00.54 S: <ja>
00.55 B: For jeg sagde, at det mindede for meget om <X institution>
00.57 S: <ja det kan jeg godt> huske, du sagde (0.4)
01.01 B: åå jeg ved ik øh (.) Jeg vil selvfølgelig gerne ha noget at lave og noget at stå op til og sådan
01.06 noget (.) jeg syns bare, det (.) virked al for meget som X institution da jeg kom ud og så <det her>
01.11 S: <mm>
01.13 B: Og det er IK sån noget jeg skal <lave>
01.14 S: <Nej> (.) og det er slet ik ligesom X institution. Det
01.18 er noget helt andet. (.)Jeg ved ik om du kan huske, at navn på anden bruger der også kom hen
01.20 og snakkede med dig. Han sagde, at han havde det ligesom du havde det, da han kom og
01.26 så det første gang. Men fandt ud af, at det var noget helt andet. (brugeren taler ind over
01.30 samtalen – utydeligt).
01.33 B: Men hvad er det for nogen slags mennesker, der er herude? Er det sån nogen ligesom mig
01.34 eller er det nogen, der er værre eller?
-

I uddraget ovenfor udtrykker brugeren sin bekymring for at starte i et forløb på institutionen. Bekymringen forklares med, at den aktuelle institution minder for meget om en anden institution, hvor brugeren tidligere var i et aktiveringsforløb. Herved søger brugeren at gøre bekymringen forståelig i interaktionen. Brugeren pointerer efterfølgende, at han gerne vil have noget at lave og noget at stå op til. Hans udsagn kan ses som en måde hvorpå han orienterer sig imod den institutionelle kontekst, som samtalen indgår i, hvor der, i kraft af han

position som klient, følger forventninger og pligter i forhold til deltagelse i beskæftigelsesaktiviteter. Den anden institution, hvor brugeren tidligere har været i aktivering, kategoriseres negativt. Dette kan være et udtryk for, at brugeren søger at positionere sig i modsætning til den sociale kategori på baggrund af hvilken, han tidligere er visiteret til den anden institution. Sociale kategorier udtrykkes ikke altid direkte i interaktionen, men kan antydes på baggrund af en position som modsat en anden social kategori (Hall, Slembrouck og Sarangi 2006). Brugers pointe i fortællingen; at han i hvert fald ikke skal lave det, han lavede på den tidligere institution, og hans spørgsmål i slutningen af uddraget; om de øvrige brugere på den aktuelle institution er ligesom ham selv eller værre, tyder på, at han har oplevet fejlagtigt at blive positioneret som medlem af en bestemt social kategori. Uddraget synes endvidere at tegne et begyndende spor af en institutionel biografi, hvor brugeren er kategoriseret i en klientiseret rolle og en oplevelse fra brugers side af at mangle handlemuligheder på baggrund deraf. Brugers spørgsmål kan ses som en måde, hvorpå brugeren i samtalen positionerer sig som bedre fungerende end nogle andre brugere indenfor socialpsykiatrien og således også som et udtryk for en bekymring over at havne i stigmatiseret position som sindslidende. Dette underbygges af, at brugeren ca. 10 minutter inde i samtalen giver udtryk for, at han gerne vil starte på institutionen, men i hvert fald *IK vil sidde derude i det der lokale sammen med de der* (citater fra samtalen). Her henviser han til nogle af de lidt ældre brugere, der under samtalen har arbejdet i montageværkstedet, der ligger ved siden af socialrådgiverens kontor. Socialrådgiveren anerkender i uddraget brugers bekymring og udtrykker forståelse herfor. Samtidig siger hun, at dette er noget helt andet end den anden institution. Hun benytter endvidere en fortælling omkring en fælles oplevelse, fra brugers tidligere møde på institutionen hvor brugeren talte med en anden bruger, der havde en lignende bekymring, da han startede på institutionen. Herved benytter hun fortællingen til at underbygge sin argumentation i samtalen.

I ovenstående fortælling, der omhandler brugers bekymring for at starte i et forløb på den aktuelle institution, indgår hans kontaktperson som en karakter, der tillægges positive egenskaber. Hun positioneres som én, brugeren har tillid til, og det var hende, der sagde, at brugeren skulle sige ja til tilbudet om et aktiveringsforløb i den aktuelle institution.

Herefter følger en sekvens, hvor der tales om, hvad brugeren skal lave på stedet. Socialrådgiveren fortæller, at man aktuelt er ved at udvikle et særligt tilbud målrettet unge

mennesker, som de gerne vil have, at brugeren deltager i og er med til at udvikle. Herved søger hun at inddrage brugeren i tilrettelæggelsen af indsatser, et forsøg hun gør flere gange under samtalen. Brugeren spørger flere gange i samtalen til, hvad han konkret skal lave på institutionen og fastholder, at han ønsker at komme ud at arbejde med det samme og har vanskeligt ved at se formålet med at skulle starte i et indledende forløb på institutionen. Han giver udtryk for, at det vil være som *at bide i det sure æble* (citat fra samtalen). Samtidig giver han udtryk for, at han også gerne vil have hjælp, hvorfor han hellere må sige ja til et forløb på institutionen. Der følger herefter en sekvens med en længere forhandling om formålet med brugerens deltagelse i et internt forløb på institutionen, hvor socialrådgiveren fastholder, at brugeren bør starte i et sådant internt forløb. Argumentet er, at brugeren derved kan få den støtte, hun vurderer, at han har brug for. Samtidig understreger hun, at det er brugerens eget valg. Socialrådgiveren giver altså udtryk for brugerens ret til selvbestemmelse og autonomi, et centralt punkt i en recoveryorienteret tilgang. Dog pointerer hun også, at det er hendes vurdering, at han har behov for støtte for derved at undgå flere nederlag. Hermed synes den assymetri i interaktionen, belyst tidligere i en konversationsanalytisk ramme (Herritage 1997), at blive opretholdt. Socialrådgiveren har, i kraft af sin position som professionel, en større viden om brugerens behov.

Uddrag 2

- 03.40 S: Og det er jo det, vi snakkede om, hvor *navn på medarbejder* sagde, at eh han synes, det kunne være en
03.45 rigtig god idé om du startede op i et internt forløb, sån så der var noget mere støtte og opbakning til dig
03.47 (.) hvor vi så sideløbende med kunne arbejde på at finde noget virksomhedspraktik.
04.02 B: Okey. Hvordan vil du ha, at jeg sku komme til *navn på by* (.)? Er det ud af mine egne penge?
04.09 S: (0.3) det er noget, du må snakke med din rådgiver om (.) om hun kan bevilge noget <befordring>
04.10 B: < ja for jeg> tar IK
04.10 til *navn på by* hver <dag>
04.12 S: <nej>
04.15 B: for mine egne penge. I hvert fald ik når jeg bor i <*navn på anden by*>
04.17 S: <nej>
04.18 B: Så må de da ku gi mig noget.
-

Assymetrien underbygges i ovenstående samtaleuddrag, hvor socialrådgiveren inddrager en anden medarbejder i samtalen med henvisning til en begivenhed, hvor hun og brugeren havde et møde med medarbejderen. Medarbejderens vurdering var tillige, at brugeren burde starte i

et internt forløb. Hun benytter ordet ”vi” i forhold til, at brugeren bør starte i et internt forløb. Dette kan ses som et leksikalsk valg, hvormed hun pointerer, at det er en institutionel vurdering og ikke hendes egen (Herritage 1997). Brugeren forsøger at udfordre socialrådgiverens vurdering ved at inddrage de økonomiske problemer ved at deltage. Hans udsagn hvordan vil du have at jeg skal komme herud kan tolkes på flere måder. Det kan være en måde, hvorpå han placerer ansvaret for sin deltagelse ved socialrådgiveren og derved positionerer sig selv i en klientiseret rolle med givne rettigheder og socialrådgiveren som myndighed, hvis pligt det er at hjælpe ham. Reaktionen kan også tolkes som uforsonlig. Han understreger, at han IKKE tager ud til institutionen, hvis det er for hans egne penge. Det kan tolkes som en reaktion i socialiseringsprocessen, hvor individet skal tilpasses til at tilhøre en særlig social kategori som afvigende og i den indledende fase reagerer uforsonligt og nægter samarbejde (Goffman 1963/2009). Herved positioneres socialrådgiveren som ansvarlig for brugerens økonomi. En position der dog udfordres, idet hun henviser til brugerens kommunale sagsbehandler. Brugers positionering af socialrådgiveren som ansvarlig for hans økonomi, og derved for hans deltagelse i institutionens forløb, kan ses som et udtryk for, hvorledes den institutionelle kontekst påvirker måden, hvorpå brugeren opfatter sig selv. Det fremgår senere i samtalen, at brugeren, grundet en position som adfærdsvanskelig, har haft kontakt til det sociale system siden folkeskolealderen. Herved kan han være institutionaliseret ind i en klientiseret rolle.

Socialrådgiveren tilbyder senere i samtalen, at brugeren kan få hjælp til at udregne, hvad han evt. kan få i befordringsgodtgørelse. Brugeren adresserer en relevant problemstilling i relation til deltagelse i den beskæftigelsesrettede foranstaltning, idet der kan være omfattende transportudgifter forbundet med deltagelsen, særligt idet institutionen ikke er beliggende i den by, som brugeren bor i. Socialrådgiveren som ektern leverandør har dog ikke handlemuligheder i forhold hertil, idet det er den kommunale myndighed, der har beslutningskompetencen i relation til brugerens ydelser.

Socialrådgiveren spørger ca. ti minutter inde i samtalen, hvad brugeren tænker om et forløb på institutionen.

Uddrag 3

04.42 B: Ja jeg ved ik rigtig, hvad jeg skal sige altså. Jeg ved ik, hvad det herude, det drejer sig om, andet end
04.45 at jeg - det er ligesom noget praktik (rømmer sig).

- 04.55 S: Altså jeg tror, at du skal tænke på det her som en træningsbane. At der er nogen ting som, som du skal
05.01 ind og arbejde med for, at det lykkes i den anden praktik, du skal ud i. Sådan så du ikke får de her
05.01 sygedage, som du havde øhh var det *navn på virksomhed* det <hed>?
05.04 B: <mm>
05.06 S: ja
05.10 B: Men de sygedage dem ka I jo ik lave om på
05.11 S: Det ka vi ik nej (.) men <det er noget>
05.13 B: <så kommer> jeg jo stadigvæk til at få det på den anden arbejdsplads (ut).
05.16 S: Det er jo det, vi gerne sku finde ud af sammen med, jamen hvad er det, der skal til for, at du ik får de
05.18 her sygedage <og>
05.21 B: <Det> er jo ik noget, jeg kan gøre for, og det er jo ik noget, I kan gøre for. Det er jo min
05.22 sygdom der gør det jo. Plus alle de andre ting jeg har oven i hovedet jo (0.3).
-

Ovenstående uddrag synes at udgøre en forhandling om, hvorvidt årsagen til brugerens sygedage i en tidligere virksomhedspraktik må anskues som et udtryk for forhold ved hans person, eller om årsagen skal findes i sygdom, hvilket han ikke selv har indflydelse på. I uddraget positionerer brugeren sig i en kategori som syg, en måde hvorpå hans fravær fra det tidligere praktikforløb gøres forståelig i interaktionen. Brugerens positionering som syg kan altså ses som en legitimerende forklaring, hvorved brugeren søger at genetablere en truet socialitet på baggrund af handlinger (fravær på arbejdspladsen), der i den beskæftigelsesrettede indsats kan synes uacceptabel (Järvinen og Mik-Meyer 2005:31).

Det er interessant, at socialrådgiveren synes at kategorisere brugerens sygdom som et personligt udviklingsmål, han kan arbejde med i det interne forløb på institutionen. Der skal de sammen finde ud af, hvad de kan gøre ved sygedagene. Dette kan dog også betyde, at de skal se på rammerne for brugerens næste praktik, hvilket socialrådgiveren nævner lidt senere i samtalen. De personlige udviklingsmål indgår, som tidligere beskrevet, i den rehabiliteringsplan, der udgør institutionens dialogredskab (bilag 5). Således kan socialrådgiverens udsagn tolkes som en orientering imod den institutionelle kontekst i institutionen og mod formålet med samtalen, der, som hun har beskrevet indledningsvist, er at udforme en rehabiliteringsplan for brugeren. Fraværet fra arbejdspladsen synes altså at blive kategoriseret som et individuelt problem, som brugeren kan arbejde med på institutionens træningsbane.

Ændringen i måden, hvorpå brugeren kategoriserer sig selv, kan derudover ses i lyset af den ambivalens, der ifølge Goffman er kendetegnende i socialiseringsprocesser, hvor individet

erfarer, at det er bærer af et stigma. Her vil individet, som tidligere beskrevet, i perioder udnytte den mulighed, der ligger i, at det tilhører en bestemt kategori og til andre tider afvise det tilhørsforhold (Goffman 1963/2009). Således kan brugeren inddrage kategorien som syg for derved at bruge det som et argument eller en ressource i forhandlingen med socialrådgiveren.

I den følgende sekvens af samtalen fortsætter forhandlingen om, hvorvidt det er muligt at gøre noget ved brugerens sygedage, og socialrådgiveren argumenterer her for, at det er muligt, at de skal forsøge at sætte arbejdstiden ned. Arbejdstiden i den tidligere praktik drøftes ligesom vigtigheden af at tilrettelægge en praktik, hvor der tages hensyn til brugerens ønsker og støttebehov. Han gentager, at han ikke tror, at der kan laves om på hans sygedage og oplyser i den forbindelse, at det ikke alene er på grund af hans migræne men også skyldes måden, hvorpå folk taler til ham. Igen bringer brugeren i spil, hvad han skal lave på institutionen. Det drøftes, hvilke konkrete arbejdsopgaver brugeren kan lave på institutionen, hvilket socialrådgiveren på nuværende tidspunkt ikke kan svare på.

Brugeren giver udtryk for, at han oplever, at der har været meget at tænke over, siden han har talt med sin kontaktperson. Her følger en fortælling, hvori pointen synes at være, at han oplever at blive udsat for de samme indsats hele tiden, uden at hans ønske om at komme i arbejde bliver opfyldt.

Uddrag 4

- 09.18 B: Jeg synes bare, at hvis jeg skal til at møde herude hver evig eneste dag. Det har jeg gjort i halvandet år
09.24 nu. Hver evig eneste dag efter mit misbrug (.) og så
09.27 S: Hvad har du gjort der, siger du?
09.30 B: Mødt på *navn på misbrugscenter*, mødt på (ut) øh kl. ni om morgenen hver evig eneste dag til kl. to
09.32 (0.6). Synes bare, det er det samme og det <samme>
09.40 S: <mm>
09.41 B: Og det samme jeg blir sluppet igennem hele tiden (0.7).
09.46 S: Så i går var du klar til at takke nej til <tilbuddet>?
09.50 B: <ja>
09.55 S: Ja (0.6) Altså jeg tænker jo, helt sikkert at vi skal blive ved med at have dit mål for øje, og det hedder,
10.00 at du skal ud i en virksomhedspraktik med henblik på, at det ku blive til et skånejob.
-

I uddraget ovenfor indgår en fortælling, hvori pointen er, at brugeren er mødt på et misbrugscenter og synes, at det er de samme indsatser, han skal igennem hele tiden. I fortællingen tolkes elementer af en institutionel biografi, der synes at indeholde en kategorisering som misbruger med et deraf følgende behov for støtte i forhold til, at fastholde brugeren i en position uden misbrug. Brugeren udtrykker i uddraget en oplevelse af, at det er de samme indsatser hele tiden. Dette kan være et udtryk for en oplevelse af at blive fastholdt i en klientiseret position, der betyder, at han skal støttes i forhold til at udvikle sine sociale kompetencer fremfor det arbejde, han selv tillægger størst betydning i hans situation. Socialrådgiveren anerkender til dels brugeren pointe, idet hun i fastslår, at brugeren mål om en virksomhedspraktik skal holdes for øje. Samtidig fastholder hun dog i den videre samtale, at formålet med forløbet også er at træne brugeren sociale færdigheder, herunder at komme op om morgenen og få en arbejdsrytme. Med socialrådgiverens fokus på optræning af brugeren sociale færdigheder i et internt forløb på institutionen fastholdes altså de strukturelle bindinger i konteksten (Goffman 1982).

Herefter følger en sekvens, hvor socialrådgiveren opremser hvilke aktiviteter, det er muligt for brugeren at deltage i under et internt forløb på institutionen. Brugeren respons på de opremsede aktiviteter er overvejende negativ. Dette medfører, at socialrådgiveren spørger til, hvad han så kunne tænke sig. Dertil svarer han: *nu er det ikke mig, der er arbejdsrådgiver herude jo, så I må jo kunne finde noget til mig lige meget hvad jo* (citater fra samtale). Hermed positionerer brugeren sig i en social kategori som klient, hvorved han synes at trække på de ressourcer, der ligger i en sådan kategorisering, f.eks. en forventning om hjælpeløshed. Derved placeres ansvaret for hans situation og fremtidige beskæftigelse hos socialrådgiveren. Herved kan man sige, at også brugeren i situationen lever op til de (fordomsfulde) forventninger, der er til ham som klient, og samtidig tillægger han socialrådgiveren nogle særlige egenskaber som ansvarlig i forhold til hans situation i kraft af hendes position som myndighedsudøver. Det kan ses som et udtryk for, at han via interaktionen, den fortløbende forhandling og hans position som henholdsvis arbejdsparat versus psykisk sårbar tager en anden tilpasningsform i brug, nemlig den Goffman betegner som kolonisering. Her tilpasser den stigmatiserede sig tilsyneladende den afvigende rolle og søger at udnytte systemet på denne baggrund (Järvinen og Mik-Meyer 2005).

Ca. 15 minutter inde i samtalen introduceres rehabiliteringsplanen. Herefter følger en sekvens, der har karakter af informationsindsamling i forhold til brugerens tidligere erfaringer med arbejdsmarkedet, uddannelse osv.

Uddrag 5

17.36 B: Jeg har været i lære som smed

17.37 S: ja

17.38 B: Men øh jeg ku ik holde til det (.) på grund af, at han sat mig til og gå og rydde op

17.42 S: ok. Var det fysisk, du ik ku holde til det eller hvad?

17:44 B: ja

17:45 S: mm (.) Så hvor lang tid var du i lære?

17.50 B: Det behøves du ikke engang og skrive, tre dage

17:54 S: mm (.) Og det var simpelthen for hårdt for ryggen?

17.57 B: For min ryg, ja (.) Men ik alt andet.

18.01 S: nej

I uddraget beretter brugeren om et tidspunkt, hvor han var i lære som smed, hvilket han måtte opgive grundet dårlig ryg. I fortællingen refererer han til en person, sandsynligvis hans mester, der positioneres som indirekte ansvarlig for, at brugeren måtte opgive lærepladsen, idet han satte brugeren til at rydde op trods hans dårlige ryg. Brugeren positionerer sig altså som offer for mesterens manglende forståelse. Dette kan ses som en legitimerende forklaring, hvor brugeren positionerer sig som offer for forhold, der var ude af hans kontrol i form af den dårlige ryg og manglende forståelse, og derved som et forsøg på at undgå at blive miskrediteret på grund af hans ophør. Socialrådgiveren accepterer brugerens forklaring, idet hun gentager og det var simpelthen for hårdt for ryggen. Samtidig pointerer brugeren, at det kun var hans ryg, der var årsagen til ophøret og synes derved at understrege, at det ikke var forhold ved f.eks. han person.

Socialrådgiveren spørger dernæst til brugeren erfaring fra skolegang. Brugeren fortæller:

Uddrag 6

19.27 B: jeg har ik noget skolegang. Jeg har ikke engang nogen eksaminer (.) Det eneste jeg har, det er arbejde

19.33 jeg har haft

19.34 S: ja. Hvornår gik du ud af skolen?

19.35 B: ottende

19.36 S: I ottende klasse. Og hvor har du gået i skole henne?

19.39 B: *navn på skole, navn på anden skole* (.), *navn på tredje skole* (.)

19.47 S: Hvordan kan det være, at du gik ud af skolen i ottende klasse?

19.48 B: Fordi min lærer var en modbydelig bitch (.) Hende ku jeg ik snup. Så blev vi enige om, at så sku jeg

19.57 væk fra den der skole af. Og så kom jeg ud på *navn på anden skole*.

20.00 S: Ud på *navn på anden skole*

20.02 B: Ude i *navn på by*

20.03 S: Hvad er det?

20.04 B: det er en skole for problembørn.

20.06 S: Ok (0.6) Bor man derude?

20.11 B: nej

20.12 S: Nej

20.14 B: øhh der gik jeg ude i øh 1 ½ år, tror jeg (0.7)

20.24 S: og modtog undervisning eller?

20.25 B: ja, undervisning ja.

20.26 S: ja (.)

20.30 B: ååå enten blev jeg smidt ud, eller os så sagde så sagde jeg til dem, at det skal jeg ik det her mere, for jeg

20.36 skændtes med lærerne hver dag altså. Øhh så kom jeg på *navn på tredje skole* i specialklasse.

20.46 S: ja (0.5)

20.51 B: Det fik jeg heller ik rigtig noget ud af. Øhm måtte ik tage eksamen eller noget der i specialklassen, på

20.59 grund af at det var en specialklasse, så det måtte man ik (0.8)

21.10 S: Men har du fået noget ud af din skolegang så?

21.11 B: Nej.

I uddraget indgår flere karakterer i form af tidligere lærere. Lærerne positioneres generelt i uddraget som brugerens modstandere, der har manglet forståelse for brugerens situation. Herved synes det igen at være tilfældet, at brugeren positionerer sig som offer for forhold udenfor hans kontrol. Fortællingen tyder generelt på en oplevelse fra brugerens side af manglende forståelse for hans situation. Han har været i kontakt med systemet fra en tidlig alder og kan således tidligt i livet have været kategoriseret ind i en social kategori som adfærdsvanskelig, hvilket hans skolegang i uddraget tyder på. Medlemsskabet i kategorien som adfærdsvanskelig synes brugeren dog at udfordre, idet det er hans opfattelse, at årsagen til hans ophør på den første skole var at, læreren *var en modbydelig bitch*. Fortællingen tyder på en divergens i måden, hvorpå brugeren giver begivenhederne mening, samt den mening de tillægges i den institutionele biografi.

På baggrund af rehabiliteringsplanens elementer spørger socialrådgiveren efterfølgende til brugerens tidligere erfaring med arbejdsmarkedet.

Uddrag 7

25.11 S: Har du været, har du været ude i arbejde siden?

25.12 B: ja jeg har været i MANGE arbejder. Jeg har arbejdet i *navn på dagligvarebutik*, jeg har arbejdet <øhh>,

25.16 M:

<Jamen>

25.16 det var jo før (0.3).

25.18 B: Jeg har da også arbejdet på *navn på anden virksomhed*.

25.19 M: ja (.) Men *navn på dagligvarebutik* det var før. Det var inden du blev 18.

25.21 S: Så det var som ungarbejder

25.27 M: ja

25.30 B: ik kun ungarbejder

25.32 S: Nej, hvad så?

25.33 B: Også almindelig arbejder

I uddraget beskriver brugeren, at han har været i mange former for arbejde og henviser her til ordinært arbejde. Brugerens mor, der indtil nu har været meget tilbageholdende i samtalen, fungerer som medkonstruktør i uddraget. Hun modificerer og udfordrer her brugerens position som havende erfaring fra flere tidligere former for arbejde ved at sige, at der var tale om arbejde, før brugeren blev atten år. Brugerens forsøger at fastholde, at der ikke kun var tale om ungarbejde men også almindeligt arbejder, for derved at fastholde sin position, som havende erfaring fra flere former for ordinært arbejde. Dette kan ses som en måde, hvorpå brugeren forsøger at sætte sig selv i et bedre lys og derved påvirke den opfattelse, som socialrådgiveren synes at have af brugerens behov for et internt forløb på institutionen. For brugeren er det, som han har nævnt tidligere i samtalen, vigtigt at få et arbejde, tjene nogle penge og få noget struktur i hverdagen. Han ønsker en normal tilværelse, og hans vægtning af, at der skal være tale om et *normalt* arbejde, kan ses som et udtryk for hans ønske om at tilhøre kategorien af normale, og ikke en social kategori som klient eller psykisk sårbar.

Dette synes at underbygges af det næste samtaleuddrag, der forekommer et par minutter senere i samtalen. Her har socialrådgiveren forinden spurgt mere ind til hans tidligere arbejdsmarkedserfaring og uddannelse. Brugerens har fortalt, at han har taget et kursus som svejser. Han kunne godt lide at svejse, for det var det eneste, han kunne finde ud af. Kort før han troede, at han skulle have et svejsercertifikat, fandt han dog ud af, at det blot var et

kursusbevis, han fik, og at han dermed ikke kunne bruge det i relation til at være svejser. Han fortæller, at han havde en drøm om at skulle til udlandet og rejse som svejser. Derfor oplever han dette som et nederlag.

Uddrag 8

28.49 S: mm ja (.) så du havde en drøm om at skulle til udlandet og <rejse som svejser>

28.51 B: <jeg havde en drøm> om og komme ud og

28.52 tjene en masse penge.

28.54 S: ja

28.55 B: og skride fra den her verden her

28.56 S: ja (.) Så det er til Norge og Sverige <og>

28.59 B: <alt>

29.00 S: eller var det du tænkte på?

29.01 B: Alt. Spanien. Alt hvad jeg kunne komme til. Jeg har mange kammerater, der rejser ud og frem og

29.08 tilbage. De har masser af penge. Det vil jeg også ha.

30.01 S: ja. Hvad ka du så bruge dine beviser til. Nu ved jeg <godt>

30.01 B: <ingenting>

30.02 S: Siger du, at de skal fornys

30.02 B: altså jeg kan ik bruge dem til noget andet end som til smed. Gå ned og søge arbejde nede ved en

30.03 smedefirma altså og sige jeg har de beviser

30.04 S: ja

30.04 B: jeg kan ik kom til Norge, eller jo jeg ka måske godt komme til Norge men det er det

30.06 S: ja

30.07 B: på grund af at jeg ik har alle certifikater, selvom det er det samme, jeg går igennem (0.4)

30.11 S: altså det jo rigtig ærgerligt og gå det styk igennem, og så man ik helt kan nå det sidste styk

30.14 B: ja

30.16 S: men til gengæld så har du jo fået dem

30.17 B: selvfølgelig

30.18 S: ja. og du har klaret det

30.18 B: ja

30.20 S: det syns jeg da, at det er da en succes og ik et nederlag (0.2)

30.23 B: det er hver sin mening

30.24 S: for det er da nok ik noget, man bare lige får, det tror jeg da ik. Det er altså, det er jo et kursus, du skal

30.24 igennem og du skal ha dit bevis på det

30.25 B: ja

30.26 S: at du har gennemført det (0.4) så det syns jeg da, er rigtig godt, og det er da os noget, du kan bruge,

30.27 altså at du har de erfaringer (.) fremadrettet og os når du skal ud i en virksomhedspraktik

30.31 B: mm jaaeh men nu er det jo mange år siden

30.32 S: ja (0.2)

30.35 B: jeg var i misbrug dengang og alt muligt (0.4)

30.39 S: ja men det er du ik mere

30.40 B: nej

30.40 S: nej så tingene de ser jo helt anderledes ud i dag

Pointen er, at brugeren havde en drøm om at tage til udlandet som svejser og tjene mange penge, ligesom flere af hans kammerater gør. Kammeraterne synes, at repræsentere det normale, hvilket brugeren positionerer sig i modsætning til, hvorved han indtager en position som afvigende. Uddraget viser en generel opfattelse, som brugeren synes at have af, at hans tilværelse er fyldt med nederlag. Socialrådgiverens respons på brugerens oplevelse af omtalte kursusforløb, som endnu et nederlag, kan ses som et forsøg på at positionere ham i en anden kategori end den, han selv fremstiller. Hun påpeger blandt andet, at han har gennemført kursusforløbet og ikke længere er i misbrug, hvilket han var under kursusforløbet. I uddraget synes brugeren altså at positionere sig som bærer af en probleidentitet (Goffman 1963/2009). En position socialrådgiveren søger at udfordre med hendes respons, hvor hun betegner begivenheden som en succes og ikke et nederlag som er brugerens opfattelse.

Herefter følger en snak om hvad, der har været svært for ham på de tidligere arbejdspladser, han har været på, og om hvordan han i fremtiden kan opnå mere støtte, end han tidligere har oplevet. Brugeren fortæller:

Uddrag 9

38.22 S: Har du gjort det tidligere?

38.22 B: Hvad

38.23 S: Altså bedt dem om og sige eller sagt til dem, at du har en dårlig dag og bedt dem om at tage en snak
38.30 med dig.

38.30 B: Ja men det viser folk jo ik hensyn til, når de ik ved, hvad for en sygdom jeg har. De kan jo ik sæt sig
38.32 ind i min sygdom, og hvordan jeg har det.

38.35 S: Så hvad har de gjort, når du har sagt det?

38.36 B: Ingenting

38.38 S: Så har de sagt, at det har vi ik lige tid til eller?

38.39 B: Ja. Der er ik nogen, der har taget hensyn til min sygdom jo. Og der er jo ik nogen, der har vidst, hvad
38.47 min sygdom har været jo. Alle folk har jo bare troet, at jeg var retarderet jo.

38.54 S: Ja. Så du har gået med nogle helt andre udfordringer, end det dine omgivelser har regnet med.

38.57 B: Ja. Jeg vil meget gern snak videre end det der retarderet noget der, for ellers begynder jeg at blive
38.58 hidsig.

I ovenstående fortælling indgår aktører i form af tidligere kollegaer/chefer fra de arbejdspladser, brugeren har været på. De positioneres som manglende en forståelse og hensynstagen til brugerens situation, hvilket forklares med manglende kendskab til sygdommen. Det manglende kendskab kan have betydet, at brugeren er blevet tillagt andre muligvis afvigende egenskaber, der kan have udgjort en barriere for brugerens inklusion på arbejdspladserne. Ifølge Goffman er det muligt, når et individ, der bærer et stigma (brugerens sindslidelse), passerer, altså undgår at afgive information om sit stigma enten bevidst ved informationskontrol eller ubevidst, kan dette betyde, at han på baggrund af sin afvigelse tillægges andre afvigende egenskaber og tilskrives et andet stigma som eksempelvis ugidelig, doven eller andet (Goffman 1963/2009). I brugerens tilfælde fortæller han, at han er blevet opfattet som retarderet og på den baggrund er tillagt nedvurderede egenskaber, hvilket ifølge ham er årsagen til den manglende hensynstagen.

Brugeren beskriver kort efter:

Uddrag 10

41.17 B: Man virker også bare ligesom sån en lille dreng (sagt meget stille)

41.18 S: hvad for noget?

41.21 B: Jeg sagde, man virker os bare som som en lille dreng, som folk skal rende og holde øje med én altså.

41.25 Det syns jeg bare, at det er rimelig BLØD, på mange punkter.

Socialrådgiveren modificerer dette ved at sige, at det handler om, at arbejdspladsen engagerer sig i ham og også derved får den bedste arbejdskraft. *Så det er noget, du har det lidt svært med?* Brugeren fortæller:

Uddrag 11

41.55 B: Jeg vil ik sige, jeg har det svært med det, men det er da stadigvæk irriterende, at jeg skal rende og sige

41.61 hvordan jeg har det til tingene til den, til min mor eller til dig eller til *navn* eller hvem fanden, jeg nu skal

41.67 snak med altså (.) Det er irriterende, at jeg skal rende og ringe til folk og sige hvordan, jeg har det åå alt

42.26 muligt. Jeg vil bare gern ha, en normal hverdag ligesom alle mulige andre mennesker har (0.4).

Pointen i uddraget er, som han har fortalt flere gange, at han ønsker en normal hverdag. Han oplever, at han bliver kategoriseret som en lille dreng, fordi han skal fortælle sin mor og andre, hvad han laver, og hvordan han har det. Dette kan være et udtryk for en oplevelse af, at han positioneres som svag eller at hans egenskaber reduceres og nedvurderes på baggrund af hans sindslidelse eller psykiske sårbarhed. Ifølge Goffman vil bæreren af et stigma reduceres til et mindreværdigt menneske. Brugerens oplevelse af at være en lille dreng, kan ses i lyset af det statustab, som stigmaet medfører (Goffman 1963/2009).

Socialrådgiveren spørger i slutningen af samtalen, efter ca. en time til, hvad målet for brugeren er med forløbet på institutionen:

Uddrag 12

1.10.53 B: Det er sjældent, der er noget, der lykkes for mig altså øh, det skal du ikke spørge mig om det

1.10.54 spørgsmål, for det ved jeg ikke (.)

1.10.62 S: Jeg tænker på eeh altså, der er en eller anden grund til, at du ikke i morgen går ud og finder det her

1.10.63 arbejde.

1.10.69 B: Det er efter je æhh (.) Sagde du ik æh, at der er en grund til, at jeg ik kan stå op om morgenen eller

1.10.69 hva (snøvler lidt)

1.10.73 S: Nej

1.10.74 B: Nå (sukker tungt).

1.11.16 S:Nej nej nn. Det jeg mener, er, at der er en grund til, at du gerne vil ha hjælp igennem os til at få det her

1.11.17 arbejde og så er der nogen ting, der skal arbejdes med, inden vi når hertil, hvor du får det her arbejde

1.11.22 (.) nogen ting hvor du tænker, det er det her, jeg skal blive bedre til (0.4). Er der nogen ting der, du

1.11.23 tænker, at det er noget som jeg gerne vil udvikle på, sådan så jeg får det her job?

1.11.37 B: Mit temperament.

I uddraget spørger socialrådgiveren til brugerens mål med at være i et forløb på institutionen. Herved orienteres mod den institutionelle ramme, hvori interaktionen finder sted. Brugeren har tidligere flere gange pointeret, at hans mål med forløbet er at få et arbejde. Det mål, der spørges til, er dog det institutionelle mål formet af den rehabiliterende tilgang i det sociale arbejde, hvor brugerne skal sætte et personligt udviklingsmål med deres forløb på institutionen. Da brugeren ikke forstår spørgsmålet, forklarer socialrådgiveren, at der må være en grund til, at brugeren ikke selv finder et arbejde, og at der derfor må være noget, han har brug for at udvikle, inden arbejdet findes. Herved henviser hun altså, uden at nævne det direkte i interaktionen, til brugerens tilhørforhold til en bestemt social kategori og tillægger

ham derved også afvigende egenskaber, der betyder, at han ikke kan finde et arbejde. Disse egenskaber må han først arbejde med, førend han kommer tættere på arbejdsmarkedet. Brugeren accepterer i slutningen af samtalen denne position og derved også socialrådgiverens vurdering af hans behov for at starte i et internt forløb. Samtidig vil man forsøge at finde en praktikplads til ham.

De personlige udviklingsmål drøftes lidt videre i samtalen, hvor brugeren blandt andet giver udtryk for, at han har brug for at få styr på sin økonomi. Endvidere genoptages drøftelsen af økonomisk støtte til transport. Samtalen afsluttes med, at socialrådgiveren siger, at hun vil forsøge at finde ud af, hvilke konkrete arbejdsopgaver brugeren kan have på stedet. Der aftales et nyt møde, hvor også en af værkstedsmedarbejderne, der skal fungere som brugerens kontaktperson, deltager.

9.1.1 Opsamling case 1

Som det fremgår af uddragene belyst ovenfor, indtager brugeren forskellige positioner i samtalen; syg, klient og arbejdsmarkedsparat. Positionerne kan ses som ressourcer, brugeren trækker på i samtalen. Således belyses, hvordan den sociale kategorisering af brugeren og de øvrige aktører i samtalen forhandles og konstrueres. Samtalens overordnede struktur med spørgsmål og svar sekvenser betyder, at det primært er socialrådgiveren, der sætter dagsordenen for hvilke bidrag, der er tiladelige i samtalen. Dog ses der også eksempler på, at brugeren udfordrer denne asymmetri, f.eks ved hans tilbagevenden til spørgsmålet om, hvad han skal lave på institutionen. Overordnet set synes asymmetrien dog at opretholdes i interaktionen. Ser man på elementerne i uddragene som udgørende dele af en institutionel biografi, kan der spores tegn på, hvorledes den institutionelle kontekst, samtalen er indlejret i, påvirker brugerens selvforståelse og således kan have betydning for brugerens accept af tilbudet i slutningen af samtalen. Brugeren har siden folkeskolealderen været i berøring med det sociale system på grund af det, der i den institutionelle kontekst kategoriseres som adfærdsvanskeligheder. Brugeren institutionelle fortælling synes i høj grad at omhandle nederlag, herunder dårlig skolegang, misbrug og førtidspensionering. Denne synes igen at påvirke brugerens selvopfattelse som en person med et utal af nederlag.

I første del af samtalen synes han at positionere sig som afvisende overfor et forløb på institutionen. Denne position ændres dog i løbet af samtalen via forhandlingen om brugerens kategori, og i slutningen af samtalen accepterer han socialrådgiveren vurdering af hans behov

for ekstra støtte gennem et internt forløb for derved at undgå et yderligere nederlag. Kategoriseringen opfattes således som værende i overensstemmelse med den institutionelle fortælling om brugeren. Socialrådgiveren fastholder, at brugeren skal starte på institutionen i internt forløb for at arbejde med de personlige udviklingsmål, der udover temperamentet ikke defineres nærmere. Den institutionelle kontekst og redskabet i form af rehabiliteringsplanen samt den rehabiliterende tilgang i institutionen, hvor fokus blandt andet er på at opstille personlige mål for brugerens forløb og personlige udvikling, virker således som en ramme for samtalen. Denne medvirker til at fastholde brugeren i kategorien ikke arbejdsmarkedssparat grundet nogle individuelle forhold hos brugeren (psykisk sårbarhed), som han skal forsøge at udvikle i en positiv retning under forløbet på institutionen. Trods forhandlinger, hvor brugeren blandt andet via sine fortællinger søger at udfordre socialrådgiverens vurdering af hans behov for støtte, bliver udfaldet af samtalen altså, at brugeren starter i et internt forløb på institutionen.

9.2 Case 2: 32-årig mand

Anden case er en samtale mellem socialrådgiveren og en yngre mand, der gennem 10 år har modtaget førtidspension. Han har en kone og tre børn. Han beskriver selv, at den afgørende årsag til hans førtidspension, er et fald fra tolv meter, hvorved han beskadigede sin arm og nu har vanskeligt ved at bruge den. Endvidere har han været udsat for et trafikuheld, hvor han knuste sin ankel. Det kommer senere frem i samtalen, at brugeren på grund af ulykken og hans deraf følgende manglende mulighed for at arbejde, fik et psykisk sammenbrud, hvor han forsøgte at begå selvmord to gange.

Brugeren har selv kontaktet kommunen med et ønske om at komme i gang med et arbejde. Formålet med samtalen er således at udfærdige en rehabiliteringsplan på baggrund af hvilken, der skal tages stilling til, hvilken indsats brugeren skal tilbydes på institutionen.

Samtalen foregår, som den forrige, på socialrådgiverens kontor, og socialrådgiveren og brugeren sidder overfor hinanden ved et bord. Socialrådgiveren noterer brugerens oplysninger direkte på computeren i rehabiliteringsplanen. Under samtalen forekommer derfor længere pauser, hvor socialrådgiveren noterer. Jeg sidder bag ved brugeren.

Samtalen kan opdeles i to faser. I den indledende fase orienterer socialrådgiveren brugeren om formålet med samtalen samt om de tilbud, der er på institutionen. Det er på forhånd aftalt, at brugeren skal i et eksternt praktikforløb, hvorfor socialrådgiveren orienterer brugeren om, hvorledes forløbet i forbindelse med en ekstern praktikplads foregår. Anden del af samtalen tager udgangspunkt i informationsindsamling i forhold til rehabiliteringsplanen og omhandler således brugerens tidligere arbejdsmarkedserfaring, uddannelse og afklaring af de udviklingsmål, brugeren skal arbejde med under forløbet.

Samtalen indledes med, at socialrådgiveren spørger, hvor længe brugeren har gået hjemme. Han har, som beskrevet, gået hjemme i 10 år som følge af en skade på hans venstre arm. Herefter følger en drøftelse af, hvilke gener han aktuelt har. Han har været igennem adskillige operationer og fortæller, at han selv har genoptrænet armen.

B: Bruger, S: socialrådgiver

Uddrag 1

05.31 B: Det har jeg selv genoptrænet. Det ville *navn på kommune* heller ik være med til at betale (.) til

05.34 genoptræning . Så der sad jeg nede i en kælder derhjemme og genoptrænede selv så.

05.36 S: Uden <hjælp til det>?

05.36 B: <Uden hjælp>. Ja. For jeg fik at vide, at jeg aldrig fik brug for den arm mere.

05.41 S: Ok, at du aldrig fik brug for din arm mere.

05.44 B: Ja. For den mente de ikke, at den kunne reddes.

05.48 S: Nå (0.3) <men> nu kan du jo bruge den. Ja.

05.50 B: <ut> ja, jeg har bare ingen følelser i den.

Pointen i uddraget fremgår allerede i første linje, hvor brugeren fortæller, at han selv har genoptrænet sin arm, da kommunen ikke ville hjælpe ham. Kommunen fremstilles altså i et negativt lys og brugeren som offer for kommunens manglende støtte, der på trods af det har klaret at genoptræne sin arm. Socialrådgiveren kommenterer ikke yderligere i denne fortælling på kommunens manglende støtte. Hendes svar i linje syv *nu kan du jo bruge den* kan ses som en evaluering og samtidig en lukning af emnet. Brugeren modificerer dette i hans svar med, at han blot ikke har nogen følelser i den.

Herefter følger en sekvens, hvor socialrådgiveren spørger nærmere ind til brugerens funktionsniveau med hans arm. Han har givet udtryk for, at han gerne vil have nogle kørselsopgaver, og hun spørger til, om han vil kunne klare kørselsopgaver med de gener, han har. Dette ser brugeren ikke noget til hinder for. Han skal blot have nogle hjælpemidler og så har han selv udviklet nogle strategier, hvormed han håndterer sit handicap. Socialrådgiveren spørger, om brugeren har undersøgt muligheden for støtte fra kommunen. Her følger endnu en fortælling:

Uddrag 2

- 08.20 B: Altså jeg skal bare ha et sæde, der er ordentligt. Det er i hvert fald det mest vigtige i en bil.
- 08.24 S: Ja og det er noget, du har talt med *navn på sagsbehandler*, der er din rådgiver om? Om det er en
- 08.30 mulighed, de kan støtte op om?
- 08.31 B: Nej det har vi faktisk ik sån rigtigt.
- 08.34 S: Nej
- 08.35 B: Altså jeg har lige haft en møde med hende nu her.
- 08.36 S: ja
- 08.38 B: Men hende har jeg aldrig set før (griner)
- 08.39 S: nej
- 08.41 B: (.) Så. Ej ik sån lige helt 100
- 08.43 S: Har der slet ingen kontakt været til kommunen i de her 10 år?
- 08.46 B: Nej (ut)
- 08.47 S: Nej (.) så det er først nu, hvor du selv har rettet <henvendelse>
- 08.50 B: <ja, ja>
- 08.50 S: du gern vil have hjælp til at få et job
- 08.53 B: Ja selv om jeg har prøvet mange gange.
- 08.54 S: ja
- 08.56 B: Både på den ene eller den anden måde (.)
- 08.59 S: Og rette henvendelse eller <(ut)>
- 09.00 B: <Og> ret henvendelse og prøve og høre hvordan og hvorledes. Så skal jeg
- 09.03 have fat i en, så og så ska jeg ha fat i en tredje, så skal jeg ha fat i en femte.
- 09.04 S: ja
- 09.05 B: og de kontakter ik tilbage, og så opgir man sgu (ut) (.)
- 09.12 S: Ja (.) men nu kom du igennem.
-

Uddraget følger en snak om hjælpemidler i forbindelse med brugerens eventuelle deltagelse i et eksternt praktikforløb på institutionen. I socialrådgiverens respons i linie to, hvor hun spørger til, om brugeren har talt med sin sagsbehandler om eventuel støtte, orienterer hun sig

mod den institutionelle kontekst, hvori samtalen finder sted. I brugerens respons indgår en fortælling om at han flere gange har rettet henvendelse til kommunen med ønske om støtte til et arbejde, men ikke har haft held med at få kontakt. Socialrådgiveren fungerer med hendes respons som medkonstruktør af fortællingen og afslutter fortællingen *men nu kom du igennem*, hvilket også fungerer som coda og indikerer fortællingens afslutning og overgangen til den videre samtale (Kjærbeck 2003). Herved lukker hun ligeledes emnet. Brugeren fortæller, at udgangen på begivenheden var, at *så opgiver man*. Brugeren stiller sig igen kritisk overfor kommunen, fra hvem han ikke oplever at have fået nogen støtte, trods det at han har udvist initiativ i forhold til at kontakte dem. Brugeren har gennem 10 år modtaget førtidspension, uden at der ifølge ham har været en opfølgning fra kommunens side. Kommunen er ifølge lovgivningen ikke forpligtet til at følge op i sager om førtidspension, hvilket synes at være en central problemstilling i brugerens fortælling.

Socialrådgiverens respons på brugerens beretning kan synes noget neutral men kan ses i lyset af den kontekst, samtalen finder sted. I en institution indenfor beskæftigelsesindsatsen, hvor hendes position er at være rådgiver.

I de ovenstående uddrag synes brugeren at positionere sig selv som et aktivt handlende individ, der har været aktivt opsøgende i forhold til at opnå støtte fra kommunen i relation i forbindelse med inklusion på arbejdsmarkedet. Han synes at være et offer for kommunens manglende vilje til at støtte ham i relation til genoptræning efter hans ulykke, hvilket han selv tog initiativ til.

Efterfølgende følger en sekvens, hvor socialrådgiveren spørger til hvor mange timer om ugen, brugeren vil kunne arbejde. Her beskrives også brugerens fysiske tilstand, herunder problemer med den ene ankel. Socialrådgiveren noterer oplysningerne ned. Brugeren starter af sig selv en fortælling om, at han er temperamentsfuld og godt kan tænde af. Særligt hvis han har det skidt og får det skidt psykisk. Dette bevirker, at socialrådgiveren spørger ind til, hvordan han håndterer sit temperament i situationen. Hun giver endvidere udtryk for, at det er vigtigt, at han kan styre temperamentet på en arbejdsplads.

Uddrag 3

13.32 S: Har du altid haft det sådan eller?

13.33 B: <Ja>

- 13.38 S: <ja> (.) Hvad med den sidste arbejdsplads du var på (.) Oplevede du det der?
13.45 B: (0.5) Jaw vi havde en. Han ku godt brænde mig af. Han kom også op at hænge på en knag et par gange.
13.55 S: (0.6) Og hvad skete der så?
13.58 B: (0.3) egentligt ikke så meget (.).
14.00 S: Så faldt I ned begge to og blev gode venner igen eller?
14.03 B: Nej det var altid mig, der brændte af på ham (griner). Det var sådan en lille arbejdsplads. Vi var fire
14.08 maa ansatte. Så røg han op over en knag, og så gik jeg, og så kørte jeg (griner højt)
14.15 (0.3) Men jeg kan godt blive voldsom. Os så voldsom så jeg (.). Men jeg husker ingenting bagefter, når
14.20 jeg er bliver så voldsom, og det irriterer mig.
14.28 S: ja (.) men så er du nåed det styk længere, og så at du kan reagere inden.
14.31 B: jo jo, jo <jo>
14.32 S: <Det> duer jo <ikke at du gør det der>
14.33 B: <nej nej, sån brænder> jeg ik af på den måde.
-

I uddraget ovenfor fortæller brugeren, at han godt kan blive voldsom. Socialrådgiverens spørgsmål i linje 1,3 og 5 ses som en måde, hvorpå hun kan kategorisere brugerens handlinger og derved også brugeren som havende eller ikke havende en afvigende adfærd. Hendes respons i linie tolv kan ses som en invitation til korrektion af brugerens beretning (Olesen 2005). Brugeren bekræfter hende korrektion. Brugeren griner flere gange under beretningen, hvilket tyder på, at han ikke umiddelbart tillægger det den store betydning. Socialrådgiverens respons synes i interaktionen at bevirke, at brugerens handlinger opfattes som afvigende. Pointen i brugerens fortælling kommer linje ti, hvor brugeren siger, at han godt kan blive voldsom, hvilket irriterer ham. I fortællingen indgår en tidligere kollega, som er den, der udsættes for brugerens irritation. Det er bemærkelsesværdigt, at brugeren omtaler arbejdspladsen som vi, hvilket kunne tyde på et fortsat tilhørsforhold til arbejdspladsen. Han beskriver senere i samtalen, at han fortsat har kontakt til flere tidligere kollegaer, og man får derved indtrykket af, at han tidligere har været velfungerende på arbejdsmarkedet. Dette kunne også antyde, at hans temperament ikke tidligere har været en hindring for ham i relation til at indgå på arbejdsmarkedet. Socialrådgiveren evaluerer brugerens beretning i linje tretten, hvor hun siger, at det ikke duer, at brugeren reagerer på den måde. Hermed indtager socialrådgiveren en position som myndighed, der vurderer, at handlingen ikke er acceptabel. Herved fastslås også assymetrien i samtalen, idet socialrådgiveren i sin position som myndighed har retten til viden om hvad, der er acceptabel opførsel. Dette bevirker, at brugeren i linje fjorten modificerer sin fortælling ved at sige, at sådan brænder han ikke af.

Samtalen fortsætter med en drøftelse af brugerens temperament. Brugeren giver udtryk for, at hans temperament er blevet bedre med alderen. Socialrådgiveren pointerer i den sammenhæng, at det vigtigste er, at brugeren arbejder med det.

Herefter drøftes brugerens fysiske gener påny og hvilke arbejdsfunktioner, han vil kunne varetage.

Brugeren har tidligere i samtalen fortalt, at han gerne vil have nogle samtaler i distriktpspsykiatrien (herefter DT). Dette leder socialrådgiveren hen til at spørge til brugerens diagnose.

Uddrag 4

18.40 S: Har du en diagnose i forhold til det psykiske (sidste ord næsten utydeligt)?

18.48 B: (0.7) (sukker). Hm ja og nej.

18.50 S: ja

18.51 B: De ment, jeg var skizofren dengang (.) men øh så

18.56 S: Ja for de ti år siden, da du var på DT sidst?

18.59B: Jaa og sååå angstanfald eller hvad fanden var det, det var for noget. Men øh så passet den ene ik

19.10 alligevel og så den anden ik. Jeg fandt aldrig ud af, hvad diagnosen 100 % var til sidst (.)

19.18 S: Så du ved egentligt <ikke om du har>

19.19 B: <aner det ik>

19.20 S: en diagnose eller hvad den er?

19.21 B: Nej

19.22 S: der står faktisk også bare et spørgsmålstegn her (griner lidt)

Brugeren har indtil på dette tidspunkt i samtalen kun én enkelt gang nævnt, at han kan have det psykisk dårligt, men dette har været knyttet sammen med hans fysiske tilstand og de smerter, han af og til har. Brugeren manglende information om hans tidligere diagnose, kan tolkes som en måde, hvorpå brugeren søger ikke at afsløre stigmaet via informationskontrol (Goffman 1963/2009). Socialrådgiverens spørgsmål til brugerens diagnose kan ses som en orientering i forhold til den institutionelle kontekst udgørende en beskæftigelsesinstitution, hvor målgruppen er mennesker med en sindslidelse eller psykisk sårbarhed. Diagnosen er endvidere en måde, hvorpå brugeren kan identificeres som tilhørende en bestemt institutionel kategori. Socialrådgiveren siger i den sidste linie, at der i brugerens papirer står et spørgsmåltegn i forhold til brugerens diagnose. Dette antyder, at brugerens diagnose og derved brugerens stigma er kendt, hvilket kan påvirke interaktionen i samtalen. Spørgsmålet er, om brugerens temperament i samme grad ville være vurderet som afvigende, hvis hans

stigma ikke på forhånd havde været kendt. Goffman giver et eksempel på, hvorledes den, der bærer et stigma, kan være bange for at indgå i kraftig meningsudveksling, da denne adfærd kan blive tolket som en del af hans stigma (Goffman 1963/2009). Pointen i brugerens beretning kommer linje seks, hvor brugeren siger, at han aldrig fandt ud af, hvad diagnosen var. Diagnosen blev stillet under brugerens forløb på DT. Måden hvorpå, brugeren omtaler DT, *de mente jeg var skizofren dengang*, giver indtrykket af, at processen omkring diagnosticeringen af brugeren er noget, der er foregået uden den store inddragelse af brugeren, og at diagnosen ikke er noget, brugeren tillægger den store betydning. Han har ikke siden hen forsøgt at få diagnosen afklaret og på spørgsmålet om, hvorvidt han ved, hvad det er, siger han *aner det ikke*. Brugerens pointe anerkendes af socialrådgiveren, der underbygger den ved at sige, henvist til hendes papirer, at der også blot står et spørgsmålstegn.

Senere i samtalen giver brugeren udtryk for et ønske om at starte på DT. Dette handler imidlertid ikke om hans tidligere diagnose men om at få bearbejdet en sorg i forbindelse med hans mors død to år tilbage samt en voldsom trafikulykke, han var i, hvilket han oplever at have behov for støtte til.

Der følger en sekvens, hvor socialrådgiveren spørger til brugerens helbred og til, hvad der skal tages hensyn til. Dernæst spørges nærmere ind til brugerens tidligere arbejdsmarkedserfaring. Han har arbejdet ved ISS og på forskellige minkfarme med sin bror. Han fortæller endvidere, at han på et tidspunkt kunne have overtaget en kammerats arbejde, men at dette gik i vasken, da han ikke kunne komme i kontakt med kommunen.

Ca. 35 minutter inde i samtalen spørger socialrådgiveren til, hvordan det var for brugeren at omstille sig fra at være arbejdende og så blive tilkendt en førtidspension. Brugerens beretter:

Uddrag 5

35.19 B: Det var os derfor jeg gik meget psykisk ned (.). For det væltede min verden. Jeg

35.26 prøvede, at begå selvmord to gange jo (.)

35.30 S: Efter ulykken?

35.31 B: mm

35.31 S: ja (0.4) og hvad så nu?

35.36 B: (.) Der er ikke noget.

35.37 S: Der er ikke noget?

35.38 B: nej

35.40 S: nej, det er jo rart at høre

35.41 B: ja ja, ja ja, men øh det er jo reddet af, at vi fik børn (0.12) Fordi der var som sagt ingen, der var

35.54 ingen til, at hjælpe mig. Altså efter ulykken. Intet. Jeg stod palle alene i verden om mange ting.

36.00 S: Ja. Det er både sygehusvæsenet, du tænker på der og <kommunen>

36.04 B: <ja og kommunen>. Altså jeg havde DT, men

36.05 de kunne hverken gøre ret meget andet end at høre på mig jo.

36.08 S: mmnn

36.10 B: Det synes jeg faktisk var lidt unfair. Men så havde jeg så en go bedre halvdel, (0.3) der, der støttede.

36.17 S: Som tog over derhjemme og støttede <dig og>

36.19 B: <ja, jamen> det gjorde hun. (0.16) Så jeg er bare en stor skravl

36.30 (griner).

36.44 S: (socialrådgiveren griner). Ja det lyder det jo til, at du bestemt ikke er. At du kan mange ting.

Brugeren fortæller i uddraget, at årsagen til, at han gik psykisk ned, var den ulykke, han var udsat for. Herved gør han sit psykiske sammenbrud forståeligt i interaktionen med henvisning til ulykken. Samtidig antydes det, at brugeren kategoriseres som havende en stærk arbejdsidentitet. Ulykken og den deraf manglende mulighed for at arbejde bevirkede, at han gik psykisk ned. Begivenheden repræsenterer altså et vendepunkt i brugerens liv (Antoft og Lund Thomsen 2005). I fortællingen indgår et plot med en tidlig organisering, hvilket er kendetegnende for traditionelle narrativer. Krisen indtræffer, da brugeren grundet sin ulykke går psykisk ned men bliver reddet af, at han og hans hustru får børn. Som i de tidligere uddrag fremstilles systemet som uvillige til at hjælpe ham. Han oplever ikke at få tilstrækkelig støtte fra DT, der, som han siger, ikke kan gøre meget andet end at lytte til ham. Her træder hans kone til og støtter ham. Pointen i fortællingen er, at han grundet manglende støtte fra systemet stod alene om sine problemer, men at han blev reddet af hans kones støtte samt af, at de fik børn. I fortællingen positioneres han altså som et offer for systemet manglende vilje til at støtte. Hans familie positioneres som afgørende i forhold til at støtte ham. Brugeren evaluerer beretningen i linie 16, idet det han siger, at han synes, det er lidt unfair. Socialrådgiveren responderer ikke på denne evaluering, hvilket kan ses som et udtryk for hendes position i konteksten som repræsentant for systemet. Brugeren vurderer fortællingen i linje 18, hvor han siger, at han bare er et stort skravl. I socialrådgiverens respons i linie 19 rekatogiseres brugeren, som én der kan mange ting.

Den ovenfor beskrevne fortælling synes at lede frem til en central position, som brugeren indtager i samtalen. Han har, på grund af systemets manglende vilje til at støtte ham både i forhold til behandling og arbejde, tilpasset sig situationen og indstillet sig på et liv som hjemmegående familiefar. I brugerens beretninger er der altså spor af en institutionel fortælling, hvor Velfærdssystemets, her både repræsenteret af behandlingssystemets og det sociale systems manglende villighed til at støtte ham er forklaringen på brugerens aktuelle situation (Antoft og Lund Thomsen 2005).

Han beskriver, at årsagen til at han nu ønsker et arbejde primært er, at hans datter i skolen skulle fortælle, hvad hendes forældre laver og ikke turde fortælle, at hendes far var pensionist. Dette synes derved at repræsentere et andet centralt vendepunkt i brugerens fortælling (Antoft og Lund Thomsen 2005).

Uddrag 6

57.00 S: Hvad forventer du, når du skal igang med at arbejde i forhold til arbejdstid

57.05 B: (trækker vejret dybt) jamen øhh je ss, jeg ka start kvart over ni halv ti. Fordi min datter skal afleveres

57.11 først, og min søn skal afleveres først (.) og min datter hun har fri klokken et (0.7) så der henter jeg

57.16 hende

57.20 S: ja (.) så det er faktisk kun til tolv

57.22 B: ja

57.22 S: trediv

57.24 B: ja

57.25 S: eller sån noget (0.3)

57.29 B: fordi som sagt jeg har bygget min familie eller min hverdag op på min familie (.) og finder man ud af,

57.33 at det er noget, jamen så må vi jo taet til den tid.

57.35 S: ja

I ovenstående uddrag drøftes hvor mange timer, brugeren har mulighed for at deltage i et praktikforløb. Brugeren angiver, at timetallet skal tilpasses familiens rytme. Hans positionering som familiefar og offer for systemets manglende støtte medvirker til at gøre denne adfærd forståelig i interaktionen. Socialrådgiveren synes at acceptere denne pointe med sit ja i linje 11. I den kontekst hvor samtalen finder sted, i beskæftigelsesindsatsen, er dette bemærkelsesværdigt. Dog er det væsentligt at pointere, at brugeren allerede modtager førtidspension, hvorfor han ikke er forpligtet til at deltage i beskæftigelsesforanstaltninger.

Således må man formode, at socialrådgiverens respons ville have været en helt anden, såfremt der var tale om en bruger med et uafklaret forsørgelsesgrundlag. Der følger en sekvens, hvor brugeren fortæller om sin datter, der er hjerneskadet. Han fortæller, at de træner med hende hjemme, og at det også holder ham i gang.

Uddrag 7

- 1.10.24 B: jeg fik at vide, at jeg skulle sidde i en kørestol som 34-årig.
1.10.25 S: ok
1.10.25 B: såå
1.10.25 S: På grund af ulykken eller på grund af discusprolapsen.
1.10.29 B: ja på grund af min ulykke. De var raj for, at de vist ik, hvordan det ville bide på længere nede i ryg.
1.10.34 S: Nej
1.10.36 B: men jeg går da endnu (0.4). Såå
1.10.42 S: <Så du har da været>
1.10.42 B: <Det har nok å hjulpen>
1.10.45 S: viljefast lyder det til at du selv kommer igennem alt det her træning og når så
1.10.46 langt.
1.10.47 B: ja . Altså. Jeg sku, fik at vide at øh som 22-årig at jeg ku risikere at sidde som 34-årig i en kørestol.
1.10.58 Så sagde jeg nej tak. Det var ik lige det jeg vil.
1.10.59 S: nej (0.5)
1.11.04 B: Men jeg ku bare ik finde nogen, som ku være min sparringspartner med jobbet om at gøre og det.
1.11.06 Altså.
-

I samtaleuddraget fortæller brugeren, at han i en meget tidlig alder, fik at vide, at han kunne forvente at sidde i kørestol som 34-årig på grund af de skader, han pådrog sig ved sin ulykke. Dette leder frem til, at socialrådgiveren i sin repons kategoriserer brugeren som viljestærk. Brugeren afslutter samtalesekvensen med at sige, at han bare ikke kunne finde nogen til at hjælpe ham i forhold til et arbejde. Hermed indtager han en position som havende en stærk arbejdsidentitet og benytter endvidere den manglende støtte som en legitimerende forklaring på, at han de seneste ti år har gået hjemme.

Herefter følger en sekvens, der tager form af informationsindsamling i forhold til eventuelle øvrige barrierer i relation til arbejdsmarkedet. I slutningen af samtalen tager socialrådgiveren emnet om brugerens temperament op igen. Hun spørger, om temperamentet er noget brugeren mener, at han skal arbejde med. Herved orienterer hun på ny samtalen mod den institutionelle kontekst, samt rehabiliteringsplanen, der rammesætter samtalen. Hun giver endvidere

indirekte udtryk for, at det er hendes vurdering, at brugerens temperament udgør et problem. Brugeren forklarer temperamentet med, at man bliver enspænder af at have gået hjemme i mange år. Herefter følger en længere sekvens, hvor brugerens udviklingsmål og temperamentet skaleres i forhold til hvor vigtigt, han synes det er, og hvordan han synes at han klarer, at håndtere sit temperament nu, hvilket også skaleres i rehabiliteringsplanen.

Uddrag 8

- 1.20.18 B: fordi jeg ku godt tænk mig og vær lidt mindre (.) aggressiv
- 1.20.24 S: ja (0.3) og hvordan tænker du <du vil>
- 1.20.26 B: <og så>
- 1.20.28 S: gern arbejde med det
- 1.20.28 B: Det håber jeg sgu, en psykolog ka hjælp med (griner)
- 1.20.32 S: Ja, så det er simpelthen DT (griner) ja
- 1.20.33 B: ja der håber jeg sgu, der er en ordentlig en der ka gå ind og sige, hvordan fanden jeg lige bearbejder
- 1.20.33 den rigtigt.
- 1.20.40 S: Ja. Så det er noget med igennem dem og få noen handlemuligheder?
- 1.20.42 B: ja noget værktøjer af et eller andet art (.) men det igen det der med, at du har gået hjemme for mange år
- 1.20.48 (.) at jeg finder mig ik i al hva som helst. Det gør jeg bar ik. Og folk ka ik li den omgangstone, fordi
- 1.20.53 jeg ka godt ha en hård omgangstone (.) Det ka jeg.
- 1.20.58 S: og det en du tænker den ku <du slække lidt på>
- 1.21.01 B: <og jeg er ik jeg> ligger ik, jeg ligger ik vægt i et, det det der er sjov veet jo
- 1.21.04 S: altså du ligger ik vægt i det, du bemærker det ik <eller øh>
- 1.21.08 B: <øh nej>
- 1.21.08 S: eller er det uden betydning for dig
- 1.21.10 B: øh og det er uden betydning mange gange
- 1.21.11 S: ja
- 1.21.12 B: altså hvor jeg kalder en skovl for en skovl og en spade for en spade
- 1.21.14 S: ja. Tænker du nogen gange måske, at du var lidt <hårdere end du havde>
- 1.21.18 B: <ja der ku jeg måske> godt lige ha den vendt rundt på
- 1.21.19 en anden måde og såå nå ja hva fanden, sån er det jo bar, tænker jeg
-

I de indledende sekvenser af samtalen har brugeren ikke tillagt sit temperament den store betydning. Han har givet udtryk for, at det er en del af ham og tilsyneladende ikke tidligere har udgjort en barriere i relation til at indgå på en arbejdsplads. Derfor synes det bemærkelsesværdigt, at temperamentet nu kategoriseres som et personligt udviklingsmål for brugeren. Brugeren inddrager distriktpsychiatrien og en psykolog som løsningen på brugerens

problematiske adfærd. Herved antydes det, at temperamentet har en sammenhæng med en psykisk problemstilling. Brugeren forklarer hans adfærd med, at han har gået hjemme i mange år, og endvidere at han siger tingene, som de er. Socialrådgiverens respons (1.20.58 og 1.21.14) på brugerens forklaringer kan ses som invitationer til korrektion af brugerens beretning (Olesen 2005). Brugeren accepterer denne korrektion, hvor han eksempelvis (1.21.18) siger *ja der ku jeg måske godt lige ha den vendt rundt på en anden måde (...)*. Samtidig indikerer hans *måske*, at han ikke fuldt ud accepterer korrektionen. Brugers accept af, at hans temperament nu karakteriseres som problematisk, kan forklares med, at socialrådgiveren med sin respons (jf. uddrag 3) tidligere har kategoriseret adfærden som afvigende. Det kan altså ses som en proces, hvor brugeren i interaktionen er socialiseret ind i en opfattelse af temperamentet som en afvigende adfærd.

Brugerens udviklingsmål drøftes herefter afslutningsvist igen. Har han andet, han gerne vil arbejde med? Brugeren nævner sin perfektionisme, hvilket har været et emne tidligere under samtalen.

Samtalen afsluttes med en drøftelse af brugerens aktivitetsplan samt hvilke arbejdsopgaver han, skal have i et eksternt forløb. Det aftales, at transport skal være den primære opgave.

9.2.1 Opsamling case 2

Brugeren synes i samtale at indtage tre centrale positioner; familiefar, stærk arbejdsidentitet og offer for systemets manglende støtte. På samme vis som i første case benyttes positionerne som ressourcer i forhandlingen af brugerens sociale kategori og benyttes tillige til at gøre brugerens handlinger forståelige (accountable) i samtalen. Som i den første case, er samtalen også her bygget op om et turtagningsystem, hvor det er socialrådgiveren, der spørger, og brugeren der svarer. Brugeren i denne samtale forsøger ikke at udfordre denne assymetri.

Ser man på elementerne i brugerens beretning som udgørende en institutionel biografi, synes den manglende støtte fra systemets side at være det, der påvirker brugerens selvforståelse. Men hvor brugeren i den første case, fik en opfattelse af nederlag, synes det modsatte at være tilfældet for denne bruger. I den institutionelle fortælling indgår, at han har formået at genoptræne sin arm og ryg trods manglende støtte fra systemet og udsigten til at sidde i kørestol i en ung alder. Det indgår også, at brugeren gentagne gange har forsøgt at kontakte

kommunen, men at det aldrig er lykket ham at komme igennem til en sagsbehandler. Dette benyttes som forklaringen på, at han har gået hjemme i ti år.

Den institutionelle fortælling synes også at påvirke interaktionen mellem socialrådgiveren og brugeren. Hun har på forhånd kendskab til, at han har haft en sindslidelse, hvilket umiddelbart tolkes som baggrunden for, at hun vurderer, at brugeren bør arbejde med sit temperament. Også her synes den institutionelle kontekst, i form af en rehabiliterende indsats, at have betydning for samtalens udfald. Det personlige udviklingsmål inddrages i samtalen, uden brugeren har et egentligt kendskab til, hvad det betyder. Derfor synes det i høj grad at være socialrådgiveren, der er bestemmende for brugerens mål.

9.3 Hvordan kan de empiriske fund i de to cases relateres til et recoveryorienteret perspektiv?

I afsnittet ovenfor har jeg belyst to cases, der tager udgangspunkt i samtaler mellem en socialrådgiver på en institution indenfor beskæftigelsesområdet og to unge mænd med en sindslidelse. Institutionen har en recoveryorienteret og rehabiliterende tilgang til det sociale arbejde. Fælles for de to cases er, at der for begge samtaler er defineret et institutionelt mål, nemlig at udfærdige en rehabiliteringsplan på baggrund af hvilken, målet for brugernes forløb skal afklares. Begge brugere modtager på tidspunktet for samtalen førtidspension. Derudover synes der at være væsentlige forskelle i relation til brugernes individuelle situation. Brugeren i den første case er 23 år og har siden folkeskolealderen haft kontakt til det sociale system grundet adfærdsvanskeligheder i folkeskolen. Brugeren har tidligere været på det ordinære arbejdsmarked. Den længste ansættelse var på 1 ½ år. Baggrunden for, at han er tildelt førtidspension, fremkommer ikke tydeligt i samtalen, men der refereres til et misbrug samt til en sindslidelse. Brugeren i anden case er 32 år, familiefar og kom i kontakt med det sociale system efter en ulykke for 10 år tilbage, hvor han blev tilkendt førtidspension. Han positioneres med en stærk arbejdsidentitet, og man får indtrykket af, at han indtil ulykken var velfungerende på arbejdsmarkedet. Der synes således at være væsentlige forskelle i brugernes institutionelle fortællinger.

I det følgende vil jeg se nærmere på, hvordan de to cases kan belyses på baggrund af recoveryparadigmet, der udgør den overordnede forforståelse i specialet.

Fælles for de to cases er, at samtalerne foregår i en institutionel kontekst indenfor beskæftigelsesområdet, og at der, som beskrevet, er et klart defineret mål med samtalerne at udfærdige en rehabiliteringsplan. Derudover sætter det beskæftigelsesorienterede sigte en ramme for de bidrag, aktørernes giver i samtalerne. Formålet er at afklare brugernes aktuelle livssituation i relation til arbejdsmarkedet. Socialrådgiveren skal på baggrund af samtalerne vurdere hvilket af institutionens tilbud, der er relevant for brugeren. Her er der primært tale om, hvorvidt brugerne skal starte i et internt forløb, hvor deres arbejdsevne nærmere kan afklares, eller om de kan påbegynde et eksternt virksomhedspraktikforløb.

De institutionelle rammer påvirker for begge samtalers vedkommende måden, hvorpå samtalerne er sekventieret. Begge samtaler tager udgangspunkt spørgsmål og svar sekvenser, og der er en klar assymetri i forhold til hvem der stiller spørgsmål. Samtalerne er således traditionelle for samtaler udført i en institutionel kontekst. Det er primært socialrådgiveren, der på baggrund af samtalen mål og rehabiliteringsplanen, der udgør et dialogredskab, stiller afklarende spørgsmål, og brugeren der svarer. Dette har betydning for den magtfordeling, der er i samtalen og synes tillige at have betydning for brugernes bidrag i samtalerne. Denne assymetri problematiseres af Kirsten Petersen, der i sin ph.d-afhandling har undersøgt brugerinddragelse i rehabilitering indenfor socialpsykiatrien. Hun fremhæver blandt andet, at assymetrien mellem borger og medarbejder, hvor det er medarbejderen, der som professionel har beslutningskompetencen, kan overses i en recoveryorienteret indsats (Petersen i Udenfor Nummer 2010). Dialogredskabet i institutionen er udformet på baggrund af en rehabiliterende tilgang til det sociale arbejde. Rehabiliteringstanken bygger, som beskrevet i kapitel 5, på en målrettet og tidsbestemt samarbejdsproces mellem brugeren, pårørende og fagfolk. Institutionens rehabiliteringsplan indeholder, med udgangspunkt i denne tanke, elementer, hvori brugerens personlige udviklingsmål skal afklares i forhold til forløbet på institutionen.

Den institutionelle kontekst i form af en beskæftigelsesrettet indsats sætter en ramme for disse personlige udviklingsmål, da målet er beskæftigelse. Dette kan være problematisk i et recoveryorienteret perspektiv, hvor individets egen oplevelse af behov for støtte vægtes. Dilemmaet i det sociale arbejde, hvor der er fokus på brugernes selvbestemmelse, og hvor der samtidig er et institutionelt mål med indsatsen, problematiseres blandt andre af Kasper Villadsen. Han fremhæver det paradoksale i, at der i det sociale arbejde er et mål om frisættelse af borgeren, men samtidig en bestemt forestilling om, hvad det er for en frisættelse, der skal praktiseres. Indenfor beskæftigelsesområdet er målet, at brugerne skal frisættes fra en

afhængighedskultur, så de kan indtræde på arbejdsmarkedet som lønmodtagere (Villadsen 2004).

Recovery beskrives som individets individuelle proces frem mod at komme sig. Da der er forskel på, hvad individet vægter som afgørende faktorer i forhold til støtte, vægtes brugernes erfaringsbaserede viden i tilrettelæggelsen af indsatser. Dette kan udgøre en problemstilling i relation til et recoveryorienteret perspektiv i en beskæftigelsesrettet indsats, hvor målet og derved også indsatsen er relateret til arbejdsmarkedet. En problemstilling der også understreges af medarbejdere og souschef på institutionen. Hvad angår de to cases, modtager begge brugere dog førtidspension og er netop visiterede til institutionen med et ønske om inklusion på arbejdsmarkedet. Alligevel synes den institutionelle kontekst, som samtalen er indlejret i, at have indflydelse på samtalerne udfald, og tillige på i hvilken grad brugernes erfaringsbaserede viden inddrages i forhold til tilrettelæggelsen af indsatsen. Assymetrien i samtalerne, hvor det i høj grad er socialrådgiveren, der sætter dagsordenen for hvad, der er tilladelige bidrag i samtalen, har indflydelse på, i hvor høj grad brugernes viden inddrages. Trods det at hun er anerkendende overfor brugerne i samtalen, er der altså en klar magtfordeling, der kan betyde, at brugernes egne erfaringer i forhold til støttebehov ikke inddrages i tilstrækkeligt omfang. Hertil kommer at brugerne på baggrund af tidligere erfaringer med sociale indsatser kan være socialiseret ind i en bestemt position som klient, der også har betydning for, i hvor høj grad de selv bidrager i samtalen. Eksempelvis synes brugeren i case et flere gange at indtage positionen som klient under samtalen. Dette tyder på, at det også for brugerne kan være vanskeligt at indtage en position, hvor de i højere grad selv er ansvarlige for tilrettelæggelsen af indsatsen. Brugerens positionering som klient kan være et udtryk for, at han har tilpasset sig det stigma, han i kraft af sin sindslidelse og misbrug er socialiseret ind i. Han giver flere gange i samtalen udtryk for, at han på grund af sin afvigelse er underlagt opsyn af sin mor og af forskellige indsatser i det sociale system, han er tilknyttet. Han betegner selv sin position som en lille dreng, hvilket kan være et udtryk for en nedvurdering af hans egenskaber (Goffman 1963/2009).

Det personlige udviklingsmål i rehabiliteringsplanen defineres ikke i samtalerne. Derfor kan det være vanskeligt for brugerne at vurdere, hvad dette indebærer. For begges vedkommende bliver udfaldet, at de skal arbejde med personlige egenskaber, der i samtalen bliver kategoriseret som afvigende. Således skal begge arbejde med deres temperament. Der nævnes ikke på noget tidspunkt, om de personlige udviklingsmål også kan indeholde mere faktuelle forhold i brugernes livssituation, og dette synes altså at påvirke de personlige udviklingsmål,

der konstrueres. Der synes endvidere at være en tendens til, at brugernes manglende kendskab til indholdet af begrebet *personlige udviklingsmål* betyder, at det bliver socialrådgiveren, der i høj grad definerer det for brugerne på baggrund af de forhandlinger om brugernes position, der er forekommet i samtalerne. For begge samtalers vedkommende er det endvidere påfaldende, at der ikke spørges til de materielle forhold i brugernes situation. Det er dog muligt, at dette er blevet afklaret på et tidligere tidspunkt. Problemstillingen synes at underbygges af det paradoks Villadsen fremhæver i det sociale arbejde, hvor der er sket en bevægelse væk fra fokus på materiel fattigdom og mod åndelig fattigdom. Han argumenterer for, at der i det sociale arbejde bruges en magtform, hvor individet fremstilles som autonomt, samtidig med at det sociale arbejde koncentrerer sig om at isolere områder ved den enkelte, der udgør udviklingspotentialer (Villadsen 2004). En sådan magtform kan i socialt arbejde, der tager udgangspunkt i en recoveryorienteret tilgang, overses.

Et aspekt ved begge cases er endvidere, at brugernes institutionelle fortællinger, og dermed deres også deres sindslidelse, er kendt for institutionen. Dette kan påvirke interaktionen mellem socialrådgiver og bruger. Hvad angår case et, er det påfaldende, udfaldet af samtalen, på trods af brugerens klare ønske om at starte i et eksternt praktikforløb, bliver, at han skal påbegynde et internt forløb på institutionen, så han kan arbejde med sine personlige udviklingsmål. På trods af et recoveryorienteret fokus i indsatsen synes brugerens stigma som bærer af en sindslidelse altså at påvirke måden hvorpå, hans egenskaber vurderes i interaktionen. Socialrådgiveren argumenterer for et internt forløb for derved at skåne brugeren for et eventuelt nyt nederlag. Kendskabet til brugerens stigma kan altså påvirke socialrådgiverens vurdering af brugerens egenskaber og muligvis ikke tillægge dem tilstrækkelig værdi. Et princip i recovery er et opgør med de virkninger, som lave forventninger til mennesker utilsigtet kan have. Dette betyder også, at brugerne må gives plads til at drage egne erfaringer og muligvis mislykkes i deres forhavende. Det er brugernes egne erfaringer og ikke professionelles forestillinger og vurderinger, der skal være udgangspunktet for det sociale arbejde. I case et udtrykker brugeren endvidere flere gange, at han hellere må takke ja til tilbuddet på institutionen, for han ønsker også at modtage støtte. Dette kan være et udtryk for, at der ikke er alternative muligheder for brugeren, eller at han ikke i tilstrækkeligt omfang er oplyst om sine valgmuligheder. I et recoveryorienteret perspektiv er det et princip, at mennesket ikke skal affinde sig med indsats, de visiteres til, på den baggrund at de i modsat fald ikke modtager en indsats overhovedet. En recoveryorienteret indsats synes altså at stille store krav til fleksibilitet i indsats, ligesom der

i høj grad må være fokus på individuelt tilrettelagte indsatser. Socialrådgiveren beskriver i samtalen i case et, at de på institutionen er i gang med at udforme et tilbud til unge brugere. Her vil brugeren, have mulighed for, at deltage i tilrettelæggelsen af indsatsen.

Case to er et centralt omdrejningspunkt, den manglende støtte, brugeren har oplevet fra både behandlings- og beskæftigelsesindsatsen. Han har i en periode på 10 år ikke haft kontakt til det sociale system. Hans institutionelle fortælling omfatter en oplevelse af at blive opgivet på baggrund af sin fysiske tilstand. Hans egen fortælling er dog, at han på trods af at være opgivet af systemet har formået at komme videre.

10. Konklusion

Udviklingen i retning af en recoveryorienteret indsats indenfor socialpsykiatrien påvirker måden, hvorpå det sociale arbejde anskues indenfor beskæftigelsesområdet. Undersøgelser af beskæftigelsesindsatsen peger på, at indsatsen står overfor nogle udfordringer i relation til at imødekomme unge mennesker med en sindslidelses behov for støtte. Jeg har i dette speciale ønsket at belyse de udfordringer, som beskæftigelsesindsatsen står overfor på baggrund af det recoveryorienterede perspektiv. Jeg har valgt at belyse problemstillingen på baggrund af to centrale udgangspunkter i den recoveryorienterede indsats, nemlig menneskets egen oplevelse af behovet for støtte samt bevægelsen væk fra kategorisering og reduktion af mennesket, som bærer af en sindslidelse. Jeg har derfor i specialet fokuseret på de unges egne oplevelser af beskæftigelsesindsatsen og udfordringerne i denne samt på måden hvorpå, kategorisering forhandles og konstrueres i mødet mellem socialrådgiver og den unge i beskæftigelsesindsatsen. Jeg vil i det følgende samle op på de to delanalyser.

Interviewene med de unge mennesker med en sindslidelse peger på flere udfordringer indenfor beskæftigelsesindsatsen, set ud fra en recoveryorienteret forståelse.

De unge fremhæver alle, at det, at beskæftigelsesindsatsen opfattes som meningsfuld, er afgørende i forhold til at fastholde dem i et forløb. Der er forskel på, hvad de unge opfatter som meningsfuldt.

Fælles synes at være, at de unge skal kunne se et fremtidsperspektiv med indsatsen, enten i form af uddannelse eller et arbejde hvor lønnen også spiller en væsentlig rolle. Dette er i overensstemmelse med tidligere undersøgelser, f.eks. Nikolajsen, Center for forskning i socialt

arbejde 2004, der er nævnt i indledningen. De unge oplever dog, at de ikke i tilstrækkeligt omfang inddrages i tilrettelæggelsen af indsatsen, hvilket betyder, at de enten visiteres til indsatser, de oplever som meningsløse, eller at de visiteres til indsatser, hvor der ikke i tilstrækkelig grad tages hensyn til deres skånebehov. Nogle af dem beskriver det som en oplevelse af at blive kastet rundt i systemet. Lovgivningsmæssige rammer, hvori indsatser indenfor beskæftigelsesområdet ofte er tidsbegrænsede, og skiftende sagsbehandlere i indsatsen bidrager til den oplevelse. De unges beskrivelser tyder endvidere på, at manglende tiltro til deres kompetencer bevirker, at de fastholdes i en institutionel indsats. Både krav om deltagelse i tilbud og manglende skånehensyn samt manglende tiltro til de unges kompetencer kan have en negativ indflydelse på deres øvrige livssituation og derved også på deres recoveryproces. Det understreger det recoveryorienterede princip om, at individets egen erfaring, hvad angår behovet for støtte, må være omdrejningspunktet i indsatsen. Det synes afgørende at handle, når de unge er parate til at komme videre, ligesom der kan være perioder, hvor de unge har brug for ro i forbindelse med opblussen af symptomer. Herved understreges tankegangen om recoveryprocessen som en ikke-liniær proces. De unge beskriver, at de oplever, at det tager for lang tid, førend de kommer i gang med en aktivitet. Der er for megen snak, hvilket de har svært ved at se formålet med. Systemet opleves derfor bureaukratisk. Dette synes at understrege vigtigheden af at handle, når de unge er parate. Samtidig fremhæves det af de unge, at der kan være perioder, hvor de grundet tiltagende symptomer på deres sindslidelse har brug for ro og fritagelse fra at deltage i beskæftigelsesindsatser. Manglende hensyn hertil medfører yderligere stress og forværring af deres tilstand. Her spiller de unges økonomiske situation også en væsentlig rolle. De unge beskriver vanskeligheder ved at få tilværelsen til, at hænge sammen på grund af en lav kontanthjælpsydelse og tillige på grund af gæld, de har oparbejdet. Dårlig økonomi er noget, som på afgørende vis påvirker de unges livssituation og derved også deres mulighed for at deltage i beskæftigelsesindsatser. Alle beskriver, at dårlig økonomi medfører et stort pres, og tre ud af fire af de interviewede har overvejet at søge førtidspension med den begrundelse. Trods en periode hvor de unge fritages fra at deltage i beskæftigelsesindsatser, udgør deres økonomiske situation altså fortsat en væsentlig stressfaktor.

Manglende kendskab til indsatser betyder, at brugerne ikke oplever at have indflydelse på de indsatser der, iværksættes. I et recoveryorienteret perspektiv, hvor et centralt udgangspunkt er, at mennesket støttes i forhold til at tage magten over deres eget liv, er dette problematisk.

Nogle af brugerne de oplever stigmatisering enten på baggrund af deres sindslidelse eller på baggrund af deres position som klient, hvilket på afgørende vis påvirker deres selvopfattelse. Udover deres sindslidelse har brugerne problemstillinger såsom misbrug og manglende bolig. Tre ud af de fire har haft kontakt til det sociale system allerede fra folkeskolealderen på grund af adfærdsproblemer eller problemer i familien.

Brugerne fremhæver, at de oplever, at institutionen, der udgør arenaen for datakonstruktionen, er et sted, hvor der er tid til, at tage en snak med de unge, og hvor man udviser interesse for deres situation. Autencitet i kontakten fremhæves i en recoveryorienteret indsats. De unge fremhæver netop dette som havende stor betydning for en god oplevelse af indsatsen, hvilket endvidere har indflydelse på, hvad de unge selv ønsker at yde i indsatsen.

Analysen af case-uddragene belyser, hvordan aktørerne i samtalerne indtager forskellige positioner, hvormed brugerens sociale kategori i den institutionelle kontekst forhandles og danner grundlag for socialrådgiverens vurdering af brugerens behov for støtte.

Analysen belyser ligeledes, at disse forhandlinger påvirkes af konteksten, og at kendskabet til brugerens sindslidelse får indflydelse på måden, hvorpå brugernes egenskaber vurderes. Dette synes særligt at være tilfældet i forhold til den 23-årige bruger, der under samtalen flere gange udtrykker ønske om at komme i et eksternt praktikforløb, men af socialrådgiveren vurderes at skulle opøve sine sociale færdigheder, førend et sådant forløb kan iværksættes. Også i forhold til den 32-årige bruger synes kendskabet til hans tidligere diagnose at få indflydelse på, hvorledes hans egenskaber, hans temperament, vurderes. Den sociale kategorisering af brugerne synes altså at få indflydelse på i hvilket omfang, de selv inddrages i tilrettelæggelsen af indsatsen på institutionen. På trods af at brugernes autonomi fremhæves i samtalen, synes det alligevel at være socialrådgiverens vurdering, der i sidste ende bliver grundlaget for den indsats, der iværksættes.

Case-uddragene belyser endvidere, at institutionelle mål og tillige standardiserede redskaber i indsatsen har betydning i forhold til magtfordelingen mellem bruger og socialrådgiver. De institutionelle mål, med andre ord at brugeren skal afklares i relation til en beskæftigelsesrettet indsats, samt redskabet i form af rehabiliteringsplanen, synes at sætte en ramme for, hvor stor indflydelse brugerne får på tilrettelæggelsen af indsatsen. Det er i høj grad socialrådgiveren, der via sine spørgsmål sætter dagsordenen for samtalen, ligesom

brugernes manglende kendskab til mulighederne i institutionen og til indholdet af rehabiliteringsplanen betyder, at der er en assymetri i relationen. Det er uklart, hvad det personlige udviklingsmål i rehabiliteringsplanen indeholder for brugerne, hvorfor de har vanskeligt ved at svare på, hvad deres personlige udviklingsmål er. Derfor synes socialrådgiveren i høj grad at få indflydelse på, hvordan målet defineres.

De to cases belyser, dilemmaer, der er forbundet med en recoveryorienteret indsats indenfor en institutionel kontekst, hvor der er fastlagt mål, for den sociale indsats. I et recoveryorienteret perspektiv, hvor brugernes erfaringsbaserede viden vægtes på lige fod med den professionelle viden, er dette problematisk. Positionerne, der indtages i samtalen, er påvirket af den magtfordeling der eksisterer, i kraft af de institutionelle rammer. På trods af et ønske om at sikre brugernes autonomi og selvbestemmelse betyder institutionelle mål og rammer altså, at der er en assymetri i magtfordelingen mellem socialrådgiver og bruger, der altså får indflydelse på, i hvor høj grad brugeren er medbestemmende i forhold til tilrettelæggelsen af en beskæftigelsesrettet indsats.

Case-uddragene belyser endvidere, at brugernes tidligere erfaringer med det sociale system og deres institutionelle fortælling også påvirker måden, hvorpå samtalerne forløber. Der er tegn på, at brugerne også indtager positioner i samtalen, hvormed de positionerer socialrådgiveren som ansvarlig for indsatsen. Dette påvirker naturligvis også udfaldet af samtalerne.

Samtaleuddragene viser også, hvor vanskeligt det kan være for både brugere og medarbejdere at arbejde recoveryorienteret. Kategorisering er en måde, hvorpå vi ordner de indtryk vi får. Tidligere erfaringer og forforståelser kan være vanskelige at sætte til side. Vores handlinger er ofte førbevidste, hvorfor vi utilsigtet kan påføre mennesker særlige egenskaber på baggrund af vores common-sense viden. Derfor kan medarbejdere i en recoveryorienteret indsats på beskæftigelsesområdet utilsigtet nedvurdere brugeres potentiale og fastholde dem i en institutionaliseret position. Derfor synes det at være afgørende i en recoveryorienteret indsats at være sine forforståelser bevidst og tillige være bevidst om den assymetri, de forskellige positioner i den sociale indsats på beskæftigelsesområdet udgør.

Undersøgelsen peger altså på nogle udfordringer i relation til den sociale indsats på beskæftigelsesområdet. De centrale pointer på baggrund af brugernes oplevelser er, at de i langt højere grad skal inddrages i tilrettelæggelsen af indsatser og at deres erfaring i forhold til behovet for støtte skal vægtes. Undersøgelsen viser at brugerne i høj grad har et ønske om

at blive inkluderet på arbejdsmarkedet eller at komme i gang med en uddannelse. Derfor er det vigtigt, at have tiltro til de unges kompetencer, på trods af eventuelle tidligere erfaringer med nederlag. Det må være brugernes erfaringsbaserede viden om deres behov for støtte der er afgørende. Ligeledes ligger der på beskæftigelsesområdet, en udfordring i at koordinere indsatsen med udgangspunkt i brugernes øvrige problemstillinger. De unge har udover arbejdsløshed, massive problemer i form af misbrug og boligløshed, foruden deres psykiske sårbarhed. Derfor må indsatserne koordineres.

Endelig peger undersøgelsen på, at lave kontanthjælpsydelse, samt oparbejdet gæld, udgør en stor barriere i relation til at de unge påbegynder og fastholder en beskæftigelsesindsats.

Trods gode intentioner om medinddragelse og respekt for brugernes autonomi, viser undersøgelsen at institutionelle rammer og standardredskaber, utilsigtet kan fastholde de unge i en position, hvor de har vanskeligt ved at få indflydelse på indsatsernes udformning. Både brugernes egen institutionelle fortælling og socialarbejdernes forforståelse, påvirker dette.

På trods af at en recoveryorienteret indsats på beskæftigelsesområdet også er dilemmafyldt, peger undersøgelsen på, at indsatsen har en positiv indflydelse på brugernes oplevelse. Her vægtes særligt autencitet i relationen mellem bruger og medarbejder samt hensyn til de unges hele livssituation, som afgørende faktorer for brugerne.

Litteraturliste

Ankestyrelsens praksisundersøgelser (dec. 2007): *Førtidspension til personer med en psykisk lidelse.*

http://www.ast.dk/Page_Pic/pdf/PU_psykiske_lidelser_rapport_13_12_2007_13_45.pdf

Anthony, W.A. (1993): *Recovery from Mental Illness: The Guiding Vision of the Mental Health Service System in the 1990s.* Psychosocial Rehabilitation Journal, 1993, 16(4), p. 11-23.

Antoft, Rasmus & Lund Thomsen, Trine (2005): "Når livsfortællinger bliver en sociologisk metode – en introduktion til det biografisk narrative interview" i: Hviid Jacobsen, M., Kristiansen, S., & Priour i: *Liv, fortælling, tekst strejftog i kvalitativ sociologi.* S. 157 – 181, Aalborg: Aalborg Universitetsforlag. ISBN 87-7307-670-8.

Appel Nissen, M., Pringle, K., & Uggerhøj, L. B. O. (2007): *Magt og forandring i socialt arbejde.* København: Akademisk Forlag. ISBN 87-5003-949-0.

Arbejdsmarkedsstyrelsen (2010): DISCUS: *Evaluering af arbejdsevne metoden.*

www.ams.dk/Presse/.../Evaluering_af_arbejdsevne_metodenpdf.ashx

Arbejdsmarkedsstyrelsen (21.dec. 2009): *Notat: Ny matchmodel, hvorfor og hvordan.*

www.ams.dk/.../Matchmodel/.../ny-matchmodel/Ny_matchmodel_hv..

Arbejdsmarkedsstyrelsen: *Særlige regler for unge.*

<http://www.ams.dk/Viden/Indsatser/Kontakt-og-aktivering/Saerlige-regler-for-unge.aspx>

Arbejdsmarkedskommissionen (aug. 2009): *Velfærd kræver arbejde.*

Bamberg, Michael & Georgakopoulou, Alexandra (2008): *Small Stories as a new perspective in narrative and identity analysis.* Text & Talk 28-3 (2008), s. 377-396.

Beskæftigelsesministeriet (2002): *Flere i arbejde.*

<http://www.bm.dk/Aktuelt/Publikationer/Arkiv/2002/09/Regeringen%20-20Flere%20i%20arbejde.aspx>

Bjerge, B. & Selmer, B.(2007): *Det sociale arbejdes daglige praksis – perspektiver på brugerinddragelse og retssikkerhed. Indledning – Med borgeren i centrum? S. 7 – 1.* Århus Universitetsforlag.

Carstens, Annette (1998): *Aktivering – klientsamtaler og socialpolitik.* København: Hans Reitzels Forlag. ISBN 87-412-2798-0

Caswell, Dorte (2005): *Handlemuligheder i socialt arbejde - et casestudie om kommunal frontpraksis på beskæftigelsesområdet.* Roskilde Universitetscenter.

Cohen, M., & Andersen, H. (2007): *Styrket Recovery-orientering i den psykosociale rehabilitering.* Århus kommune, Socialforvaltningen. ISBN 978-87-988969-5-1.

Eskelinen, L., Olesen, S. P., & Caswell, D. B. O. (2008): *Potentialer i socialt arbejde et konstruktivt blik på faglig praksis.* København.: Hans Reitzel. ISBN 87-4125-163-9.

Eskelinen, L. & Olesen, Søren Peter (2010): *Beskæftigelsesindsatsen og dens virkninger set fra kontanthjælpsmodtagernes perspektiv.* Rapport. København. AKF

Giorgi, A. (1985): *Phenomenology and psychological research.* Pittsburgh, Pa.; Atlantic Highlands, N.J.: Duquesne University Press; Distributed by Humanities Press. ISBN 08-2070-174-2

Goffman, E. (1967): *Anstalt og menneske den totale institution socialt set.* København: Jørgen Paludans Forlag. ISBN 87-7230-465-0.

Goffman, E. (1982): *The interaction order.* American Sociological Review 1983, Vol 48, February s. 1-17.

Goffman, E. (2009): *Stigma om afvigerens sociale identitet* (2. udgave ed.). Frederiksberg: Samfundslitteratur. ISBN 87-5931-458-6.

Hall, C., Sarangi, S., & Slembrouck (2006): *Language practices in social work categorisation and accountability in child welfare*. London: Routledge.

Heritage, J. (1997): "Conversation Analysis and Institutional Talk: Analysing data" i Silverman D. (ed.): *Qualitative Research. Theory, Method and Practice*. London, Thousand Oaks, New Dehli: Sage s. 161-182.. ISBN 0-8039-7665-8.

Heritage, J., & Clayman, S. B. O. (2010): *Talk in action interactions, identities, and institutions*. Chichester: Wiley-Blackwell.

Hutchinson. G.S. & Oltedal, S. (2006): *Modeller i socialt arbejde*. Socialpædagogisk Bibliotek. Hans Reitzels Forlag. København.

Järvinen, M., Larsen, J.E. & Mortensen, N. (2002): *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Århus Universitetsforlag.

Järvinen, M., & Mik-Meyer, N. B. O. (2005): *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv interview, observationer og dokumenter*. Kbh.: Hans Reitzel. ISBN 87-412-0361-5.

Jensen, Pernille: *Rapport over Videnscenter for Socialpsykiatri recovery-forprojekt, marts - juli 2002*

Jensen, Pernille (2004): *Recoveryrapport 1 og 2; En helt anden hjælp og Fra informant til undersøger*. Videnscenter for Socialpsykiatri.

Jensen, P., Bach Jensen, K., Sørensen, D., & Olsen, E. B. O. (2004): *Recovery på dansk at overvinde psykosociale handicap*. Århus: Systime Academic. ISBN 87-7675-005-1.

Jørgensen, Anja (2008): "Hermeneutik, fænomenologi og interaktionisme – tre sider af samme sag". i Jacobsen, Michael Hviid & Pringle, K: *At forstå det sociale*, s. 221 – 244.

København: Akademisk Forlag. ISBN 978-87-500-3965-5

Kjærbeck, S. (2004): *“Historiefortælling i mundtlig kommunikation. Modtageren som medfortæller”* i S. Kjærbeck (red.): *Historiefortælling i praktisk kommunikation*, s. 141-170. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag. ISBN 87-7867-255-4

Kvale, S. (2004): *InterView en introduktion til det kvalitative forskningsinterview* (EX13: 2003 ed.). København.: Hans Reitzel. ISBN 87-4122-816-2.

Københavns kommune: *Københavns kommunes “Plan for Københavns kommunes socialpsykiatri 2009 – 2012”.*

http://www.kk.dk/borger/socialtilbud/~/_media/0D491DDB313F4FE8A6D49F6D4D3BE9FA.ashx

Lipsky, M. (1980): *Street-level bureaucracy dilemmas of the individual in public services.* New York, N.Y.: Russell Sage Foundation. ISBN 08-7154-526-8.

Lov om social service: LBK nr 904 af 18/08/2011.
<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=136390>

Lov om aktiv beskæftigelsesindsats: LBK nr 710 af 23/06/2011
<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=136419>

Lov om aktiv socialpolitik: LBK nr 946 af 01/10/2009
<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=127214>

Nikolajsen, Edith (2004): *Ungdom eller sindslidelse – interview med 20 unge med psykisk lidelse* – udarbejdet af Center for Forskning i Socialt arbejde, for Videnscenter for Socialpsykiatri

Ochs, E. (1997): *“Narrative” i: T.A. van Dijk (ed.): Discourse as Structure and Process. Discourse Analysis*” s. 225-240. ISBN 0-7456-0674-1.

Olesen, S.P. (2005): "*Samtaleanalyse – Hverdagens kategorisering og sekventialitet*" I Jacobsen M.H, & S. Kristiansen (red.) *Hverdagsliv – sociologer om det upåagtede*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 306-343. ISBN 87-412-0229-5.

Olesen, S.P. (2006): "*Un-wanted due to Age – Age as a Category in the Experience of Unemployment*". Paper for Workshop 7: Institutional Categorisation in Social Work at FORSA 2006 Conference, Helsinki, February 9th-11th 2006.

Olesen, S.P. & Eskelinen, L. (2009): "*Korte Narrativer i analyser af beskæftigelsesindsatser*" Tidsskrift for Arbejdsliv, 11. årg. Nr. 4, s 38-51.

Petersen, K. (2010): *Recovery i socialpsykiatrien – paradigmeskifte eller blot en trend?* Tidsskriftet Udenfor nummer, nr. 21/2010, s. 32-39.

Rehabiliteringsforum Danmark og MarselisborgCentret (2004): *Hvidbog om rehabilitering*.

Udgiver: MarselisborgCentret.

Socialministeriet (2001): *Regeringens handlingsprogram "Det Fælles ansvar"*.
<http://www.sm.dk/data/Lists/Publikationer/Attachments/104/Det%20fælles%20ansvar%20II.pdf>

Sacks, H., & Jefferson, G. B. O. (1992): *Lectures on conversation*. Oxford: Blackwell.

Sarangi, S. (2000): "*Activity types, discourse types and interactional hybridity: the case of genetic counseling*" i Sarangi, S. & M. Coulthard (eds.): *Discourse and Social Life*. New York, London: Longman, s. 1-27. ISBN 0-582-40469-x.

Schutz, A., Ulf-Møller, B., & Bech-Jørgensen, B. B. O. (2005): *Hverdagslivets sociologi en tekstsamling*. København: Hans Reitzel. ISBN 87-4122-427-2.

Shepherd, G., Boardman, J., & Slade M., (2008): *Recovery – fra begreb til virkelighed*. Sainsbury Centre for Mental Health 2008.

Silverman, D. (1998): *Harvey sacks social science and conversation analysis*. New York: Oxford University.

Stax, T.B. (2005): *Duetter fra anden sal på Slottet – Et interaktionelt perspektiv på samtaler mellem hjemløse og socialarbejdere*. Phd. Afhandling. Sociologisk Institut. Københavns Universitet og Socialforskningsinstituttet.

Topor, A. (2003): *Recovery – At komme sig efter alvorlige psykiske lidelser*. København. Hans Reitzels Forlag.

Torfig, J. (2004): *Det stille sporskifte i velfærdsstaten – en diskursteoretisk beslutningsanalyse*. Kapitel 2 i Det Stille Sporskifte s. 23-40. Århus Universitetsforlag.

Uggerhøj, L. (1997): *Hjælp eller afhængighed*. Aalborg Universitetsforlag.

Villadsen, K. (2004): *Det sociale arbejdes genealogi – Om kampen for at gøre fattige og udstødte til frie mennesker*. København. Hans Reitzels Forlag.

Århus kommune Socialforvaltning (Juli 2007): *Styrket recovery-orientering i den psykosociale rehabilitering* (www.recoveryDK.dk)

Bilag 1 – Interviewguide, brugere

Tema: Erfaringer med beskæftigelsesindsatsen

- Kan du prøve at fortælle hvilke erfaringer du har med at deltage i beskæftigelsesindsatser?
- Hvilke aktiviteter har du deltaget i?
- Hvornår har du deltaget i dem?
- Hvad var godt?
- Hvad var mindre godt?
- Havde du behov for en anden støtte end den du fik?
- Hvilken form for støtte havde du behov for?
- Har dit syn på beskæftigelsesindsatsen ændret sig efter dit forløb på x-institution?
- Hvilke udfordringer ser du i beskæftigelsesindsatsen?

Tema: Meningsfuld beskæftigelse

- Kan du prøve at sætte ord på, hvad et godt liv er for dig – hvad er vigtigt?
- Hvad opfatter du som en meningsfuld beskæftigelse?
- Hvad er vigtigt for, at beskæftigelses opfattes som meningsfuld?
- Hvordan tænker du at du kan opnå det?
- Hvordan opleve du dine muligheder for at få et arbejde?
- Hvad har du brug for af støtte for at nå dit mål?
- Hvad betyder det for dig at deltage i beskæftigelsesindsatser?

Tema: Indflydelse og selvbestemmelse

- Oplever du at have indflydelse på de aktiviteter du deltager i?
- Hvordan får du indflydelse?
- Oplever du at det er tilstrækkeligt?

Tema: Andet af betydning for beskæftigelsesindsatsen

- Oplever du at der er andet der påvirker din mulighed for beskæftigelse?
- Hvordan påvirker det?

Tema: Opsamling

- Er der noget du undrer dig over, at vi ikke har talt om?
- Er der noget du vil tilføje til det vi har snakket om?

Bilag 2 – Interviewguide, medarbejdere

Tema: Organisationen

- Vil du prøve at beskrive jeres organisation for mig?
- Hvilke tilbud er der?
- Hvor er tilbuddene beliggende
- Hvilken baggrund har medarbejderne her?

Tema: Målgruppe

- Hvordan vil du beskrive jeres målgruppe?
- Hvordan vil du karakterisere den unge målgruppe?

Tema: Det sociale arbejde

- Hvordan vil du beskrive det sociale arbejde med brugerne?
- Hvordan arbejder I recoveryorienteret?
- Hvad er særligt vigtigt at have fokus på i det recoveryorienterede arbejde?
- Hvordan prøver I at sikre brugernes valgmuligheder?
- Hvordan tror I brugerne oplever beskæftigelsesindsatsen?

Tema: Opsamling

- Er der noget du undrer dig over, at vi ikke har talt om?
- Er der noget du vil tilføje til det vi har snakket om?

Bilag 3 – Interviewguide, souschef

Tema: Baggrund for implementering af en recoveryorienteret indsats

- Hvad er baggrunden for at man i x- kommune har valgt at implementere en recoveryorienteret
- indsats i socialpsykiatrien generelt?
- Hvad er baggrunden for recoveryorienteringen i x-institution?
- Hvordan er recoveryorienteringen implementeret?
- Hvordan er man søgt at sikre at medarbejderne føler ejerskab overfor den nye tilgang?
- Hvordan er brugerne inddraget i processen?
- Hvordan sikres koordinering og sammenhæng i forhold til andre indsatser (behandling, myndighed, øvrig socialpsykiatri, jobcenter mv.)?
- Har I oplevet nogle udfordringer i forhold til implementeringen(organisatorisk, kulturelt i
- forhold til medarbejdere/brugere, i relation til samarbejdspartnere, ifht lovgivning)?
- Hvordan har I søgt at minimere udfordringerne?

Tema: Hvordan arbejdes recoveryorienteret

- Hvad forstår I ved en recoveryorienteret tilgang generelt i socialpsykiatrien og særligt i
- relation til den aktivitets- og beskæftigelsesrettede indsats?
- Hvad har I særligt fokus på i relation til den recoveryorienterede indsats i x-institution?
- Hvad er vigtigt i forhold til at arbejde recoveryorienteret i en beskæftigelsesrettet indsats?
- Er der brugere som I tænker ikke bidrager af en recoveryorienteret indsats?
- Hvad karakteriserer de brugere?
- Har I foretaget nogle organisatoriske ændringer efter implementeringen af
- recoveryorienteringen?
- Hvordan forsøger I at etablere et fleksibelt tilbud der imødekommer de behov som brugerne
- har?

Tema: Medarbejderkompetencer:

- Er der behov for særlige kompetencer hos medarbejderne - hvilke?
- Har medarbejderne modtaget kompetenceudviklingsforløb - hvilke?

Tema: Brugernes oplevelse af indsatsen:

- Hvordan vil du beskrive målgruppen for x-institution?
- Hvordan oplever brugerne indsatsen?

Tema: Opsamling

- Er der noget du undrer dig over, at vi ikke har talt om?
- Er der noget du vil tilføje til det vi har snakket om?

Bilag 4 - Meningskondensering

Naturlig betydningsenhed	Tema: Meningsfuld indsats
Der er mange ting man skal igennem bare for at få et skånejob. Man skal igennem mange indledende samtaler, både med jobcentret og med X-institution før man kan komme i aktivering. Det er for meget bureaukrati. For megen snakken og for lidt gøren. Jeg tror jeg har været til ti samtaler, bare for at komme herud (x-institution) for en uge siden. (A)	Brugeren synes der er for mange ting man skal igennem før man kan komme i gang med en beskæftigelsesindsats.
De har bare smidt mig direkte på kontanthjælp og smidt mig ud i et eller andet kontanthjælpsarbejde. I stedet skulle de have tilbudt mig en uddannelse. Tilbudt mig at komme på skole og få taget min 9. klasse. For den har jeg aldrig fået. (B)	Brugeren oplever at han burde have været tilbudt en uddannelse frem for aktivering.
Hvis jeg skal arbejde i x-dagligvarebutik, så skal jeg have en uddannelse som kasseassistent, før jeg kan komme til at være der. (B).	Arbejde i dagligvarebutik kræver en uddannelse.
Et arbejde jeg tænker på er jo et der giver mening at møde op til, i stedet for et man ikke har det så godt med, når man vågner op og skal møde på arbejdspladsen. Jeg har det blandt andet ikke godt med at skulle møde op her hele tiden. Fordi jeg ikke føler, at det er en normal arbejdsplads. Jeg føler det som om, at det her er sidste sted man kommer ud, når man er på pension.(B)	Brugeren kan ikke se meningen med den aktuelle aktivering og kan ikke lide at møde der, da det ikke føles som en normal arbejdsplads, men som et sted for folk der modtager førtidspension.
Man lærer ikke særligt meget af at rende rundt i en gårdhave og rode i planter. Altså, det ved jeg ikke hvad man lærer af det.(B)	Brugeren oplever ikke at man lærer noget af aktiveringstilbuddet.
Jeg har haft forskellige aktiviteter igennem jobcentret som jeg ikke lige har kunne forbinde mig med. Hver gang jeg har haft et arbejde og er kommet på kontanthjælp igen så har de sendt mig det samme sted hen konstant og har ikke rigtig hørt på mig hvad jeg har sagt og sådan noget og så er det så begyndt at gå nedad, rimeligt meget nedad og jeg er begyndt at drikke igen. (C)	Brugeren har været igennem mange beskæftigelsesindsatser som han ikke har kunne forholde sig til. Han har ikke følt sig hørt og har genoptaget alkoholmisbrug.
De ting som jeg havde sagt at jeg ikke ville arbejde med, det fandt han i stedet for.	Brugeren stoppede i beskæftigelsestilbuddet da hans opstart i praktik hele tiden blev

Han blev ved med at udskyde min tid til at komme ud i praktik og han havde ikke fundet noget til mig og så begyndte jeg simpelthen at lade være med at passe det. Jeg blev væk derfra. (C)	udskudt.
Det ene sted jeg har været, det er projekt x. Det er der de renser stranden. Men det blev for meget for mig, fordi det var det samme hver dag. Du går fra den ene ende af stranden til den anden ende af stranden og så går du tilbage igen og så begynder du forfra. Og det er det samme og det samme og det samme og du kommer ikke videre (C)	Brugeren oplever, at x-projekt bare var det samme hele tiden. Han følte ikke, at han kom nogen vegn.
Naturlig betydningsenhed	Tema: Økonomisk pres
Jeg rendte rundt et år på kontanthjælp med en husleje på 3000,00 kr. og jeg fik 4000,00 kr. i kontanthjælp. Så det gik jeg rimeligt ned på, fordi jeg havde ingen penge til mad og alt det. Så da jeg kom til en samtale med min rådgiver på det psykiatriske hospital så gik hun min økonomi igennem og hun blev helt overrasket over at jeg stadigvæk levede, for jeg havde rendt rundt i et helt år på den kontanthjælp. Så ringede hun til kommunen og sagde at han skal have flere penge ellers så går han til. Så fik jeg 2000,00 kr. mere, men det hjalp ikke fordi så kom der flere udgifter. Og så til sidst så sagde jeg, jeg bliver nødt til at få en pension, ellers så kan jeg ikke overleve. (A)	Brugeren havde vanskeligt ved at overleve på en meget lav kontanthjælp. Han fik forhøjet sin kontanthjælp, men fik blot flere udgifter.
De (kommunen) vil ikke hjælpe mig med det. Så det er som sagt lidt irriterende. Og det er jo ikke, det er kun 5000,00 kr. det drejer sig om af uddannelse. Det er studietur og mine bøger, ikke andet fordi skoleopholdet skal de ikke betale fordi jeg har ingen læreplads. Så kan jeg få lov til at bo gratis på skolen og spise gratis på skolen. Men havde jeg haft en læreplads, så skulle jeg betale, men så er det jo ham jeg er i lære ved til den tid som betaler det. Eller også mig selv, men nu har jeg jo ingenting, så der er ikke noget at komme efter der. Det er det jeg synes er lidt irriterende, at man lige skal få stillet et rækværk op og sige, jamen det kan vi ikke. Det eneste de (kommunen) bare kommer med i forhold til det er, jamen så kan jeg spare op.	Kommunens vil ikke støtte brugeren økonomisk i forbindelse med studiestart. Brugeren føler at dette er en forhindring for ham.

Jeg har kun en uge til at få sparet de 5000,00 kr. op i. Så derfor forbereder jeg også folk på det, at - og det holder jeg ikke min kæft med, at hvis kommunen siger at de vil hjælpe dig i gang med en uddannelse, ja så giv dem en fuck finger. Du kommer ingen steder. Det gør du ikke. De skal jo ikke sige, kommunen, at alle under 25 dem vil vi have igang med en uddannelse. Fint nok. De glemmer bare lige at sige, at pengekasen er lukket, så der kommer ikke noget derfra. Nu har det kørt rigtigt i lort for mig og det har været så langt nede i kulkældereren med mig, med at tage mit eget liv. Og så kan botilbuddet gå ind som en intervention og sige, så kan jeg få nogle ting helt i ro og jeg kan komme til at finde mig selv. Så kan de sige, jamen vi kan hjælpe med at søge pension. Og det sagde jeg simpelthen fuldt ud dengang, at det ser jeg ikke mig selv klar til. (C)	Han forbereder derfor folk på, at de ikke skal tro på at kommunen vil hjælpe dem, på trods af at de siger at alle unge under 25 år skal have en uddannelse. Brugeren oplevede at han var helt kørt ned på grund af dårlig økonomi. Derfor tilbød botilbuddet at hjælpe ham med at søge førtidspension, men det ønskede han ikke.
Der boede jeg så også i en lejlighed for mig selv i et år, hvor det hele gik skævt med økonomi og hele pivtøjet, Hvor jeg ikke havde andet end 100,00 kr. om måneden at leve for når alt var betalt. Ikke kun på grund af kontanthjælpen fordi jeg tænkte nej nu kommer der en regning, ned i skuffen med den, så tager vi den når der er nogle penge. Sådan en kontanthjælp, den kan man næsten ikke leve for. Der er ikke råd til at have din egen lejlighed og der er ikke råd til den helt store diskofest (D).	Brugeren boede i egen lejlighed og det gik skævt økonomisk. Han puttede regninger i skuffen fordi han ikke havde nogen penge. Kontanthjælp kan man næsten ikke leve for.
Naturlig betydningsenhed	Tema: Manglende tiltro til kompetencer/Stigma
Jeg var kun til en samtale på jobcentret fordi de kunne se med det samme at jeg ikke havde noget at bidrage til arbejdsmarkedet med lige nu fordi jeg var så langt nede. Det tog et halvt år før jeg fik min pension. Hun sagde at hun skulle til møde hvor de afgør hvem der skal have pension. Så sagde hun at hun var 99 % sikker på at jeg ville få min pension. Jeg var ikke i arbejdsprøvning. Det var bare en samtale på jobcentret hvor de lavede	Brugeren var til en samtale på jobcentret. Socialrådgiveren kunne se at han ikke kunne bidrage til arbejdsmarkedet og han fik tilkendt førtidspension.

ressourceprofilen.(A)	
Men det er svært for mig at komme igang med et arbejde, for jeg føler ikke rigtigt at jeg kan bruges nogen steder. Jeg har brug for at få lidt anerkendelse og få lidt nik eller få lidt "du kan bruges her". (B)	Brugeren føler ikke at han bliver anerkendt og føler ikke at han kan bruges nogen steder.
Jeg vil gerne være tømrer, så jeg vil gerne ud at have et tømrerarbejde eller have en læreplads, men det kræver jo at jeg først får min 9. klasse og så derefter en læreplads. Men vejen dertil for mig er lang lige nu, for jeg føler at jeg skal igennem meget endnu, før jeg kan bevise, at jeg kan klare det. Selvom jeg ved at jeg godt kan klare det, så mener systemet ikke at jeg er klar nok. Det der er vigtigt for mig er, at de gir mig en chance for at vise, at jeg kan klare en skolegang. Men altså kommunen har jo styret mig. Sagt til mig at jeg kan ikke klare det og det. Altså sådan som de har snakket til mig, det har været belastende for mig at høre på. Det har kørt mig psykisk ned at de har talt til mig på den måde de har gjort. ...Ja det ser ud til at det her helvede med mig og jobcentret ikke stopper foreløbigt for i virkeligheden fejler jeg ingenting. Jeg er jo ikke på pension som de fleste af de forskellige hernede, jeg er stadig kun kontanthjælpsmodtager og men det har bare været den nemmeste vej fordi jeg ikke har kunne få et arbejde, så har det nemmeste bare været at at putte mig på kontanthjælp og så bare sige at jeg skal gøre alt muligt arbejde. Jeg tror de tror at jeg er hjerneskadet. De tror jeg er fuldstændig (knipser med tungen nogle gange) oven i hovedet. Kan ikke finde ud af en dyt, kan ikke engang finde ud af at binde mine egne snørebånd. .. men åbenbart fordi jeg har en psykisk familie med nogle forskellige sygdomme, så er jeg åbenbart også sådan en som dem.(B)	Brugeren ville gerne være tømrer, men det kræver en 9. klasse. Han føler at vejen er lang før han kan komme i gang, da kommunen ikke vurderer at han er parat. Brugeren oplever at bliver styret af kommunen og det påvirker ham psykisk. Brugeren oplever mener at han fejlagtigt er placeret på x-institution fordi det har været det nemmeste for kommune at give ham kontanthjælp. Han fejler ingenting og får ikke pension. Brugeren oplever at han er stemplet som hjerneskadet og derfor ikke kan finde ud af noget. Han mener det skyldes sindslidelse i sin familie.

Så kørte jeg selv ud til ham en dag og spurgte min kontaktperson om jeg var klar til at komme i praktik, men det syntes min kontaktperson ikke og det syntes en anden medarbejder heller ikke. Men det fik jeg dem så overbevist om, at det var jeg alligevel, fordi jeg kørte bare mere på i det herude. Jamen også fordi man bliver ikke andet end bare set på som en bistandsklient der ikke gider noget. Du gider jo ikke ud at arbejde, du gider ingenting. Sådan har jeg set på det lige siden jeg kom på kontanthjælp. Sådan har alle sagt til en. Og det er også det jeg arbejdet meget selv videre på, fordi jeg har borderline og der er jo det der ligger på kanten af også at have damp. Så det er det jeg arbejder med også at komme videre ud over det, fordi at nu står det i mine papirer og det skulle jeg gerne have udredt til at det ikke skulle stå i mine papirer.(C)	Brugerens kontaktperson og en medarbejder mente ikke, at han var klar til, at komme i praktikforløb. Brugeren oplever stigma fordi ha er kontanthjælpsmodtager. Brugeren vil gerne have fjernet diagnosen borderline fra sine papirer.
Naturlig betydningsenhed	Tema: Manglende skånehensyn
De presser folk til at komme selvom de har det dårligt. Det oplevede jeg i hvert fald da jeg havde det dårligt. Der havde jeg en måned hvor jeg ikke kunne gå udenfor en dør. Jeg havde angst. Og så ringede de hver gang jeg skulle komme, jamen kommer du i dag? Nej det gør jeg ikke. Jamen skal du ikke komme i dag for vi har brug for din hjælp. Så sagde jeg jamen jeg kan ikke gå udenfor en dør. Og så blev de ved med at presse indtil jeg havde det godt. Og det var bare, det var grænseoverskridende. Det er alt for meget pres på en person der er psykisk syg.(A)	Brugeren har oplevet pres i forhold til, at deltage i aktiveringstilbud selvom han havde det psykisk dårligt. Det oplevede han var meget grænseoverskridende.
Og der røg jeg så videre til det næste firma og der blev jeg bare sparket rundt med fulde timer og hele lortet. ...der blev du sparket rundt og sagt du har 2 min. til at lave det her og du har 1 time til at lave det. ...Og det var bare groft piskning hele tiden og der var ikke tid til luft og der var ikke tid til pauser og der var ike tid til noget. Det var	Brugeren oplevede at han blev røg fra den ene virksomhedspraktik til den næste. Han havde ingen pauser. Han kunne ikke hænge sammen når han fik fri, venskaber smuldrede og det hele gik skævt.

bare 24 timer i døgnet næsten. Og det gik jeg jo fuldstændig ned på og kunne ikke hænge sammen når jeg havde fri og ligeså snart jeg havde fri var det bare lige hjem under dynen og så bare lægge mig til at sove. Kunne ikke være social og kunne ikke hænge sammen med de andre og venskaber var ved at smuldre fra hinanden og det hele gik skævt og bare ad helvede til. Fuldtids det vil jeg nok aldrig kunne gøre. For så vil jeg ikke kunne hænge sammen i fritiden derhjemme. Men jeg har fået bevilget et fleksjob. Så det er det vi skal finde ud af nu om jeg skal ha et fleksjob eller om jeg skal have førtidspension og et skånejob. Hvor de fleste så siger, jamen du er jo fin nok til at du kan få et fleksjob uden problemer. Der skal bare findes et sted hvor de vil ansætte dig og forstå dig til den du er. Og det er det som de hjælper her med jo. Så slipper jeg for selv at skulle bruge tid og kræfter på selv at skulle finde ud af tingene og blive kørt ned på det. (D)	Brugeren tror ikke han vil kunne klare et fuldtidsarbejde, men kan godt klare et fleksjob hvis der findes et sted hvor man udviser forståelse for ham.
Naturlig betydningsenhed Men altså kommunen har jo styret mig. Sagt til mig at jeg kan ikke klare det og det. Altså sådan som de har snakket til mig, det har været belastende for mig at høre på. Det har kørt mig psykisk ned at de har talt til mig på den måde de har gjort.(A)	Tema: Manglende inddragelse Brugeren oplever at kommunen har styret ham og ikke stolet på hans kompetencer. Det har kørt ham ned psykisk.
Jeg fik at vide at det var et eller andet med at man skulle sidde på skolebænk og lære hvordan man skrev jobansøgninger og alt muligt og der tænkte jeg bare nej, jeg er ikke til skolegang. Det er ikke mig og det havde jeg også sagt inden. Så endte jeg derhjemme 1/2 år. Så lige pludselig får jeg en anden rådgiver og så bliver de bare enige om et projekt. Så lige pludselig ringer min rådgiver og siger at du skal i aktivering i aktivitetscentret og jeg tænkte bare nej ikke en gang til hvis jeg skal blive pisket igennem systemet. Men så fandt jeg faktisk ud af at det er det helt	Brugeren gik efter et projekt hjemme i ½ år. Så fik han en anden rådgiver der henviste ham til et projekt hvor han skulle skrive jobansøgninger. Ha stoppede kort efter. Han gik hjemme i ½ år. Så fik han ny rådgiver der besluttede han skulle starte i et nyt projekt. Han tænkte at han måske skulle piskes igennem systemet igen. Men fandt ud af at x-institution var anderledes.

modsatte herude (på aktivitetscentret), hvor de går ind og vurderer hvad man kan og ikke kan.(D)	
Naturlig betydningsenhed	Tema: Individuelle forhold
Det har mest været familiestøtte. Ikke så meget (navn på psykiatrisk hospital) støtte fordi de har jo så mange derude som de også skal tage hånd om og dem der kommer, så det er meget minimalt øh sådan recoveryagtigt noget, meget minimalt hjælpen og. De gir værktøjerne ik, men de gir ik hvordan man skal bruge dem. øhh deet ligesom støtte det bruger de ik særlig meget. De siger bare du kan bare ringe til skadestuen hvis du har det dårligt. Og så når man ringer ind til skadestuen så sir de jamen du skal snak med din sygeplejerske om det. det har jeg fået beskeden på en gang da jeg fik det dårligt og ik kunne få fat på min sygeplejerske, så sagde de bare du kan bare ringe til din sygeplejerske i stedet for at ringe til os. Så de er ikke særligt gode til at tage hånd om dem der har det dårligt eller får det dårligt i løbet af deres tilknytning derude (..) så det har mest været familiestøtte jeg har gået og brugt der.(A)	Brugeren oplevede meget lidt hjælp i forhold til hans sindslidelse på det psykiatriske hospital. Han oplever at få værktøjer, men ikke hjælp til at bruge dem. Når han har det dårligt, har han oplevet at blive sendt videre fra skadestue til sygeplejerske. Han synes derfor ikke at behandlingspsykiatrien er gode til at tage hånd om ham. Han har mest fået støtte af sin familie.
Borderline. Fordi det er jo en form for damp og hvad hedder det sådan noget psykopatisk noget, underligt noget. Det er adfærdsvanskelig personlighed eller hvad det hedder. Det er fordi jeg har haft noget bøvl med mig selv og sådan noget. ... Og det er det der har gjort at jeg har været i meget modgang, både med jobcentret og mig selv og andre, min familie og sådan noget så. (B)	Brugeren har haft noget problemer på grund af hans adfærd. Det har givet ham modgang i forhold til familie, kæreste og jobcentret.

Bilag 5 - Rehabiliteringsplan ved tilbud efter LAB-loven

Personlige data

Dato:

Navn:

Adresse:

Tlf.:

Cpr.:

Opstartsdato:

Tilbudstype:

Støttekontaktperson :

Rådgiver:

Kontaktperson ved JAC:

Henvisningsårsag:

Tidsperspektiv:

Historie:

- Fortæl kort om dig selv – hvordan er din situation pt.?
- Hvad er du optaget af ligenu Hvad fylder din hverdag?
- Hvem er du i kontakt med?
- Behandling?
- Hvilke erfaringer har du skolemæssigt og erhvervmæssigt?

Hvad er dit formål med at komme i x-institution?

Hvad er dine ønsker og drømme for fremtiden?

Arbejdsrelevante ønsker og drømme

Arbejdsidentitet

Præstationsforventninger

Ressourcer

Hvilke værdier er vigtige for dig?

Udfordringer - hensyn

Er der noget vi skal være opmærksomme på, er der specielle hensyn, som skal tages?

Sociale kompetencer

F.eks hvordan har du det sammen med andre mennesker?

Begrænsninger

F.eks. Hvad skal vi tage hensyn til?

Mål

Delmål

Udvikling

Hvad vil du gerne blive bedre til/udvikle i forløbet her hos os?

Beskæftigelsesplan

Vælg et tilbud, herunder arbejdstidsønsker, timetal m.m.

Tilbud:

Ønsker:

Arbejdstid:

Tilbud:

Ønsker:

Arbejdstid:

Hvilke forventninger har du til x-institution?

Hvad er vores forventninger til dig?

- At du møder til vores aftaler
- At du prioriterer dine tilbud
- At du giver din kontaktperson og evt. arbejdsgiver besked hvis du er forhindret i fremmøde.

Dato for opfølgingsmøde:

Bilag 6 – CD’rom

Indeholder følgende bilag:

- Båndede optagelser af interview samt samtaleobservationer
- Rapport: beskrivelse af en organisationsændring (2010).